

Τεύχος 2^ο
ΝΟΕ 2004

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

2004

ΤΕΥΧΟΣ 2^ο

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Αλλαγή Διοικήσεως στην ΑΔΙΣΠΟ	3
Ημερήσια Διαταγή του παραδίδοντος Διοικητού, Αντιστρατήγου	
ε.α. Κων/νου Καραγεωργίου	5
Ημερήσια Διαταγή του παραλαμβάνοντος Διοικητού,	
Υποστρατήγου Ιωάννη Πετρίδη	8
ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ της ΑΔΙΣΠΟ με θέμα: “Προοπτικές-Εξελίξεις του Αμυντικού	
Πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Νέες Ισορροπίες μετά τη Διεύρυνσή της”	10

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ

• Η γεωπολιτική σημασία της Ανατολικής Μεσογείου στη διαμόρφωση των σχέσεων ΕΕ και ΗΠΑ. Οι δρόμοι του πετρελαίου.	
Εισήγηση του κ. Ζήση Παπαδημητρίου. Καθηγητού του Α.Π.Θ .	15
• Ο προληπτικός πόλεμος στην στρατηγική ασφάλειας των ΗΠΑ.	
Εισήγηση του κ. Κων/νου Χατζηκωνσταντίνου. Καθηγητού του ΑΠΘ	22
• Η θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.	
Εισήγηση του κ. Γεωργίου Παπαδημητρίου. Καθηγητού του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών	28
• Η κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας στη συνταγματική συνθήκη.	
Εισήγηση του κ. Ηλία Κουσκουβέλη. Αναπληρωτού Καθηγητού και Αντιπρυτάνεως του Πανεπιστημίου Μακεδονίας	35
• Προοπτικές της ΕΠΑΑ στο νέο Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.	
Εισήγηση του κ. Μ. Τσινισιζέλη. Καθηγητού του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών	39

ΑΡΘΡΑ

• Ασφάλεια Η/Υ και Πληροφοριακών Συστημάτων.	
Περιληψη Διατριβής του Ασμχου (Ι) Γεωργίου Κατσάνη Σπουδαστού της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς στην ΑΔΙΣΠΟ	46

• Ψυχολογικές Επιχειρήσεις μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 Περίληψη Διατριβής του Τχη (ΠΖ) Βασιλείου Βασιλόπουλου Σπουδαστού της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς στην ΑΔΙΣΠΟ	55
• Ασύμμετρες Απειλές. Περίληψη Διατριβής του Αντρου Δημητρίου-Ελευθερίου Κατάρα ΠΝ Σπουδαστού της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς στην ΑΔΙΣΠΟ	72

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΔΙΣΠΟ

Επίσκεψη αντιπροσωπείας της Σχολής Πολέμου Αεροπορίας της Κίνας στην ΑΔΙΣΠΟ	84
Εκπαίδευση στην ΑΔΙΣΠΟ (Άσκηση “ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ” με χρήση JTLS)	86
Τελετή Αποφοίτησης Διακλαδικών Επιτελών της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς στην ΑΔΙΣΠΟ	89
Επίσκεψη αντιπροσωπείας της ΑΔΙΣΠΟ στο Εθνικό Πανεπιστήμιο Άμυνας της Ρουμανίας	94

ΑΛΛΑΓΗ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΑΔΙΣΠΟ

Στις 7 Απριλίου 2004 ημέρα Τετάρτη, στον χώρο της Διακλαδικής Σχολής Πολέμου που εδρεύει στο στρατόπεδο “ΤΑΞΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ”, στην Θεσσαλονίκη, σε μια σεμνή και συγκινητική τελετή, πραγματοποιήθηκε η αλλαγή της Διοίκησης της Σχολής. Αποχωρών Διοικητής ήταν ο Αντιστράτηγος ε.α. Κων/νος Καραγεωργίου, που υπήρξε ο τελευταίος Διοικητής της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (ΑΣΠ) και ο πρώτος Διοικητής της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ), στον οποίο απενεμήθη ο τίτλος του Επιτίμου Διοικητού της Σχολής.

**Επίδοση αναμνηστικής πλακέτας στον αποχωρούντα Διοικητή
από τον παραλαμβάνοντα Διοικητή της ΑΔΙΣΠΟ**

Παραλαμβάνων Διοικητής ήταν ο Υποστράτηγος Ιωάννης Πετρίδης, ο οποίος υπηρετούσε στο ΣΔΑΕΕ (Β'ΣΣ) ως Υποδιοικητής.

Στην τελετή παρέστησαν ο Διοικητής του Γ'ΣΣ Αντιστράτηγος Χρήστος Βαφειάδης, Πανεπιστημιακοί Καθηγητές του ΑΠΘ και του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Επιστημονικοί Συνεργάτες της Σχολής, αντιπροσωπεία Αξιωματικών όλων των Κλάδων της Φρουράς Θεσσαλονίκης, σπουδαστές και προσωπικό της Σχολής καθώς και λοιποί προσκαλεσμένοι.

**Από τη δεξίωση που παρατέθηκε προς τιμή του
Υπτγου Κων/νου Καραγεωργίου μετά την παράδοση της
Διοικήσεως της ΑΔΙΣΠΟ στην αίθουσα τιμών της Σχολής**

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΗΣ 07 ΑΠΡ 2004

ΠΑΡΑΔΙΔΟΝΤΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΑΔΙΣΠΟ Αντγου ε.α. Κων/νου Καραγεωργίου

Με απόφαση του ΣΑΓΕ της 26 Μαρτίου 2004 αποστρατεύομαι και απέρχομαι στον ιδιωτικό βίο, παραδίδοντας τη σκυτάλη σε άλλους καταξιωμένους συναδέλφους.

Οκτώ περίπου μήνες μετά την έναρξη λειτουργίας της ΑΔΙΣΠΟ, του μεγάλου στοιχήματος των ΕΔ στο τομέα της διακλαδικότητας, όπως χαρακτηρίσθηκε και όχι από εμένα, κρίνω σκόπιμο να αναφερθώ στα σημεία που εστίασα την προσπάθειά μου και στις ανησυχίες που με ρυμούλκησαν στη λήψη αποφάσεων.

Ρίχνοντας μια μικρή ματιά στις πρώτες ημέρες έναρξης της λειτουργίας της, θα ήθελα να διακηρύξω την αγωνία και το βάρος της ευθύνης, που αισθάνθηκα αναλογιζόμενος την τιμή να μου εμπιστευθούν την επιμόρφωση των στελεχών των τριών κλάδων, έργο πραγματικά βαρύ, που ξεκίνησε από μηδενική βάση και σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα φθάσαμε να μνημονεύουμε τη σχολή ως οργανωτικό και εκπαιδευτικό θαύμα.

Για να μπορεί η Σχολή να εκπληρώσει την αποστολή της και να πετύχει τους στόχους της, έδωσα βάρος στη σύνταξη του αναλυτικού προγράμματος κατά τρόπο λειτουργικό και ανέπτυξα τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ομαλή υλοποίησή του, που αφορούσαν από την προετοιμασία των εκπαιδευτών και την επιλογή κατάλληλων ομιλητών μέχρι την επισκευή συντήρηση των εγκαταστάσεων και τη δημιουργία της υποδομής, που θα διευκόλυνε την εκπαίδευση.

Δεν επιθυμώ να ωραιοποιήσω την κατάσταση, πράγμα που δεν είναι εξάλλου στο χαρακτήρα μου. Δυσκολίες, υπήρξαν, υπάρχουν και θα συνεχίσουν να υπάρχουν μέχρι ότου εδραιωθεί το διακλαδικό πνεύμα και γίνει συνείδηση σε όλους ότι μόνο οφέλη θα προκύψουν από αυτό για τις ΕΔ. Αντιδράσεις στην καθιέρωση του δεν αποτελούν τίποτε άλλο από το κύκνειο άσμα μονόχνωτων συντεχνιακών αντιλήψεων, που έχουν ήδη ξεπεραστεί από την πρόοδο και τις εξελίξεις.

Η διαφορετικότητα των φιλοσοφιών των κλάδων πρέπει να μας ενώνει και όχι να μας χωρίζει, να μας οδηγεί στην αναζήτηση χρυσών τομών και όχι στην απολυτότητα της μοναξιάς, να μας αδελφοποιεί και όχι να δημιουργεί αντιπαλότητες. Αυτό είναι το μέλλον και σε αυτό πρέπει να στοχεύουμε. Χωρίς να διαγράφουμε ιστορίες και παραδόσεις ξεκινήσαμε τη συγγραφή μιας νέας σελίδας, που μόνο καλά θα φέρει στις ΕΔ.

Σας προτρέπω να εμπιστευθείτε, να προβάλετε, να καταξιώσετε τη νέα Σχολή και μέσω αυτής να δημιουργήσετε Ελληνική Σχολή Στρατηγικής Σκέψης. Όταν είσαι απόγονος του Θουκυδίδη δεν επιτρέπεται να εκχωρείς την κυριότητα των θεωριών του και της στρατηγικής του σκέψης σε ξένους.

Προσπάθησα να επικοινωνώ με όλους να δείχνω αγάπη, εκτίμηση, συμπαράσταση χωρίς να φείδομαι χρόνου και κούρασης. Τα αποτελέσματα των προσπαθειών μου στον τομέα αυτό πιστεύω ότι θα τα κρίνετε μόνοι σας.

Με σεβασμό στην εμπιστοσύνη της ηγεσίας, αντίληψη των ευθυνών μου και συναίσθηση της θέσης μου ως πρώτου Διοικητού έδωσα στη νέα σχολή τη θεσμική της θέση, κύρος και προσωπικότητα, πράγματα που αφήνω ως παρακαταθήκη στο νέο Διοικητή.

Σε όλες μου τις ενέργειες υπήρξα ειλικρινής και ευθύς, λειτούργησα ως εκπρόσωπος των ΕΔ σύμφωνα με τους Νόμους και διαταγές υπεραμυνόμενος των θεσμών και κρατήθηκα μακριά από δημοσιότητα και προσωπική προβολή, όπως αρμόζει σε Στρατιώτη.

Πεποίθησή μου είναι ότι η ΑΔΙΣΠΟ πέτυχε απόλυτα στους στόχους της και σας δηλώνω ότι δεν είναι έργο δικό μου, αλλά των συνεργατών μου επιτελών, εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων, που με υπομονή και επιμονή, πειθαρχία και ενδιαφέρον διούλεψαν πέραν του καλώς εννοούμενου καθήκοντος για την πραγματοποίησή τους.

Αγαπητοί συνάδελφοι τις στιγμές αυτές που είναι φυσικό και ανθρώπινο να διακατέχομαι από αισθήματα συγκίνησης, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω όλους εσάς που με βοηθήσατε στο δύσκολο έργο μου. Σας αγκάλιασα από την πρώτη στιγμή, με πολύ σεβασμό στην προσωπικότητά σας, χρησιμοποιώντας τους κανόνες της χρηστής διοίκησης και διατηρώντας τη λεπτή ισορροπία που απαιτούν οι περιστάσεις, νιώθοντας υπερηφάνεια που σας είχα συνεργάτες. Πάντα θα υπάρχει για σας μια μικρή γωνιά στη σκέψη μου και στην καρδιά μου μαζί με την υπερηφάνεια για τη Σχολή.

Οι μόνοι άνθρωποι από τους οποίους αισθάνομαι ότι πρέπει να ζητήσω συγγνώμη είναι η σύζυγός μου και τα παιδιά μου γιατί αφοσιωμένος στα υπηρεσιακά μου καθήκοντα τους στέρησα τη συζυγική και πατρική παρουσία και στοργή, που για τους περισσότερους θεωρείται κάτι το αυτονόητο.

Φίλε Γιάννη. Από αυτή τη στιγμή σου παραδίδω τη σκυτάλη μαζί με το λάβαρο της Σχολής, ευχόμενος ο Πανάγιαθος Θεός να σου δίνει δύναμη για να συνεχίσεις το δύσκολο έργο που πηγάζει από την αποστολή της. Το ρητό “ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ” ας είναι ο φάρος που θα σε οδηγεί.

Απερχόμενος από τις τάξεις του Στρατεύματος, έχω την πεποίθηση ότι προσέφερα από το υστέρημα της ψυχής μου σεβασμό, αγάπη και φιλία προς όλους και δικαιούμαι να αναφωνήσω με υπερηφάνεια “ΖΗΤΩ Η ΑΔΙΣΠΟ”.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΗΣ 07 ΑΠΡ 2004

ΠΑΡΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΟΥ ΑΔΙΣΠΟ Υπτγου Ιωάννη Πετρίδη

Αξιωματικοί, Υπαξιωματικοί, Στρατιώτες και Πολιτικό Προσωπικό της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

Με απόφαση της Στρατιωτικής Ηγεσίας αναλαμβάνω σήμερα τη Διοίκηση της ΑΔΙΣΠΟ, που είναι το ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα των Ενόπλων Δυνάμεων. Η ένδοξη εβδομηντάχρονη και πλέον ιστορία της Ανωτέρας και μετέπειτα Ανωτάτης Σχολής Πολέμου και της Ναυτικής Σχολής Πολέμου, καθώς και η πενηντάχρονη ιστορία της Σχολής Πολέμου Αεροπορίας από τις οποίες απεφοίτησαν λαμπρά στελέχη των Ένόπλων Δυνάμεων και η από πέρυσι λειτουργούσα **Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου**, όπου πλέον φοιτούν στελέχη και των 3 Κλάδων (Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας), Σωμάτων Ασφαλείας, της Κυπριακής Δημοκρατίας και άλλων χωρών, εκτός από τα συναισθήματα συγκίνησης και υπερηφάνειας από τα οποία διακατέχομαι, δείχνουν ταυτόχρονα το δρόμο που πρέπει να ακολουθήσω προκειμένου το όραμα της διακλαδικότητας να γίνει πράξη από τους επιτελείς που θα επανδρώνουν μονάδες και διακλαδικά στρατηγεία. Έχοντας πλήρη συναίσθηση των ευθυνών και των υποχρεώσεων που από σήμερα επωμίζομαι, δηλώνω απερίφραστα ότι θα τηρήσω πιστά τους κανονισμούς και τους νόμους και θα απαιτήσω την πιστή τήρησή τους, από όλους και χωρίς καμιά εξαίρεση.

Σέβομαι και τιμώ το έργο που μέχρι σήμερα επιτελέσθηκε από τον προκάτοχό μου καθ' όλα άξιο Στρατηγό καθώς και από το προσωπικό της Σχολής και σας καλώ όλους να συνεχίσετε τις προσπάθειές σας για την παραπέρα βελτίωση του επιπέδου της Σχολής έχοντας ως φάρο το “ΕΧΘΡΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ”.

Απευθυνόμενος προς τους σπουδαστές της Σχολής τονίζω ότι:

Ο παράγων “Άνθρωπος” θα αποτελέσει τον οδηγό-φάρο των ενεργειών μου και θα ασκήσω τη Διοίκησή μου με αντικειμενικότητα και απροσωποληψία. Η δική μου στάση

και συμπεριφορά θα προσδιορίζεται αποκλειστικά και μόνο από εσάς.

Υπόσχομαι ότι για μένα δεν θα υπάρξει κανένα κριτήριο αξιολογήσεως εκτός του κριτηρίου της απόδοσής σας, διότι οι κανονισμοί και διαταγές ορίζουν επακριβώς τα πλαίσια μέσα στα οποία πρέπει να κινούμαστε και αυτά τα πλαίσια έχω τη θέληση και τη δύναμη να τα εφαρμόσω κατά γράμμα.

Θα με βρείτε κοντά σας σε κάθε σας προσπάθεια για βελτίωση του επιπέδου σπουδών και είμαι έτοιμος να μοιραστώ μαζί σας τις δυσκολίες και τις δυσχέρειες, αλλά θα με βρείτε απέναντί σας σε κάθε ολιγωρία, αβελτηρία, αναβλητικότητα και αδιαφορία.

Απαλλαγμένος από στενόμυαλες και στενόκαρδες αντιλήψεις, σας καλώ να προσφέρουμε ότι πολυτιμότερο έχουμε ώστε το όραμα της διακλαδικότητας όπως προανέφερα να γίνει πράξη μέσα στο φυτώριο της Σχολής προς όφελος των Ενόπλων Δυνάμεων και ειδικότερα της πατρίδας μας, διότι οι καιροί ού μενετοί, διότι λόγω της ταχείας εξέλιξης όλων των παραγόντων που επηρεάζουν τη διεξαγωγή των επιχειρήσεων, δεν δίδουν το χρόνο για ολιγωρία.

Έχοντας πλήρη επίγνωση του ωραίου αγώνα που σήμερα μαζί σας αρχίζω, εύχομαι να έχουμε υγεία, δύναμη και καλή επιτυχία στο έργο μας.

ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΔΙΣΠΟ

“ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ - ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΑΜΥΝΤΙΚΟΥ ΠΥΛΩΝΑ ΤΗΣ Ε.Ε. ΝΕΕΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ”

Στις 2 και 3 Ιουνίου 2004, πραγματοποιήθηκε στη Λέσχη Αξιωματικών Φρουράς Θεσσαλονίκης, Διημερίδα με θέμα : “Προοπτικές - Εξελίξεις του Αμυντικού Πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Νέες ισορροπίες μετά τη Διεύρυνσή της”, που διοργανώθηκε από την Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου.

Τη Διημερίδα παρακολούθησαν ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Σπήλιος Π. Σπηλιωτόπουλος, ο οποίος κήρυξε την έναρξη των εργασιών της, ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Στρατηγός Γεώργιος Αντωνακόπουλος, Προξενικές Αρχές, διακεκριμένες προσωπικότητες του πανεπιστημιακού χώρου, Πολιτικές-Στρατιωτικές Αρχές, μέλη οργανισμών, συνδέσμων και ινστιτούτων, επιστημονικοί συνεργάτες της Σχολής, προσωπικό και σπουδαστές της ΑΔΙΣΠΟ, μαθητές στρατιωτικών σχολών και φοιτητές των Πανεπιστημίων ΑΠΘ και Μακεδονίας.

Κατά τη διάρκεια της Διημερίδας παρουσιάσθηκαν θέματα, που είχαν στόχο την επιμόρφωση των σπουδαστών της ΑΔΙΣΠΟ, την ανταλλαγή απόψεων και προτάσεων πάνω σε θέματα του Αμυντικού Πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την επισήμανση τυχόν αδυναμιών των Κρατών σε αξιόπιστες δομές, μέσα και δυνατότητες που θα επιτρέπουν στην ΕΕ να αναλαμβάνει δράση, για τη διαχείριση των κρίσεων, την αναζήτηση πιθανών τρόπων επίλυσής τους και την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων.

Ο ΥΕΘΑ κ. Σπήλιος Π. Σπηλιωτόπουλος κηρύσσει την έναρξη της διημερίδας

Η διοργάνωση και παρουσίαση της Διημερίδας ήταν επιτυχής και τα αποτελέσματά της εποικοδομητικά, διότι έδωσε την ευκαιρία σε όλους όσους την παρακολούθησαν, να ενημερωθούν και να ανταλλάξουν απόψεις σε εξειδικευμένα θέματα

**Παρακολούθηση της Διημερίδας από τον ΥΕΘΑ κ. Σπήλιο Π. Σπηλιωτόπουλο,
τον Α/ΓΕΕΘΑ κ. Γεώργιο Αντωνακόπουλο, τον Δκτή Γ'ΣΣ, τον Δκτή της ΑΔΙΣΠΟ
και λοιπούς προσκαλεσμένους**

Επισημαίνουμε τη σημαντική συμβολή στην επιτυχία της διημερίδας των καθηγητών των Πανεπιστημίων Καποδιστριακού, Αριστοτελείου, Μακεδονίας, Παντείου, των Καθηγητών των Σχολών Εθνικής Άμυνας, Ευελπίδων, Ναυτικών Δοκίμων, ΥΠΕΞ καθώς και συνεργατών των ΕΛΙΑΜΕΠ, ΕΛΕΣΜΕ και ΣΕΕΘΑ.

**Οι ομιλητές Καθηγητές Π. Γκλαβίνης, Ι. Λουκάς, Αντγος ε.α. Γ. Κοράκης,
Β. Καρακωστάνογλου και ο Πρόεδρος οργανωτικής επιτροπής
Ταξ/χος (Ι) Α. Ντούρμας**

**Συνομιλία του Υπουργού Εθνικής Άμυνας κ. Σπήλιου Π. Σπηλιωτόπουλου
με σπουδαστές, και ομιλητές κατά τη δεξίωση**

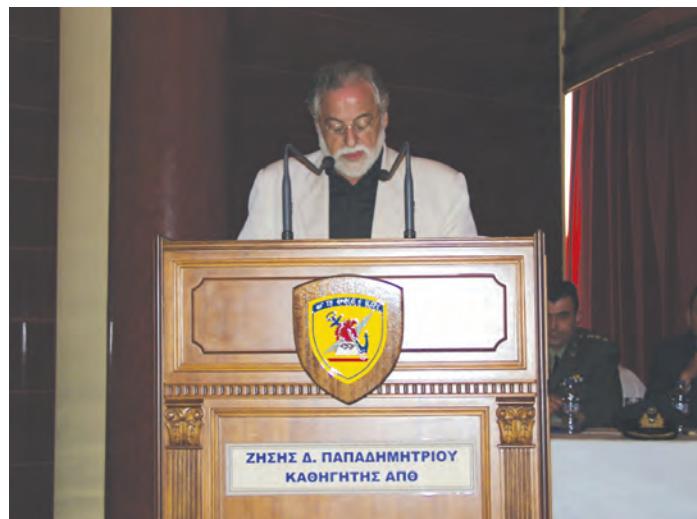

Από τη δεξίωση που παρασχέθηκε προς τιμή των
προσκαλεσμένων και σπουδαστών της Σχολής

Η ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΕΕ ΚΑΙ ΗΠΑ. ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

Εισήγηση στη Διημερίδα του κ. Ζήση Παπαδημητρίου

Ο κ. Ζήσης Παπαδημητρίου είναι καθηγητής της Γενικής και Πολιτικής Κοινωνιολογίας στο Τμήμα Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Η ενεργειακή πολιτική των ΗΠΑ

Ο εκπρόσωπος του λευκού Οίκου Ari Fleischer δήλωνε, στα τέλη του 2002, ότι το ενδιαφέρον των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Μέση Ανατολή έχει να κάνει με την ενίσχυση της ειρήνης και σταθερότητας στην περιοχή και όχι με την ικανότητα του Ιράκ να παράγει πετρέλαιο¹. Σήμερα, η δήλωση αυτή του Ari Fleischer μάλλον θυμηδία προκαλεί, καθώς οι στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ και των συμμάχων τους έχουν εμπλακεί εδώ και ένα χρόνο σε έναν αιματηρό πόλεμο στο Ιράκ με χιλιάδες θύματα, το τέλος του οποίου κανείς δεν μπορεί να προβλέψει, αφού οι δυνάμεις της ιρακινής αντίστασης ενισχύονται καθημερινά. Μάλιστα, ο Αμερικανός γερουσιαστής Bob Kennedy μιλήσε τελευταία για “νέο Βιετνάμ” των ΗΠΑ, με απρόβλεπτες συνέπειες για ολόκληρη την

¹ Αναφέρεται στο άρθρο του Serge Schmemann, „Controlling Iraq's Oil Wouldn't Be Simple”, The New York Times, November 3, 2002.

περιοχή της Μέσης Ανατολής και όχι μόνον. Φαίνεται, λοιπόν, πως το γνωστό σύνθημα “Οχι πόλεμο για το πετρέλαιο” είναι πιο κοντά στην πραγματικότητα, απ’ ό,τι οι διακηρύξεις των υπεύθυνων του Λευκού Οίκου, καθότι τα διαπιστωμένα αποθέματα πετρελαίου του Ιράκ υπολογίζονται σε 112 δισεκατομμύρια βαρέλια, ενώ πολλοί αναλυτές εκτιμούν ότι “η εισαγωγή νέων τεχνολογιών ανίχνευσης θα επέτρεπε το διπλασιασμό του αριθμού αυτού, ο οποίος θα μπορούσε να φθάσει το ύψος των σαουδαραβικών αποθεμάτων, τα οποία ανέρχονται σε 245 δισεκατομμύρια βαρέλια”². Σήμερα, ωστόσο, η παραγωγή πετρελαίου στο Ιράκ από 3,5 εκατομμύρια βαρέλια που ήταν πριν τον πόλεμο μειώθηκε στα 2,4 εκατομμύρια³. Ήδη, τρεις μήνες πριν την έναρξη του πολέμου, τον Ιανουάριο του 2003, το Πεντάγωνο συγκρότησε ειδική Ομάδα Σχεδιασμού (Planning Group), με επικεφαλής τον Ντάγκλας Φιθ, προκειμένου να μελετήσει, τι “μέλει γενέσθαι” με το πετρέλαιο του Ιράκ μετά την κατάληψη της Βαγδάτης. Η επιμονή του Λευκού Οίκου στον εντοπισμό όπλων μαζικής καταστροφής, τα οποία, υποτίθεται, ότι διέθετε το καθεστώς της Βαγδάτης, και η επίκληση της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μάλλον επίφαση νομιμότητας αποτελούσαν, αφού η εισβολή στο Ιράκ είχε ήδη προ πολλού αποφασιστεί με βάση τις ανάγκες της αμερικανικής οικονομίας αλλά και της οικονομίας των δυτικών χωρών γενικά σε πετρέλαιο, καθώς η “ενεργειακή κρίση” στις ΗΠΑ άρχισε ήδη να εκδηλώνεται από τα τέλη της περασμένης δεκαετίας, στο βαθμό που οι εισαγωγές πετρελαίου, για πρώτη φορά στα χρονικά της Αμερικής, κάλυπταν το 50% της εγχώριας κατανάλωσης, γεγονός που προκάλεσε έντονες ανησυχίες στους οικονομικούς και έτσι, εξασφάλιση των δρόμων του πετρελαίου αποτελεί έκτοτε το βασικό άξονα της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Το “πετρέλαιο-είπε κάποτε ο πρώην υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ Henry Kissinger-είναι πολύ σημαντικό για να το εμπιστευτούμε στους Άραβες”, άποψη που επέδρασε καταλυτικά στη διαμόρφωση της αμερικανικής πολιτικής απέναντι στις αραβικές χώρες⁴. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη ροή πετρελαίου από το εξωτερικό, οι ΗΠΑ „ανακάλυψαν“ τελευταία το δόγμα των “προληπτικών πολέμων”, με πρώτα θύματα το Αφγανιστάν και το Ιράκ, καθότι γεωπολιτικά και οι δύο αυτές χώρες κατέχουν θέσεις κλειδιά στο σύγχρονο „Μεγάλο Παιχνίδι“ ελέγχου της ροής πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η στρατηγική τους σημασία, μάλιστα, έχει αναβαθμιστεί, στο μέτρο

² Yahya Sadowski, Αλήθειες και ψέμματα για το πετρέλαιο, Le Monde-Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 18/05/2003.

³ Περιοδικό Der Spiegel, Nr. 22, 24.5.04, σελ. 109.

⁴ Περιοδικό Der Spiegel, Nr. 22, 24.5.04, σελ. 108

που οι ΗΠΑ, από το 1979 και εντεύθεν, με την όνοδο στην εξουσία των ισλαμιστών, έχουν χάσει κάθε επιρροή στο καθεστώς του Ιράν, που αποτελεί, ως γνωστόν, μία από τις χώρες-κλειδιά στην ευρύτερη περιοχή της Μείζονος Μέσης Ανατολής (Greater Middle East), από την Κασπία και την Κεντρική Ασία στον Περσικό Κόλπο και από το Μείζονα Ελληνικό Χώρο Ελλάδας-Κύπρου στην Αραβική Θάλασσα και τον Ινδικό Ωκεανό.

Περσικός Κόλπος και η λεκάνη της Κασπίας Θάλασσας

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς των ειδικών, τα κοιτάσματα πετρελαίου στον Περσικό Κόλπο ανέρχονται σε 680 δις βαρέλια, τουτέστιν στην περιοχή αυτή βρίσκονται τα 2/3 των μέχρι τώρα γνωστών κοιτασμάτων πετρελαίου. Το 2000, συγκεκριμένα, οι χώρες του Κόλπου παρήγαγαν 22 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως, δηλαδή το 30% περίπου της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου. Οι ΗΠΑ, μάλιστα, προμηθεύονται από την περιοχή αυτή το 18% των εισαγωγών τους σε πετρέλαιο και ως εκ τούτου το ενδιαφέρον τους για τα πολιτικά τεκταινόμενα στις χώρες του Κόλπου είναι ιδιαίτερα μεγάλο. Τοποθερητής των αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή είναι το καθεστώς της Σαουδικής Αραβίας.

Μετά την κατάρρευση της πάλαι ποτέ Σοβιετικής Ένωσης, ιδιαίτερη σημασία για τα γεωοικονομικά και γεωστρατηγικά συμφέροντα των ΗΠΑ απέκτησαν οι πρώην σοβιετικές Δημοκρατίες στη λεκάνη της Κασπίας όπως το Αζερμπαϊτζάν, το Καζακστάν, το Κυργιστάν, το Τουρκμενιστάν, το Τατζικιστάν, το Ουζμπεκιστάν και η Γεωργία, καθώς διαθέτουν κοιτάσματα πετρελαίου της τάξης από 17 έως και 33 δις Βαρέλια, συνολικά 233 δις βαρέλια⁵. Σε ορισμένες από αυτές τις χώρες, οι ΗΠΑ, με αφορμή την πάταξη της τρομοκρατίας των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, εγκατέστησαν στρατιωτικές βάσεις, όπως στο Κυργιστάν και Ουζμπεκιστάν, με στόχο τον έλεγχο της περιοχής. Η παρουσία αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων “υποτίθεται ότι αποσκοπεί στην ενίσχυση του πολέμου εναντίον της τρομοκρατίας, είναι ωστόσο ολοφάνερο ότι αποσκοπεί επίσης στην ασφάλεια της ροής πετρελαίου”⁶. Άλλωστε η αποστολή στρατιωτικών συμβούλων στη Γεωργία, προκειμένου να βοηθήσουν στη συγκρότηση ειδικά εκπαιδευμένων δυνάμεων, αποσκοπούσε, αποκλειστικά και μόνον, στην προστασία

⁵ Περιοδικό Der Spiegel, Nr. 22, 24.5.04, σελ. 245 κ. ε. .

⁶ Michael T. Klare, ο.π., σελ. 247.

του γεωργιανού τμήματος του αγωγού πετρελαίου Baku-Tiflis-Ceyhan (BTC)⁷. Σύμφωνα με τους ειδικούς αναλυτές, τα κασπιανά αποθέματα θα αποκτήσουν εξελικτικά πολύ μεγάλη πολιτικοοικονομική σημασία, εφάμιλλη κατά το ήμισυ με αυτήν της Μεσης Ανατολής, λόγω της αναμενόμενης αύξησης κατά 66% της παγκόσμιας ζήτησης πετρελαίου έως το 2015-20 και της προβλεπόμενης εξάντλησης των αποθεμάτων της Αλάσκας και της Βόρειας Θάλασσας μέχρι το 2010-15. Σημαντικά επίσης είναι και τα αποθέματα φυσικού αερίου (ΦΑ), το οποίο, ως γνωστόν, "βρίσκεται στην πρωτοπορεία του παγκόσμιου ενεργειακού εκσυγχρονισμού καθώς, συγκρινόμενο με το πετρέλαιο, το λιγνίτη και την πυρηνική ενέργεια είναι όχι μόνον αποδοτικότερο στην παραγωγή ηλεκτρισμού λόγω της μεγάλης περιεκτικότητάς του σε άνθρακα αλλά επίσης κατά πολύ οικονομικότερο και φιλικότερο προς το περιβάλλον. Υπολογίζεται ότι εκτός της Ρωσίας και του Ιράν, των δύο μεγαλύτερων παραγωγών παγκοσμίως, τα λοιπά τρία παράκτια κράτη (Αζερμπαϊτζάν, Καζακστάν, Τουρκμενιστάν) διατηρούν κατά μέσο όρο 18,5 τρις κυβικά μέτρα φυσικού αερίου υπερκαλύπτοντας κατά τρεις φορές τα πενιχρά αποθέματα όλων των ευρωπαϊκών χωρών μαζί (6,4 τρις κυβικά μέτρα). Το 35-40% των αναγκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλύπτεται από τη Ρωσία, ενώ το Τουρκμενιστάν θεωρείται κατά ορισμένες μελέτες ως η ανερχόμενη μεγάλη δύναμη του φυσικού αερίου με υπολογιζόμενα αποθέματα που ξεπερνούν τα 100 τρις κυβικά μέτρα"⁸. Με βάση τα στοιχεία της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας, η συμμετοχή του φυσικού αερίου στην κάλυψη των αναγκών της Ε.Ε. σε ενέργεια θα αυξηθεί από 23% που είναι σήμερα σε 34% το 2030⁹.

Ο πόλεμος του Ιράκ και η Ευρωπαϊκή Ένωση

Η εμμονή των ΗΠΑ να εισβάλουν στο Ιράκ, παρά τις αντιρρήσεις βασικών χωρών-μελών του NATO, όπως η Γαλλία και η Γερμανία, παρακάμπτοντας ή αλλιώς γράφοντας τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών στα παλαιότερα των υποδημάτων τους, αποσκο-

⁷ Chip Cammins, "U.S. Plans to Send Military Advisers to Georgia Republic", Wall Street Journal, February 27, 2002.

⁸ Θεόδωρος Τσακίρης, "Επαναχαράσσοντας τον χάρτη. Η Γεωπολιτική των Κασπιανών Πετρελαίων και η Ρωσο-Τουρκική Αντιπαράθεση στη Μείζονα Μέση Ανατολή", Εταιρεία Κοινωνικών και Οικονομικών Μελετών. Μελέτη αρ. 100, 10-11 Νοεμβρίου 1999, σελ. 10.

⁹ Περιοδικό Der Spiegel, Nr. 22, 24.5.04, σελ. 119.

πούσε, κατά την άποψή μου α) στην απομάκρυνση του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν και την εγκαθίδρυση φιλικού προς τις ΗΠΑ καθεστώτος, προκειμένου να περιέλθουν υπό τον έλεγχό τους τόσο η παραγωγή όσο και η διακίνηση του ιρακινού πετρελαίου, καθότι το Ιράκ κατέχει το 10% των παγκοσμίων αποθεμάτων πετρελαίου, β) ο έλεγχος των τιμών του "μαύρου χρυσού", με απώτερο στόχο την υπονόμευση του ρόλου του ΟΠΕΚ στις αγορές πετρελαιοειδών, ο οποίος είχε αρχίσει προ πολλά να χρησιμοποιεί ως βάση των εμπορικών συναλλαγών αντί του αμερικανικού δολαρίου το Ευρώ, με αποτέλεσμα οι ΗΠΑ να χάνουν καθημερινά εκατομμύρια δολάρια και τέλος γ) ο σπουδαιότερος, κατά τη γνώμη μου, λόγος ήταν η υπονόμευση της ίδιας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθότι, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, είναι απόλυτα εξαρτημένη από τις εισαγωγές πετρελαίου, αν εξαιρέσει κανείς τη Μεγάλη Βρετανία και την Ολλανδία, που διαθέτουν δικά τους κοιτάσματα πετρελαίου. Σημειωτέον ότι η παραγωγή πετρελαίου στη Μεγάλη Βρετανία υποχώρησε τα τελευταία χρόνια και μάλιστα από περίπου 6 εκατομμύρια το 1995 σε 5,3 εκατομμύρια βαρέλια σήμερα, γεγονός που υποδηλώνει πως σύντομα και αυτή η χώρα θα εξαρτάται περισσότερο από τις εισαγωγές πετρελαίου¹⁰.

Ελέγχοντας τη ροή αλλά και την τιμή του πετρελαίου, οι ΗΠΑ μπορούν να επεμβαίνουν ανασταλτικά στην εξέλιξη της ευρωπαϊκής οικονομίας, αφού η εκάστοτε τιμή του πετρελαίου είναι αποφασιστικής σημασίας για την εξέλιξη της οικονομίας, τόσο ως πηγή ενέργειας όσο και ως συστατικού στοιχείου της βιομηχανικής παραγωγής, δεδομένου ότι σε πολλά βιομηχανικά είδη χρησιμοποιούνται μέχρι και 40% παράγωγα του πετρελαίου, όπως π.χ. στην παραγωγή πλαστικών, τεχνητών ινών κλπ... Το ίδιο ισχύει και για την οικονομία της Ιαπωνίας, στο βαθμό που η χώρα αυτή δεν διαθέτει καθόλου κοιτάσματα πετρελαίου και είναι πλήρως εξαρτημένη από τις εισαγωγές πετρελαίου, ιδιαίτερα από την περιοχή του Περσικού Κόλπου. Έτσι, η ιαπωνική κυβέρνηση, παρά την αντίθεση της κοινής γνώμης, δέχθηκε να αποστείλει στρατιωτικές δυνάμεις στο κατεχόμενο Ιράκ, υπακούοντας, θέλοντας και μη, στα κελεύσματα των Αμερικανών. Με την έννοια αυτή, στους υπολογισμούς της Ουάσιγκτον για το Ιράκ, όπως σωστά έχει επισημανθεί, το πετρέλαιο αντιμετωπίζεται τόσο ως στρατηγική όσο και ως οικονομικά επωφελής πλουτοπαραγωγική πηγή¹¹. Σε κάθε περίπτωση, ο έλεγχος του Ιράκ, εφόσον επιτευχθεί, πράγμα κάθε άλλο παρά σίγουρο, θα συμβάλει μακροπρόθεσμα στη διαιώνιση της αμερικανικής ηγεμονίας.

¹⁰ Περιοδικό Der Spiegel, Nr. 22, 24.5.04, σελ 114.

¹¹ Yahya Sadowski, Αλήθειες και ψέματα για το πετρέλαιο, Le Monde - Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία 18/05/2003.

Η Ανατολική Μεσόγειος

Ος γνωστόν, οι παράκτιες περιοχές από την Ανατολική Μεσόγειο μέχρι και την Ιαπωνική Θάλασσα αποτελούν τους βασικούς διαύλους γεωοικονομικής επικοινωνίας του πλανήτη, μέσω των οποίων διακινείται η πλειοψηφία του παγκόσμιου εμπορίου. Εκτός αυτού στις παράκτιες αυτές ζώνες με πρώτη τον Περσικό Κόλπο βρίσκονται το 70-75 % των στρατηγικών αποθεμάτων των πρωτευόντων ενεργειακών πόρων (πετρέλαιο και φυσικό αέριο) τόσο για τις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες όσο και για τις ραγδαία αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ινδίας, της Κίνας και των "Τίγρεων" της Νοτιοανατολικής Ασίας Νότιος Κορέα, Ταϊβάν, Σιγκαπούρη, Χονγκ Κονγκ κλπ.¹².

Η Ανατολική Μεσόγειος, διαδραμάτιζε ήδη από την αρχαιότητα σημαντικό ρόλο στο διαμετακομιστικό εμπόριο. Σήμερα εξελίσσεται, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, σε γεωοικονομικό και γεωστρατηγικό σταυροδρόμι, με επίκεντρο την παραγωγή και τη μεταφορά πετρελαίου και φυσικού αερίου από τη λεκάνη της Κασπίας και τον Περσικό Κόλπο προς τις χώρες του δυτικού Κόσμου. Ενδεικτικό επίσης της ιδιαίτερης σημασίας του πετρελαίου είναι ότι ο χώρος της Μείζονος Μέσης Ανατολής, με προμετωπίδα τα παράλια και τα λιμάνια της Ανατολικής Μεσογείου, "για πρώτη φορά στην ιστορία της γεωπολιτικής σκέψης φαίνεται να καταλαμβάνει στην ιεράρχηση των στρατηγικών περιοχών (pivot areas) θέση σχεδόν ισότιμη με αυτή που καταλαμβάνουν στην ελλειψοειδή ευρασιατική σκακιέρα το δυτικό (Ευρώπη) και το ανατολικό (pacific ream) άκρος της. Με δεδομένη τη στρατιωτικοπολιτική επικυριαρχία των ΗΠΑ επί της Ιαπωνίας και της πασιφανούς-ιδίως μετά το Κόσσοβο αδυναμίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συγκροτήσει Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Άμυνας (ΚΕΠΠΑ)- ο μόνος χώρος όπου είτε επιδιώκεται να επιβληθεί είτε απειλείται περισσότερο η αμερικανική πρωτοκαθεδρία είναι εκείνη η περιοχή που παρεμβάλλεται και ταυτόχρονα συνδέει τα δύο ευρασιατικά άκρα"¹³. Για το λόγο αυτό, οι ΗΠΑ, πρωθιόν, μεταξύ άλλων, συστηματικά τη δημιουργία ενός "άξονα στρατηγικής σταθερότητας στην ευρύτερη Μέση Ανατολή με πυρήνα το δίπτυχο Τουρκία και Ισραήλ και υποστυλώματα διάφορες αραβικές χώρες με κυριότερη, προς το παρόν, την Ιορδανία, η οποία έχει de facto ενταχθεί

¹² Θεόδωρος Τσακίρης, "Επαναχαράσσοντας τον χάρτη. Η Γεωπολιτική των Κασπιανών Πετρελαίων και η Ρωσο-Τουρκική Αντιπαράθεση στη Μείζονα Μέση Ανατολή", Εταιρεία Κοινωνικών και Οικονομικών Μελετών. Μελέτη αρ. 100, 10-11 Νοεμβρίου 1999, σελ. 2.

¹³ Στο ίδιο, σελ. 7.

στους εν λόγω σχεδιασμούς”¹⁴. Έτσι εξηγείται και η εμμονή των ΗΠΑ σχετικά με την υποστήριξη του οικονομικά ασύμφορου και γεωπολιτικά προβληματικού πετρελαιαγωγού Baku-Tiflis-Ceyhan (ο πετρελαιαγωγός αυτός θα έχει μήκος 1800 χιλιόμετρα, θα κοστίσει 2,9 δις δολάρια και θα μεταφέρει 1 εκατομμύριο βαρέλια ημερησίως) καθώς και η επιμονή τους, η Τουρκία να γίνει όσο το δυνατό πιο γρήγορα μέλος της Ε.Ε., μια και τάχθηκε να παίξει το ρόλο περιφερειακής δύναμης, εξυπηρετώντας μαζί με τα ηγεμονικά συμφέροντα των ΗΠΑ και τα δικά της επεκτατικά σχέδια στο Αιγαίο. Μην ξεχνούμε πως η Τουρκία θεωρούσε πάντα το ανατολικό Αιγαίο προέκταση της Ανατολίας! Η άσκηση πιέσεων προς την Ευρωπαϊκή Ένωση από μέρους των ΗΠΑ οφείλεται μεταξύ άλλων στη στρατηγική εκτίμηση ότι ένταξη της Τουρκίας θα αποδυναμώσει οικονομικά την Ε.Ε. και θα επιβραδύνει συνακόλουθα τις διαδικασίες ολοκλήρωσης, την οποία οι ΗΠΑ απεύχονται, καθώς θα μπορούσε αν αποτελέσει το αντίπαλο δέος στη δική τους μονοκρατορία, εφόσον, βέβαια, υπάρξει κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας.

Η αντιπαράθεση Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σε ό,τι αφορά την άσκηση επιρροής στη Μέση Ανατολή και στην Ανατολική Μεσόγειο ειδικότερα άπτεται, βέβαια, και των ελληνικών συμφερόντων, στο μέτρο που περιλαμβάνει το μείζονα ελληνικό χώρο από τη Θράκη ως την Κύπρο που, ως φαίνεται, θα καταστεί εκ των πραγμάτων μια από τους βασικούς διαμετακομιστικούς διαύλους του καστιανού πετρελαίου προς τη Δυτική Ευρώπη. Έτσι, άλλωστε, εξηγούνται και οι πάγιες διεκδικήσεις της τουρκικής πολιτικής, από το 1974 και εντεύθεν, στο Ανατολικό Αιγαίο.

¹⁴ Γεώργιος Μούρτος, “Η „επίλυση“ του κυπριακού ζητήματος. Η εξυφανόμενη νεοελληνική τραγωδία; (Μια γεωπολιτική θεώρηση)”, Στρατηγική, Ιούνιος 1998, σελ. 109.

Ο ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ Η.Π.Α.

Εισήγηση στη Διημερίδα του κ. **Κων/νου Χατζηκωνσταντίνου**

Ο κ. Κων/νος Χατζηκωνσταντίνου είναι καθηγητής του Διεθνούς Δικαίου
στο Τμήμα Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Ο Πόλεμος στο Ιράκ “έληξε” μέσα στη δυστυχία, τη θλίψη, το θάνατο, την καταστροφή και τα ερείπια, όπως κάθε πόλεμος. Τα πλήγματα που καταφέρθηκαν στα σώματα, στις υποδομές, στην οικονομία, στις διεθνείς σχέσεις και στις συνειδήσεις θα κάνουν πολύ καιρό να επουλωθούν και για πολλούς τίποτε δεν θα είναι πια όπως πριν τον πόλεμο. Το Διεθνές Δίκαιο είναι ένα από τα μεγαλύτερα θύματα της σύγκρουσης αυτής. Ο Πόλεμος αυτός έγινε κάτω από μοναδικές συνθήκες, με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών ενάντιο στη διεξαγωγή του και την παγκόσμια κοινή γνώμη αδύναμη να επιδράσει επί της συμπεριφοράς των ισχυρών. Η μοναδική απομείνασσα υπερδύναμη, με τους σταθερούς ή ευκαιριακούς της συμμάχους, έκρινε ότι έπρεπε να αναλάβει το έργο της τιμωρίας του καθεστώτος και της “απελευθέρωσης” του λαού του Ιράκ. Η συμπεριφορά αυτή ανασύρει στη μνήμη το καλό βιβλίο του Γερουσιαστή Fulbright για την Αλαζονεία της Δυνάμεως που, αν και έχει μια ιστορία περίπου σαράντα ετών, εξακολουθεί να περιγράφει σημαντικές παραμέτρους της σύγχρονης πολιτικής ζωής.

Με κεντρική ιδέα την πάντοτε δυνατή, όπως και στο παρελθόν, κατάρρευση των μεγάλων αυτοκρατοριών, όταν οι ηγέτες δεν έχουν τη σωφροσύνη και την ευφυΐα να χρησιμοποιήσουν ορθά και συνετά τη δύναμη τους, το ερώτημα που τίθεται είναι αν οι Ηνωμένες Πολιτείες χάνουν σταδιακά τη συναίσθηση του τι ακριβώς βρίσκεται στη σφαίρα των δυνατοτήτων τους και τι όχι και αν ένα ρεύμα ανθρωπισμού, ανεκτικότητας και προσαρμογής, που δημιούργησε την υπερδύναμη, είναι δυνατόν να επιβιώσει. Η αλαζονεία της δυνάμεως είναι δυνατόν να οδηγήσει αυτό το μεγάλο κράτος να εξομοιώσει τη δύναμη με την αρετή και την ηθική και τις μεγάλες ευθύνες του με τη λανθασμένη αίσθηση μίας παγκόσμιας αποστολής.

Ο Πόλεμος στο Ιράκ έθεσε σημαντικά ζητήματα όχι μόνο για τη λειτουργία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αλλά και για την ίδια την ύπαρξη του. Ο Πρωθυπουργός της Μαλαισίας μιλώντας στο κοινοβούλιο της χώρας του εξέφρασε την άποψη ότι τα Ηνωμένα Έθνη και το Διεθνές Δίκαιο είναι χωρίς νόημα, αφού επιστρέψαμε στη λίθινη εποχή όπου η δύναμη θέτει και το δίκαιο. Ο τ. επικεφαλής του Συμβουλίου Αμυντικής Πολιτικής του Πενταγώνου Richard Perle επιχαίρει γιατί η πτώση του Σαντάμ θα παρασύρει μαζί της τα Ηνωμένα Έθνη. “Εκείνο που θα πεθάνει είναι η φαντασίωση που ήθελε τον ΟΗΕ ιδρυτή μιας νέας κατάστασης πραγμάτων. Καθώς κοσκινίζουμε τα συντρίμμια, είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η ιδέα της ασφάλειας δια του Διεθνούς Δικαίου, έτσι όπως ορίσθηκε από τους διεθνείς θεσμούς έχει ακυρωθεί”¹. Και συνεχίζει ο Perle προβληματιζόμενος αν το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι σε θέση να διασφαλίσει την τάξη και να μας σώσει από την αναρχία, απαντώντας ότι η Ιστορία έχει αποδείξει πως όχι. Υποστήριξε ότι η ελπίδα για την εδραίωση της ασφάλειας μέσω συλλογικών αποφάσεων εναποτέθηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας με επαίσχυντα αποτέλεσματα και κατέληξε ότι δεν πρόκειται να νικήσουμε, ούτε καν να περιορίσουμε τον φανατισμό της τρομοκρατίας, εάν δεν κάνουμε πόλεμο στα εδάφη απ’ όπου εξαπολύεται. Αυτό θα απαιτήσει μερικές φορές τη χρήση βίας εναντίον κρατών που προστατεύουν τους τρομοκράτες ... και οι αλλεπάλληλες αποτυχίες του Συμβουλίου Ασφαλείας να εφαρμόσει τις ίδιες τις αποφάσεις του δεν αφήνουν περιθώριο αμφιβολιών, απλώς δεν μπορεί να λειτουργήσει για το στόχο αυτό.

Στο λόγο του στη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, στις 12 Σε-

¹ RICHARD PERLE: Ευχαριστώ τον Θεό, ο ΟΗΕ πέθανε, Καθημερινή, 22 Μαρτίου 2003.

πτεμβρίου 2002, ο πρόεδρος Bush προκάλεσε το Συμβούλιο Ασφαλείας, εκτομίζοντας τις αξιομνημόνευτες λέξεις : “Θα εξυπηρετήσει ο ΟΗΕ το σκοπό της ίδρυσης του ή θα καταστεί άχρηστος”. Η απάντηση της Κυβέρνησης των ΗΠΑ ήταν προφανώς ότι ο Οργανισμός αχρηστευόταν λόγω της ανικανότητας του να υποστηρίξει την προσφυγή σε πόλεμο κατά του Ιράκ και του Σαντάμ Χουσείν. Η απάντηση εκείνων που αντιτίθεντο στον πόλεμο ήταν ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας εξυπηρετούσε τους σκοπούς της ίδρυσης του ακριβώς με την άρνηση του να υποστηρίξει έναν πόλεμο που δεν εναρμονιζόταν αξιόπιστα με τις αρχές του Χάρτη και με το Διεθνές Δίκαιο. Η διαφορά είναι και πραγματική και θεμελιώδης και με σημαντικές νομικές παραμέτρους.

Η πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών έθεσε και θέτει ευθέως προκλήσεις στη λειτουργία του Οργανισμού και στην επιδίωξη του βασικού του στόχου, που είναι η απαγόρευση της χρήσης βίας. Ο πόλεμος στο Ιράκ δεν είναι δυνατόν να δικαιολογηθεί λογικά με βάση το Διεθνές Δίκαιο, αφού παραβιάζει τα εξώτερα όρια του δικαίου για τη χρήση βίας². Οι αναλυτές των δραστηριοτήτων του Οργανισμού ανησυχούν ότι η ασυνέπεια με τους κανόνες για τη χρήση βίας οδηγεί ουσιαστικά σε παραίτηση από την εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου, εάν οι όροι “νόμιμο” και “παράνομο” πάψουν πλέον να έχουν συγκεκριμένο νόημα σε αναφορά με τη χρήση βίας³. Ο Χάρτης διαθέτει το νομικό πλαίσιο για τη χρήση βίας.

Είναι γεγονός ότι στο παρελθόν το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών απέτυχε επανειλημμένα να προλάβει πολέμους, στη συγκεκριμένη όμως περίσταση είναι η πρώτη φορά που ο βασικός και πρωταρχικός ρόλος του Οργανισμού και του Συμβουλίου Ασφαλείας, ως εγγυητού της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας προκλήθηκε από μόνιμα μέλη του και η εξέλιξη αυτή θα προσδιορίσει για το μέλλον αν οι συγκρούσεις θα συνεχίσουν να επιλύονται με νόμιμα μέσα ή δια της προσφυγής στη βία από τα κατ’ ιδίαν μέλη της διεθνούς κοινότητας. Η υπαγωγή της βίας στο νόμο απέτυχε και πρέπει να αναληφθεί προσπάθεια για να μην υπαχθεί ο νόμος στη βία και νομιμοποιηθούν καταστάσεις με τη δικαιολογία ότι και στο παρελθόν αυτά συνέβαιναν. Ο Pascal έγραφε ότι αν δεν μπορείς να κάνεις το δίκαιο ισχυρό, προσπάθησε τουλάχιστον να κάνεις το ισχυρό

² Tearing Up the Rules : The Illegality of Invading Iraq, The Center for Economic and Social Rights – Emergency Campaign on Iraq, March 2003.

³ MICHAEL J. GLENNON : Why the Security Council Failed, Foreign Affairs, May/June 2003.

δίκαιο. Οι κανόνες του Διεθνούς Οργανισμού για τη χρήση βίας και την ειρηνική επίλυση των διαφορών βρέθηκαν αντιμέτωποι με τόσο ισχυρές γεωπολιτικές δυνάμεις, που ήταν αδύνατο να ελεγχθούν από νομικούς θεσμούς. Η κατάσταση αυτή οδήγησε τους απαισιόδοξους (ρεαλιστές;) να μιλούν για την αρχή του τέλους του Διεθνούς Συστήματος Ασφαλείας⁴.

Η κλιμάκωση της κρίσης έθεσε ζητήματα μεγάλης σημασίας για το Διεθνές Δίκαιο. Η μεγαλύτερη στρατιωτική δύναμη του πλανήτη εισέβαλε και κατέλαβε κράτος μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, χωρίς τη νομιμοποιητική κάλυψη του Οργανισμού και σε αντίθεση με τις γενικά αποδεκτές αρχές του.

Η πρακτική που ακολουθήθηκε στον τελευταίο πόλεμο δεν συμβιβάζεται με αυτές τις δικαιικές επιταγές. Ελέχθη ότι η αναζήτηση εναλλακτικών της βίας συμπεριφορών είναι απαραίτητη σε ένα κόσμο απειλούμενο από την τρομοκρατία, και αυτό δεν αποτελεί απλά ιδεαλιστική αλλά νομική απαίτηση⁵. Ο Χάρτης περιγράφεται ως οδηγός για τη χρήση βίας μόνο αν αυτή είναι απαραίτητη και ενθαρρύνει τη χρήση των μέσων ειρηνικής επίλυσης των διαφορών. Όμως η μεγάλη γεωπολιτική αλήθεια, όπως την εντοπίζει ο M.Glennon⁶, είναι ότι τα κράτη προωθούν την ασφάλεια τους προωθώντας την ισχύ. Άρα η δυσλειτουργία του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών δεν είναι νομικό αλλά γεωπολιτικό πρόβλημα.

Ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών αποτελεί την αφετηρία κάθε προσέγγισης αναφορικά με ζητήματα νομιμότητας της χρήσης βίας στις διεθνείς σχέσεις, αφού περισσότερο από κάθε άλλη φορά στην ιστορία του νομικού πολιτισμού, καθιστά σαφές ότι “η βία μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο σε περίπτωση άμυνας και όχι για την υλοποίηση νόμιμων αξιώσεων ή καθολικά αναγνωρισμένων εννοιών της δικαιοσύνης”⁷.

Μετά τον πρώτο πόλεμο στον Περσικό Κόλπο το 1991, τα κράτη είτε οχυρώθηκαν

⁴ Ibid.

⁵ BRIAN J. FOLEY ; Avoiding War: Using International Law to Compel a Problem-Solving Approach, The Transnational Foundation for Peace and Future Research

<http://www.transnational.org/features/2002>.

⁶ MICHAEL GLENNON : Why the Security Council ..., ενθ'ανωτ.

⁷ ROSALYN HIGGINS: *Problems and Process, International Law and How We Use It*, Oxford: Clarendon Press, (1994), σελ. 238.

πίσω από τον παραδοσιακά ιδωμένο ανελαστικό χαρακτήρα της απαγόρευσης, είτε επιχείρησαν να επιβάλουν τις πολιτικές τους επιλογές επιχρισμένες με μια νέα αντίληψη για τις δυνατότητες που προσφέρει η ευελιξία/αοριστία της απαγόρευσης της χρήσης βίας. Μάλιστα, ο σχετικός κανόνας, δηλαδή το άρθρο 2 (4) του Καταστατικού Χάρτη, όχι μόνο δεν εφαρμόστηκε από το Διεθνές Δικαστήριο, όπως είδαμε παραπάνω, αλλά διερευνήθηκε σχολαστικά και πάντα εν μέσω αντικρουόμενων απόψεων στις συνεδρίες του Συμβουλίου Ασφαλείας, κατεξοχήν χώρο πολιτικής αντιπαράθεσης. Ακολούθως, το Συμβούλιο Ασφαλείας μετά από τον πόλεμο στον Περσικό Κόλπο, εξουσιοδότησε ρητά τη χρήση βίας στην Σομαλία (1992), στην Γιουγκοσλαβία (1992), στην Αϊτή (1994), στην περιοχή των Μεγάλων Λιμνών (1996), στην Αλβανία (1997), στην Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία (1997), στην Σιέρα Λεόνε (1997), στο Κόσοβο (1999), στο Ανατολικό Τιμόρ (1999) και στο Αφγανιστάν (2001).

Ωστόσο στην περίπτωση του Ιράκ έχουμε να κάνουμε με μονομερή χρήση βίας χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας και χωρίς τη νομιμοποίηση που παρέχει η εξαιρετική περίπτωση της αυτοάμυνας, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ.

Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών σημείωνε στην Ετήσια Έκθεσή του το 1999 ότι: “Είναι ξεκάθαρο ότι η εξαναγκαστική δράση χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας θέτει σε κίνδυνο τα θεμέλια του διεθνούς συστήματος ασφαλείας που βασίζεται στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Μόνο ο Χάρτης παρέχει μία πιαγκοσμίως αποδεκτή νομική βάση για τη χρήση βίας”.

Η βασική δικαιολογία της αμερικανικής προσφυγής σε πόλεμο κατά του Ιράκ αρθρώθηκε γύρο από τη μορφή του αιτήματος ενός προληπτικού πολέμου – που περιγράφηκε ανάγλυφα και στη νέα στρατηγική ασφάλειας των ΗΠΑ, τον Σεπτέμβριο του 2002- ενός πολέμου που ήταν απαραίτητος για την υπεράσπιση του “πολιτισμένου” τμήματος του κόσμου. Ο πρόεδρος Bush Ε ότι δεν μπορούμε να στεκόμαστε απαθείς όταν οι κίνδυνοι συσσωρεύονται. Και ήταν αυτό ακριβώς το αίτημα που απορρίφθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας⁸.

⁸ FALK RICHARD A.: What Future for the UN Chapter System of War Prevention? Agora: Future Implications of the Iraq Conflict, AJIL, July 2003.

Η προληπτική δράση σώρευσε έναν ακόμη πυλώνα στην επιχειρηματολογία της ανάληψης στρατιωτικής δράσης κατά του Ιράκ. Η προληπτική αυτή δράση συνδυάστηκε με την απειλή της τρομοκρατίας, προκειμένου να ενεργοποιηθεί το άρθρο 51 του καταστατικού χάρτη για την αυτοάμυνα. Σε μια επόμενη προσπάθεια στήριξης της νέας στρατηγικής ασφαλείας, οι εκπρόσωποι της κυβέρνησης επιδίωξαν να δικαιολογήσουν το νέο δόγμα ως τμήμα μιας από μακρού υφιστάμενης αμερικανικής νομικής παράδοσης. “Το δικαίωμα της πρόληψης δεν είναι μια νέα έννοια,” δήλωσε ένας ανώτερος αξιωματούχος της κυβέρνησης⁹. Ο συνδυασμός της προληπτικής δράσης με το φυσικό δικαίωμα της άμυνας παραπέμπει αυτόματα στα κριτήρια που εθιμικά διαμορφώθηκαν προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη της επίθεσης που δικαιολογεί την άμυνα και κατ’ επέκταση την προληπτική άμυνα. Ακολούθως επιτρέπεται η άσκηση του δικαιώματος της άμυνας εφόσον πληρούνται σωρευτικά τα κριτήρια της παρούσας και άμεσης επίθεσης, της επείγουσας ανάγκης να αναληφθεί αμυντική δράση και δεν υπάρχει πρόσφορη εναλλακτική λύση, πέρα από την προσφυγή στην άμυνα ενώ οι αμυντικές ενέργειες πρέπει να ρυθμίζονται από τις αρχές της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας, όπως αυτά αποκρυσταλλώθηκαν στην υπόθεση Caroline. Εάν προσπαθήσουμε να εφαρμόσουμε τα παραπάνω κριτήρια στην περίπτωση του Ιράκ θα διαπιστώσουμε ότι κανένα από αυτά δεν δικαιολογεί την ανάληψη προληπτικής δράσης. Το γεγονός ότι ο κόσμος είχε εισέλθει στην πυρηνική εποχή δεν αποτελεί καλή δικαιολογία, κατά την άποψή μας, για να επεκταθούν τα προσεκτικά όρια στο δικαίωμα πρόληψης που είχαν τεθεί περισσότερο από ένα αιώνα πριν. Πρέπει να στηριχθεί το σύστημα του Χάρτη. Το σύστημα είναι αρκετά ευέλικτο για να διευθετεί και τις νέες ανάγκες ασφαλείας. Αν ήταν έτσι τα πράγματα δεν θα είχαμε ένα πόλεμο χωρίς την προηγούμενη έγκριση χρήσης βίας από το Συμβούλιο Ασφαλείας, ούτε θα μιλούσαμε για αποτυχία του Οργανισμού. Τα γεγονότα δεν στήριξαν την υπόθεση της πρόληψης και για έναν πόλεμο που προσδιορίσθηκε ως προληπτικός υπάρχουν ισχυρότατες νομικές, ηθικές και πολιτικές αιτίες που στηρίζουν την απόρριψη τόσο της νομιμότητας όσο και της νομιμοποίησης μιας τέτοιας χρήσης βίας.

⁹ GARDNER RICHARD N.: Neither Bush Nor the “Jurisprudes”, Agora: Future Implications of the Iraq Conflict, AJIL, July 2003.

Η ΘΕΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Εισήγηση στη Διημερίδα του κ. Γεωργίου Παπαδημητρίου

Ο κ. Γεώργιος Παπαδημητρίου είναι καθηγητής του Συνταγματικού Δικαίου
στο Τμήμα του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

I. Η δυναμική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες δομήθηκαν με νέα θεσμικά και πολιτικά υλικά σε σχέση τόσο με τη διεθνή κοινότητα όσο και με την πολιτεία. Συγκροτήθηκαν στη λογική μιας υπερεθνικής οργάνωσης που προέβαλε για πρώτη φορά στο προσκήνιο και ήταν νέα στην ιστορία των θεσμών. Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες δεν ήταν διεθνής οργανισμός και ασφαλώς δεν ήταν πολιτεία, δομήθηκαν δε με υλικά οικεία στη διεθνή κοινότητα αλλά και με νεωτερικά υλικά που ανταποκρίνονταν στη λογική μιας υπερεθνικής οργάνωσης.

Η ευρωπαϊκή ενοποίηση εξελίσσεται έκτοτε στο πλαίσιο μιας υπερεθνικής οργάνωσης, η οποία με την πάροδο του χρόνου ενηλικιώθηκε και πρωταγωνιστεί στο ευρωπαϊκό πολιτικό σύστημα. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Ένωση προχωρεί διαρκώς σε βάθος, διευρύνεται κατά κύματα και αποκτά ως πολιτική οντότητα ολοένα και μεγαλύτερη αρι-

μότητα. Η μεγάλη τομή σε αυτή τη διεργασία έγινε με την υιοθέτηση και διεύδυνση συνταγματικών αρχών και θεσμών στην Ένωση. Η εξέλιξη αυτή χρονολογείται από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και συναντάται έκτοτε σε όλες τις μεταγενέστερες αναθεωρήσεις των Συνθηκών.

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ η Ένωση έπαυσε να δομείται μόνο με υλικά υπερθνικής οργάνωσης και άρχισε να οικειώνεται ολοένα και περισσότερο αρχές και θεσμούς που προσιδιάζουν στην πολιτεία. Η εξέλιξη αυτή προδιέγραψε την κυοφορούμενη συνταγματοποίηση της Ένωσης. Για πρώτη φορά γίνεται έτσι μνεία στις Συνθήκες για την ανάγκη δημοκρατικής και δικαιοκρατικής οργάνωσης της Ένωσης και προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Δημοκρατική αρχή, κράτος δικαίου και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων καθίστανται με αυτόν τον τρόπο βασικές και θεμελιώδεις συνιστώσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ένωση οικειοποιείται έκτοτε σε κάθε νεώτερη Συνθήκη ολοένα και περισσότερο και με μεγαλύτερη ποιοτική ένταση στοιχεία που ήταν γνωστά στα εθνικά κράτη.

Η διεργασία αυτή κορυφώθηκε στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, όπου για πρώτη φορά δημοκρατία, κράτος δικαίου και προστασία των δικαιωμάτων, δεν αποτελούν απλώς ερείσματα της κοινοτικής εξουσίας αλλά αναγορεύονται σε θεμελιώδεις αρχές για την οργάνωση και τη λειτουργία της σε όλες τις πτυχές της. Η πορεία αυτή συνεχίσθηκε στη Συνθήκη της Νίκαιας, η οποία επιδιώξει κυρίως να εξορθολογίσει και να αναβαθμίσει το θεσμικό οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η σχεδιαζόμενη διεύρυνσή της, με δεκατρία μάλιστα νέα κράτη-μέλη, καθιστούσε επιτακτική την προσαρμογή της στα νέα δεδομένα.

Το επόμενο στάδιο στην προοπτική της συνταγματοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα ολοκληρωθεί στην προσεχή Διακυβερνητική Διάσκεψη, μετά την υποβολή του σχεδίου Συντάγματος από τη Συνέλευση που συγκλήθηκε για το σκοπό αυτό. Η Διακυβερνητική θα εκφέρει τον τελευταίο και αποφασιστικό λόγο για την υιοθέτηση του Συντάγματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα συνιστά κορυφαία στιγμή στην μακρόσυρτη διεργασία της συνταγματοποίησης της Ένωσης. Με την υιοθέτησή του οδηγούμαστε πλησίστοι στη θέσπιση ενός θεμελιώδους κειμένου που θα διεκδικήσει στο μέλλον, σε μεγάλο βαθμό, την ποιότητα και τη βαθύτερη ουσία Συντάγματος, αν και δεν έχει πάντοτε τα χαρακτηριστικά του εθνικού Συντάγματος.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ: Ο Φάρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης

II. Η παραγωγή του Ευρωπαϊκού Συντάγματος

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη, ως πρότυπο για την αναθεώρηση των Καταστατικών Συνθηκών, άρχισε προς το τέλος της δεκαετίας του '90 να συναντά τα όριά της. Δημοκρατικό έλλειμμα, έλλειψη δημοσιότητας και διαφάνειας και αποξένωση των Ευρωπαίων πολιτών από τη λήψη των αποφάσεων είναι οι κύριοι λόγοι που, μαζί βέβαια με τη διεύρυνση, ανέδειξαν την ανάγκη να ανασυνταχθεί το σχήμα για τη θεσμική εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που γνωρίζαμε μέχρι σήμερα. Στο νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον συνειδητοποιούνταν με απτό τρόπο η σημασία μιας πιο συνεκτικής και αποτελεσματικής δομής της διευρυμένης Ένωσης.

Έτσι προέβαλε στο προσκήνιο η προοπτική της συνταγματοποίησής της και άρχισε αφενός να εγκαταλείπεται η ονομασία "Συνθήκη" και αφετέρου να υιοθετείται εναλλακτικά η ονομασία "Συνταγματική Συνθήκη" και "Σύνταγμα". Παράλληλα, ωρίμασε η συζήτηση για την αναδιοργάνωση της διαδικασίας που οδηγεί στην αναθεώρηση ή την παραγωγή του θεμελιώδους κειμένου. Το γεγονός όμως ότι η Ένωση εξοπλίζεται με θεσμικά εργαλεία της πολιτείας, δεν σημαίνει πάντως ότι αυτά θα διατηρήσουν το περιεχόμενο και τη λειτουργία τους, όπως τα γνωρίζουμε σ' αυτήν. Το περιεχόμενο και η λειτουργία του Ευρωπαϊκού Συντάγματος δεν θα ταυτίζονται με το περιεχόμενο και τη λειτουργία του Συντάγματος της πολιτείας. Το ίδιο ισχύει και για τη Συνέλευση, η οποία ανέλαβε απλώς να εκπονήσει σχέδιο Συντάγματος και να το υποβάλει κατόπιν στη Διακυβερνητική Διάσκεψη.

Όπως είναι γνωστό, η Σύνοδος Κορυφής του Laeken (2001), αξιοποιώντας το προηγούμενο της Συνέλευσης του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, αποφάσισε τη συγκρότηση ενός σώματος ευρείας σύνθεσης, της Συνέλευσης για το Μελλον της Ένωσης. Σ' αυτήν συμμετείχαν εκπρόσωποι των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων και των εθνικών κοινοβουλίων (νέων και παλαιών κρατών μελών), του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εκπρόσωποι της Επιτροπής. Η Συνέλευση εργάστηκε με τρόπο εντατικό και μεθοδικό, και ανταποκρίθηκε κατά βάση στο χρονοδιάγραμμά της καταθέτοντας το προϊόν της στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης (20 Ιουνίου 2003).

Το “Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης” ή αλλιώς το “Ευρωπαϊκό Σύνταγμα” αποτελεί πλέον το βασικό κείμενο αναφοράς για τις εργασίες της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, η οποία αναλαμβάνει, στη δεύτερη φάση της διαδικασίας, την ιστορική ευθύνη της υιοθέτησής του. Η σύνθεση της Διακυβερνητικής δεν διαφοροποιείται κατ' αρχήν από τη γνωστή σύνθεση για την αναθεώρηση των Συνθηκών. Σ' αυτήν θα συμμετέχουν, συνεπικουρούμενοι από τους Υπουργούς Εξωτερικών, οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων των εικοσιπέντε κρατών μελών (παλαιών και νέων) της Ένωσης.

Τα πράγματα διαφοροποιούνται όμως ριζικά ως προς τους όρους, υπό τους οποίους θα κληθεί να λειτουργήσει η Διακυβερνητική Διάσκεψη. Οι συζητήσεις θα γίνουν σε ένα εντελώς διαφορετικό πολιτικό και θεσμικό περιβάλλον, σε συγκροτημένη και σαφή βάση με πληροφορημένους και ευαισθητοποιημένους πολίτες, κάτι που δεν συνέβαινε στο παρελθόν. Τα διακυβεύματα που πρόκειται να απασχολήσουν την Διακυβερνητική έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο δημόσιας συζήτησης, με διεξοδική παρουσίαση της εκατέρωθεν επιχειρηματολογίας, ανάδειξη των καίριων ζητημάτων και συνειδητοποίηση της σημασίας τους για την ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Η παραγωγή του Ευρωπαϊκού Συντάγματος οργανώνεται λοιπόν σε δύο διακριτές φάσεις, τη Συνέλευση και τη Διακυβερνητική. Οι δύο φάσεις συναρθρώνονται λειτουργικά μεταξύ τους και συνιστούν ένα μοναδικό ιστορικό πρότυπο. Η συγκεκριμενοποίησή του στην πράξη εξαρτάται βέβαια από την υποδοχή που θα επιφυλάξει στο σχέδιο του Συντάγματος η Διακυβερνητική. Συνέλευση, Διακυβερνητική και Ευρωπαϊκό Σύνταγμα αποτελούν το τρίγωνο, στο οποίο οργανώνεται και δοκιμάζεται το νέο πρότυπο για την προώθηση της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

III. Οι λόγοι που επιβάλλουν τη συνταγματοποίηση της Ένωσης

Οι λόγοι που ωθούν προς αυτήν την κατεύθυνση ανάγονται ως ένα βαθμό στην πρώτη εποχή της λειτουργίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και αποτελούν σήμερα τα ιστορικά αίτια, που μας οδηγούν νομοτελειακά στη θέσπιση Συντάγματος.

Ο πρώτος είναι η εμβάθυνση. Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες ιδρύθηκαν με πρόδηλη και εκπεφρασμένη προοπτική τη διαρκή εμβάθυνση τους. Πρώτα στο οικονομικό και, μετά το Μάαστριχτ, ολοένα και περισσότερο στο πολιτικό πεδίο. Αυτή η διεργασία πέρασε διάφορες φάσεις, ουδέποτε όμως ανακόπηκε. Μπορεί βέβαια να μην εξελίχθηκε με τους ρυθμούς που επιθυμούν οι περισσότερο φιλοευρωπαϊστές, αλλά σε κάθε Συνθήκη επιτελούνταν νέα βήματα προόδου προς την προδιαγεγραμμένη εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η διεύρυνσή της έγινε τις πρώτες δεκαετίες κατά μικρά κύματα. Μετά τις έξι ιδρυτικές χώρες, εντάχθηκαν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία και η Δανία, κατόπιν η Ελλάδα, μετά οι Ιβηρικές χώρες και, τέλος, η Σουηδία, η Αυστρία και η Φιλανδία. Το μεγάλο κύμα της διεύρυνσης, που λειτουργεί καταλυτικά στην προοπτική της ευρωπαϊκής ενοποίησης, είναι η ένταξη των δέκα νέων κρατών-μελών, ακολούθως δε η προγραμματισμένη ένταξη της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας και, στο απώτερο μέλλον, της Τουρκίας. Είναι προφανές ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση των Δεκαπέντε θα διαφέρει δραστικά από την Ένωση των Εικοσιπέντε, αργότερα των Εικοσιεπτά και στην απώτερη προοπτική των Εικοσικτών. Η διεύρυνση λοιπόν θέτει σχεδόν υπαρξιακά το πρόβλημα της συνεκτικότερης οργάνωσης της ενωσιακής εξουσίας και της αποτελεσματικότερης άσκησής της.

Η εμβάθυνση συμπορεύεται με τη διεύρυνση. Και το αντίθετο, διεύρυνση χωρίς εμβάθυνση θα ήταν πολιτικά αδιέξοδη, όχι μόνο για τα σημερινά μέλη αλλά και για όσα κράτη πρόκειται να συμμετάσχουν στο ιστορικό εγχείρημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Έτσι, η διεύρυνση δεν μπορεί και δεν πρέπει να επιβραδύνει τη συντελούμενη εμβάθυνση και να καθυστερήσει την ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Ο τρίτος βασικός λόγος, που επιβάλλει τη θέσπιση Συντάγματος, είναι η πορεία που διανύουμε με την αναβάθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από οικονομική σε πολιτική. Η πορεία αυτή συνεχίζεται αδιάλειπτα, παρά τις πολλές δυσχέρειές της ιδίως στις περιοχές της εξωτερικής πολιτικής και της άμυνας. Η πολιτική ένωση δεν θα μπορέσει άλλωστε να λειτουργήσει, αν δεν επενδυθεί σε ένα συνεκτικό, αποτελεσματικό και λειτουργικό πολιτικό σύστημα. Αυτό είναι, εντέλει, το ζητούμενο και η μεγάλη ιστορική

πρόκληση. Όσο η Ευρωπαϊκή Ένωση οδεύει σταθερά προς την πολιτική ένωση, τόσο εντονότερα θα γίνεται ανάγλυφη η ανάγκη ενός Συντάγματος και φυσικά, έπειτα, των αναθεωρήσεών του.

Οι λόγοι αυτοί ενδέχεται να σχετικοποιούνται με συνέπεια την επιτάχυνση ή επιβράδυνση της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Εδώ αναδεικνύεται η σημασία της πολιτικής συγκυρίας. Ως παράδειγμα θα μπορούσε να αναφερθούν η κρίση στο Ιράκ και το Μεσοανατολικό πρόβλημα. Δεν είναι βέβαιο ποιες θα είναι οι συνέπειες της κρίσης του Ιράκ στη μεγάλη συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης, αν και η συνάφειά τους δεν είναι ορατή δια γυμνού οφθαλμού. Η Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια εξαιρετικά κρίσιμη στιγμή για την αναζήτηση του θεσμικού μέλλοντός της βρέθηκε αντιμέτωπη σε μία μεγάλη δοκιμασία. Η συγκυρία έχει, ορισμένες φορές, καθοριστική σημασία στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Θα μπορούσε να αναφέρει κανείς και παραδείγματα που της έδωσαν ώθηση. Χαρακτηριστική είναι η ευνοϊκή συγκυρία της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του Άμστερνταμ, όπου η κυριαρχία σοσιαλιστικών κυβερνήσεων στην Ευρώπη ενίσχυσε το κοινωνικό στίγμα στις Συνθήκες.

Ο σημαντικότερος ίσως παράγοντας που επιταχύνει τη σχετική διαδικασία είναι η πολυσυζητημένη παγκοσμιοποίηση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορεί πια να πορεύεται, εάν επιθυμεί να έχει τη θέση που της αρμόζει στη διεθνή κοινωνία, με τους ρυθμούς της δεκαετίας του '80 και του '90. Οι συνθήκες έχουν αλλάξει άρδην. Σε πολλές περιοχές της καθημερινής ζωής, τόσο στην οικονομία όσο και στην πολιτική, η παγκοσμιοποίηση έχει φέρει τα πάνω-κάτω, επιδιώκοντας ριζική αναδιοργάνωση των θεσμών και του πολιτικού συστήματος σε ευρύτερους πολιτικούς σχηματισμούς.

IV. Η πρόκληση

Αυτή τη μεγάλη πρόκληση αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να μπορέσει να ανταποκριθεί στον ρόλο που της επιφυλάσσει η ιστορία, ο πολιτισμός της Ευρώπης και η προσφορά της στην ανθρωπότητα πρέπει να ανασυγκροτηθεί θεσμικά. Πρέπει να αναβαθμισθεί η οργάνωση και η λειτουργία της με νέες αντιλήψεις και όλα τα πρόσφορα μέσα.

Η πορεία θα είναι μακρά και επίπονη. Σήμερα είναι επιβεβλημένη η θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, στη συνέχεια δε, η κατά φάσεις, αναμόρφωση και ωρίμαν-

σή του, ενώ η αναζήτηση ενός οριστικού σχήματος συνεκτικής, αποτελεσματικής και δημοκρατικά νομιμοποιημένης εξουσίας θα παραμένει στη διεργασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης ανοικτή.

Η διεργασία αυτή δεν υπήρξε και δεν είναι άλλωστε ευθύγραμμη. Εξελίσσεται με ρυθμούς που δεν είναι εύκολο να προβλέψει κανείς, συχνά δε έρχεται αντιμέτωπη με αστάθμητους παράγοντες. Βέβαιο είναι πάντως ότι η θέσπιση Ευρωπαϊκού Συντάγματος αποτελεί πια ιστορική αναγκαιότητα. Αποτελεί τη μεγάλη πρόκληση, στην οποία καλούνται να ανταποκριθούν άμεσα οι κυβερνήσεις των κρατών μελών, οι ευρωπαϊκοί λαοί και η διαμορφούμενη ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών. Μόνον έτσι θα δημιουργηθούν και θα διασφαλιστούν οι όροι για την ευημερία, τη συνοχή και την ανάπτυξη αλλά και την παγίωση της ειρήνης στην Ευρώπη.

Η ΚΟΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΘΗΚΗ

Εισήγηση στη Διημερίδα του κ. **Ηλία Κουσκουβέλη**

Ο κ. Ηλίας Κουσκουβέλης είναι Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και Αντιπρύτανής του

Η εισήγηση κινείται σε δύο επίπεδα: στο επίπεδο της **πληροφόρησης** ως προς τα θεσμικά ζητήματα και στο επίπεδο της **θεωρίας**.

Επί του παρόντος η διαπραγμάτευση δεν έχει ολοκληρωθεί. Τα τρία ανοιχτά και κυρίαρχα ζητήματα είναι ο ελάχιστος αριθμός ευρωβουλευτών εκάστου κράτους μέλους, η πλειοψηφία κατά τη λήψη αποφάσεων, το μέγεθος και η σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Όμως στο βαθμό που αυτά τα ζητήματα δεν “κλείνουν”, τα πάντα θεωρούνται “ανοιχτά”.

Θεσμικά

Οι διατάξεις της Κοινής Πολιτικής Ασφαλείας και Άμυνας (και όχι πλέον “Ευρωπαϊκής”) είναι διασκορπισμένες σε τέσσερα διαφορετικά σημεία στη νέα Συνταγματική

Συνθήκη: στο άρθρο I-15, στο άρθρο I-40, στα άρθρα III-193 και III-194 και στα άρθρα III-210 έως III-214.

Στη συνέχεια θα παρουσιάσω συνοπτικά τα νέα και κατά την εκτίμησή μου σημαντικά στοιχεία.

Το άρθρο I-40 προβλέπει ότι:

- η ΚΠΑΑ συνιστά “εγγενές” στοιχείο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας της ΕΕ, εξασφαλίζει στην Ένωση στρατιωτικά και μη μέσα, και μπορεί να χρησιμοποιεί τα μέσα αυτά εκτός ΕΕ στα πλαίσια των λεγομένων “αποστολών Petersberg”.
- η ΚΠΑΑ περιλαμβάνει τη χάραξη κοινής αμυντικής πολιτικής της ΕΕ, η οποία θα οδηγήσει στην κοινή άμυνα, όταν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το αποφασίσει με ομοφωνία.
- η ΚΠΑΑ είναι στενά συνδεδεμένη με το ΝΑΤΟ. Τούτο προβλέπεται από την πλέον σταθερά επαναλαμβανόμενη διάταξη στα κείμενα της ΕΕ (του Μάαστριχτ, του Άμστερνταμ και της Νίκαιας): “Η πολιτική της Ένωσης... σέβεται τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Συνθήκη του Βορείου Ατλαντικού για ορισμένα κράτη μέλη που θεωρούν ότι η κοινή άμυνά τους υλοποιείται στο πλαίσιο της Συνθήκης του Βορείου Ατλαντικού, και συνάδει με την κοινή πολιτική ασφαλείας και άμυνας που θεσπίζεται στο πλαίσιο αυτό”.
- χρησιμοποιεί τα στρατιωτικά μέσα των κρατών αλλά και πολυεθνικές τους δυνάμεις
- δημιουργείται “Ευρωπαϊκός Οργανισμός Εξοπλισμών, Ερευνών και Στρατιωτικών Δυνατοτήτων”.
- είναι δυνατόν να ανατίθενται στρατιωτικές αποστολές σε ομάδα κρατών
- επιτρέπεται η δημιουργία “διαρθρωμένων” (“structured”) συνεργασιών μεταξύ κρατών μελών που “πληρούν υψηλότερα κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων” (κατ’ αναλογία των “ενισχυμένων” (“enhanced”) συνεργασιών της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας).
- είναι επίσης δυνατή η “στενότερη” (“closer”) συνεργασία μεταξύ κρατών που επιθυμούν να προωθήσουν την συνεργασία τους σε υψηλότερα επίπεδα ολοκλήρωσης. Πρόκειται για μία διάταξη που θα επιτρέψει την ανάληψη καθαρά ευρωπαϊκών συνεργασιών προς την κατεύθυνση της εμβάθυνσης. Στην ειδική αυτήν περίπτωση προβλέπεται και ρήτρα αλληλεγγύης: “Δυνάμει της συνεργασίας αυτής, στην περίπτωση που ένα από τα συμμετέχοντα στη συνεργασία κράτη αποτελέσει αντικείμενο ένοπλης επίθεσης στο έδαφός του, τα άλλα συμμετέχοντα κράτη του παρέχουν βοήθεια

και συνδρομή με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, στρατιωτικά και άλλα...”. Δυστυχώς, αυτή η ρήτρα αλληλεγγύης δεν είναι γενική. Η μόνη περίπτωση γενικής ρήτρας αλληλεγγύης υφίσταται αποκλειστικά για την περίπτωση της τρομοκρατίας στο Άρθρο I-42.

Στις διατάξεις “κοινής εφαρμογής” (Άρθρο III-193.2) αναφέρονται δύο στόχοι της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ που μπορεί να δημιουργήσουν ερωτηματικά: πρώτον, η εδραίωση και η στήριξη της δημοκρατίας (προφανώς εκτός ΕΕ) και, δεύτερον, “η προώθηση ενός διεθνούς βασιζόμενου σε ενισχυμένη συνεργασία και χρηστή παγκόσμια διακυβέρνηση” - “διακυβέρνηση” για την οποία δεν υπάρχει σαφές εννοιολογικό ή ιδεολογικό περιεχόμενο, ούτε στη θεωρία ούτε στην πράξη. Να σημειωθεί ότι από τους στόχους της ΚΕΠΠΑ και της ΚΠΑΑ εξέλιπε η αναφορά στην αρχή του απαραβιάστου των συνόρων που είχε εισαχθεί με τη Συνθήκη του Αμστερνταμ.

Τέλος, στο άρθρο III-210 αποσαφηνίζεται ότι

- οι αποστολές Petersberg είναι κοινές δράσεις αφοπλισμού, ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης, αποστολές με στόχο την παροχή συμβουλής και αρωγής επί στρατιωτικών θεμάτων, αποστολές προληψης των συγκρούσεων και διατήρησης της ειρήνης, η επέμβαση μάχιμων δυνάμεων στη διαχείριση των κρίσεων, μεταξύ άλλων με αποστολές αποκατάστασης της ειρήνης, και οι επιχειρήσεις σταθεροποίησης μετά το τέλος των συγκρούσεων.
- οι εν λόγω δράσεις διασυνδέονται με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας
- ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης συντονίζει τις στρατιωτικές και μη πτυχές των αποστολών.

Θεωρία

Η θεωρία που αναφέρεται στον τρόπο διεξαγωγής των διαπραγματεύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο θεσμικός διακυβερνητισμός. Πρόκειται για μίας παραλλαγή του τροποποιημένου δομικού ρεαλισμού¹ που διατυπώθηκε στα πλαίσια μελέτης για την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη. Αυτή αλλά και η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης και των θεσμών που προέκυψαν, υπήρξε συνέπεια τριών παραγόντων: διακυβερνητικής συνεργασίας κυβερνητικών ελίτ, συμβιβασμών στο χαμηλότερο κοινό παρο-

¹ Andrew Moravcsik, “Negotiating the single European Act: national interests and conventional statecraft in the European Community”, *International Organization*, 45, I, winter 1991, σελ. 27.

νομαστή και προστασίας της εθνικής κυριαρχίας. Ειδικότερα, ως προς τις μορφές συνεργασίας (πολιτικές ή θεσμοί) της Ευρωπαϊκής ενοποίησης, η δημιουργία και οι οποιεσδήποτε επιτυχίες τους οφείλονται σε σκληρές διακρατικές διαπραγματεύσεις και υπολογισμένους συμβιβασμούς μεταξύ των σημαντικότερων κρατών (κυβερνήσεων), της Γαλλίας και της Γερμανίας, αρχικά, και στη συνέχεια και του Ηνωμένου Βασιλείου. Τα μικρότερα κράτη ικανοποιούνται με επιμέρους, μικρότερα οφέλη (“side payments”).

Στα πλαίσια μελέτης της διαπραγμάτευσης της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Μάαστριχτ)² απέδειξα ότι στα θέματα της εξωτερικής πολιτικής (Διπλωματίας) οι συμβιβασμοί έγιναν πράγματι μεταξύ τριών κρατών. Δεν έγιναν όμως στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή των θέσεων και προτάσεων αλλά στο μέσο όρο. Αντιστοίχως, στα στρατιωτικά θέματα οι συμφωνίες “έκλεισαν” στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή, όχι όμως μεταξύ των τριών κρατών, αλλά μεταξύ δύο ομάδων κρατών, των φιλονατοϊκών (“Ατλαντιστών”) και των Ευρωπαϊστών.

Στα πλαίσια της διαπραγμάτευσης της Συνταγματικής Συνθήκης και ειδικά των διατάξεων της ΚΠΑΑ σημειώθηκε μία επανάληψη των χαρακτηριστικών διαπραγμάτευσης της Συνθήκης του Μάαστριχτ επί των στρατιωτικών θεμάτων. Υπήρξαν πάλι τα δύο στρατόπεδα, με ενισχυμένο το στρατόπεδο των φιλονατοϊκών (λόγω της πρόσφατης διεύρυνσης της ΕΕ) και οι συμφωνίες επιτεύχθηκαν πάλι στον ελάχιστο κοινό παρονομαστή.

Παρουσιάσθηκαν όμως δύο ακόμη στοιχεία. Πρώτον, ο διπολισμός φιλονατοϊκών-ευρωπαϊστών επεκτάθηκε και σε άλλα θέματα, όπως εκείνο της ειδικής πλειοψηφίας κατά τη λήψη των αποφάσεων της Ένωσης σε θέματα εκτός των στρατιωτικών. Δεύτερον, παρουσιάσθηκε ένας συμβιβασμός στον μη συμβιβασμό, δηλαδή να αποδεχθούν οι φιλονατοϊκοί τη θέση των ευρωπαϊστών ως προς το θέμα της “στενότερης” συνεργασίας.

Με βάση τα παραπάνω, εκτιμώ, ότι λόγω της επίτασης του διπολισμού και της ενίσχυσης του στρατοπέδου των φιλονατοϊκών, η προοπτική κοινής άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μικρότερη από ότι προηγουμένως και, αντιστρόφως, η προοπτική δημιουργίας “στενότερης” συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊστών στον τομέα της άμυνας είναι ισχυρότερη.

² Διπλωματία και Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Παπαξήσης, Αθήνα, 1995.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΠΑΑ ΣΤΟ ΝΕΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Εισήγηση στη Διημερίδα του κ. **Μ. Τσινισιζέλη**

Ο κ. Μ. Τσινισιζέλης είναι καθηγητής Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Έχει χαρακτηριστικά ειπωθεί ότι το Ευρωπαϊκό Σύστημα Συνεργασίας δημιουργήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο για να ελέγξει τον εθνικισμό, να ηρεμήσει τις περιφερειακές αντιθέσεις και για να ξανακτίσει τις υποδομές της Ευρώπης. Η συζήτηση αυτή εμπλουτίσθηκε σε δεύτερο χρόνο και στις συνθήκες του Ψυχρού Πολέμου με τη συζήτηση για το πολιτειακό μέλλον της ΕΟΚ/Ε.Ε. Η φύση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Συνεργασίας ή καλύτερα η πολιτειακή του ταυτότητα απασχολούν την συζήτηση σχεδόν από την αρχή της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας αλλά και της ΕΚΑΧ στις αρχές της δεκαετίας του 50.

Από τη δεκαετία του 80 το σύστημα ανέπτυξε μια ιδιαιτέρως εντυπωσιακή δυναμική με την θέση σε ισχύ της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης και το πρόγραμμα για την ολοκλήρωση της Εσωτερικής Αγοράς. Εκ των πραγμάτων αυτή η πρωτοβουλία οδήγησε στην Συνθήκη του Μάαστριχτ και την έγκριση του σχεδίου δημιουργίας της ΟΝΕ. Οι δύο επόμενες χρονικά συνθήκες είχαν ως στόχο την θεσμική προετοιμασία της Ε.Ε εν' όψει της τελευταίας πέμπτης και μεγαλύτερης διεύρυνσης προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, την Κύπρο και την Μάλτα.

Πρέπει νομίζω να τονισθεί ότι η συνέλευση η οποία συνεστήθη με τη Δήλωση του

Λόιακεν έκανε πραγματικά μια σπουδαιά δουλειά αφού προσπάθησε να αντιμετωπίσει τα περισσότερα από τα εκκρεμή ζητήματα, θεσμικού κυρίως χαρακτήρα, της Ε.Ε. Ενδεχομένως το τελικό αποτέλεσμα να απέχει από τις προσδοκίες πολλών αλλά φαίνεται ότι επικράτησε η λογική της “προσήλωσης στο μονοπάτι”. Αυτή φαίνεται ότι είναι και η κυρίαρχη λογική η οποία διακατέχει όλες τις αναθεωρητικές διαδικασίες έως σήμερα και από την οποία δεν ξεφεύγει ούτε το έργο της Συνέλευσης.

Μερικές παρατηρήσεις γενικού χαρακτήρα απαιτούνται: Πρώτον δεν επρόκειτο για μια Συντακτική Συνέλευση. Δεν έχει άλλωστε παρατηρηθεί ιστορικά οι συντακτικές συνελεύσεις να είναι διορισμένες. Άλλωστε όπως παρατηρήσει ο Schmitter “Χωρίς επανάσταση, πραξικόπημα, απελευθέρωση από ξένη κατοχή, ήττα ή νίκη σε πόλεμο, κινητοποιήσεις εναντίον του ancient regime, η οικονομική καταστροφή, κανένα κράτος μέλος δεν έχει τις προϋποθέσεις ή τις αιτίες για μείζονες αλλαγές στους πολιτικούς του θεσμούς”.

Δεύτερον το αποτέλεσμα της Συνέλευσης δεν είναι τελικό εφ' όσον ακολουθούν δύο τουλάχιστον επόμενα στάδια διακυβερνητικών διαπραγματεύσεων: Η διακυβερνητική Διάσκεψη και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που θα ακολουθήσει με το τέλος της Διακυβερνητικής. Άλλωστε στα Συμπεράσματα της Προεδρίας μετά τη Σύνοδο της Θεσσαλονίκης ρητώς αναφέρεται ότι το Σχέδιο Συντάγματος αποτελεί απλώς μια καλή βάση εκκίνησης για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη που θα ακολουθήσει μάλλον τον Νοέμβριο του 2003 και ενδεχομένως τίποτε περισσότερο από αυτό.

Τρίτον το αποτέλεσμα της Συνέλευσης δεν είναι Σύνταγμα όπως αναφέρεται συχνά πικνά στη δημόσια συζήτηση στην Ελλάδα και όπως το ίδιο το Σχέδιο αυτοχαρακτηρίζεται. Δεν συγκροτεί δηλαδή μια Πολιτεία ούτε στηρίζεται στη κυριαρχία ενός ενοποιημένου και πολιτικά συνειδητοποιημένου Ευρωπαϊκού Δήμου και είναι απλώς η εισήγηση για την αναθεώρηση των Συνθηκών μιας διορισμένης Συνέλευσης.

Το τελικό αποτέλεσμα θα αποτελεί προφανώς συνάρτηση πλειόνων παραγόντων. Οι Ευρωαμερικανικές σχέσεις λόγου χάρη θα αποτελέσουν κρίσιμο παράγοντα στην τελική έκβαση αυτής της διαδικασίας με αναφορά στην υπόθεση εργασίας ότι η γεφύρωση του χάσματος μέσα στην ίδια την Ε.Ε και μεταξύ της παλαιάς Ευρώπης (για να χρησιμοποιήσω αυτόν τον απολύτως αδόκιμο όρο του κ. Ramsfeld) και των ΗΠΑ θα

λειτουργήσει προς όφελος συντηρητικότερων – status quo- επιλογών κατά το υπόλοιπο της αναθεωρητικής διαδικασίας.

Τέλος πρέπει να τονισθεί ότι παρά το γεγονός ότι η Ε.Ε. διήλθε από μία σημαντική και πολύπλευρη κρίση με αφορμή τον πόλεμο στο Ιράκ τα αποτελέσματα της Συνέλευσης είναι θετικά. Κατά τα επόμενα στάδια της αναθεωρητικής διαδικασίας ο στόχος όλων μας θα πρέπει να είναι τουλάχιστον η διαφύλαξη των συμφωνηθέντων.

ΚΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΟΙ,

Φαίνεται ότι η σημερινή ευρωπαϊκή πραγματικότητα χαρα-κτηρίζεται από μια σχεδόν θεμελιώδη αντίφαση. Από τη μια μεριά η ευρωπαϊκή ένωση διέρχεται μια σημαντική αλλά και πολυδιάστατη κρίση από την οποία και αναδύεται μια αίσθηση ρευστότητας και αβεβαιότητας ως προς τις μελλοντικές εξελίξεις. Η Κρίση αυτή εκδηλώθηκε με αφορμή τον πόλεμο στο Ιράκ και αποτυπώθηκε με πέρυσι διαύγεια κατά τις συναντήσεις των θεσμικών οργάνων και της ΕΕ αλλά και εκείνων των εθνικών κρατών.

Τρία φαίνεται να είναι τα σημαντικά ζητήματα τα οποία προκύπτουν από την πρόσφατη κρίση με βάση μια προσωρινή ανάγνωση:

1. Η διαφαινόμενη αύξηση της αναρχίας του διεθνούς συστήματος και η ταυτόχρονη ανάπτυξη ρεαλιστικών λογικών – δόγμα προληπτικών κτυπημάτων - όπως σηματοδοτείται από την προφανή αδυναμία του ΟΗΕ να ελέγξει τη συμπεριφορά ορισμένων ισχυρών κρατών.
2. Το μέλλον της ευρωαμερικανικής κοινότητας ασφάλειας, το μέλλον του ΝΑΤΟ και των σχέσεων του με τόποι ευρωπαϊκό μόρφωμα τείνει να δημιουργηθεί ειπώ το πρίσμα ενός γενικευμένου αντιαμερικανισμού ιδιαιτέρως στις χώρες της κατά Ramsfeld “παλαιάς Ευρώπης”.
3. Η αδυναμία της γαλλογερμανικής συνεννόησης ως κινητήριος δύναμης της ενοποιητικής διαδικασίας και η εξ αυτού του λόγου η κρίση ηγεσίας η οποία εκδηλώνεται καθώς το ευρωπαϊκό σύστημα συνεργασίας καθίσταται πιο πολύπλοκο και εμφανώς περισσότερο συγκρουσιακό.

Από την άλλη μεριά η εν εξελίξει συνέλευση για την νέα συνταγματική συνθήκη είναι ιδιαιτέρως γόνιμη απρόσμενα γόνιμη θα τολμούσα να ισχυρισθώ, καθώς μια σειρά άπω ζητήματα τα οποία συζητούνται εν πολλοίσ από τις αρχές της δεκαετίας του 90 κυρίως, φαίνεται να αντιμετωπίζονται για πρώτη φορά με μια ιδιαιτέρως θετική διάθεση.

Η άμυνα

Ενδεχομένως πρόκειται για το μείζον ζήτημα των ημερών ή της περιόδου που διανύουμε γενικότερα. Η κατάσταση στο τομέα της οικοδόμησης της αμυντικής ταυτότητας της Ε.Ε χαρακτηρίζεται από μεγάλη διαφοροποίηση. Ένδεκα από τα δεκαπέντε μέλη της Ε.Ε είναι και μέλη του ΝΑΤΟ, τέσσερα είναι αδέσμευτα η σε καθεστώς ουδετερότητας, συμμετέχουν όμως στην PfP/EAPC, δέκα είναι μέλη της Δ. Ε.Ε (εκτός Δανίας), ενώ από τα υπό ένταξη μέλη τέσσερα είναι ήδη μέλη του ΝΑΤΟ και συνδεδεμένα μέλη της ΔΕΕ, ενώ δύο είναι αδέσμευτα.

Ο κοινός οργανισμός συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών (OCCAR) αποτελείται από τέσσερα μόνο κράτη της Ε.Ε (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, ΉΒ) ενώ ο L.O.I – letter of intent- από έξι (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, ΉΒ και Σουηδία).

Μόλις πέντε χώρες από τις 15 διαθέτουν για τις αμυντικές τους δαπάνες πάνω από το 2% του ΑΕΠ τους, ενώ σε 13 οι αμυντικοί προϋπολογισμοί ευρίσκονται σε φθίνουσα πορεία με εξαίρεση το ΉΒ και τη Γαλλία.

Στον χώρο της αμυντικής συνεργασίας οι 8 γνωστές ευρωπαϊκές συνεργασίες χαρακτηρίζονται από ελάχιστη συμμετοχή είτε πρόκειται για χερσαίες δυνάμεις είτε για ναυτικές και αεροπορικές. Με αυτά τα δεδομένα η πρωτοβουλία των 4 της 29 Απριλίου 2003 δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε ασυνήθιστη ούτε πρωτότυπη.

Η συνέλευση όμως αντιμετωπίζει το ζήτημα της άμυνας όπου προτείνεται μια μορφή διαφοροποιημένης ενοποίησης. Επιτρέψτε μου κύριε πρόεδρε στο σημείο αυτό να κάνω ορισμένες εννοιολογικές αποσαφηνίσεις:

1. Πρώτον, μια εννοιολογική αποσαφήνιση απαιτείται καθώς ορισμένες έννοιες χρησιμοποιούνται στη δημόσια συζήτηση ουδέτερα η με διαφορετικούς ορισμούς με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια σχετική σύγχυση.

Οι μορφές διαφοροποιημένης ενοποιήσεις διαφέρουν.

- Ως προς τον χρόνο (πολλαπλές ταχύτητες),
- Τον χώρο (μεταβλητή γεωμετρία) και
- Το είδος (a la carte).

Οι πολλαπλές ταχύτητες παραπέμπουν στην εκκίνηση ενός πυρήνα προς την κατεύθυνση ενός λειτουργικά εξειδικευμένου στόχου ο οποίος θέλει και μπορεί και ακολουθούν οι υπόλοιποι σε δεύτερο ή τρίτο χρόνο. Όταν δηλαδή θελήσουν η μπορέσουν.

Παραδείγματα: ONE, φορολογική εναρμόνιση, μεταβατικές περίοδοι κατά την ένταξη νέων μελών.

Οι μεταβλητές γεωμετρίες στηρίζονται στην πεποίθηση ότι μεταξύ των κρατών μέλλων υπάρχουν ανυπέρβλητες διαφορές στα επίπεδα τεχνολογικής και οικονομικής ανάπτυξης ώστε να επιτρέπεται η μόνιμη διαφοροποίηση ενός πυρήνα κρατών από τα υπόλοιπα.

Παραδείγματα: Airbus, Esa, Arrianne, Eureca, Δ.Ε.Ε

Στις **A la carte** συνεργασίες ορισμένα κράτη μέλη αποδέχονται ένα περιορισμένο αριθμό κοινών στόχων ενώ επιλεγούν σε ποιες άλλες συνεργασίες επιθυμούν να ενταχθούν.

Παραδείγματα: HB και κοινωνικός χάρτης, HB Δανία και ONE, Δανία και άμυνα, Δανία και ιθαγένεια.

1. Η συνθήκη της Νίκαιας ρητώς εξαιρεί των χώρο της άμυνας από τις ενισχυμένες συνεργασίες. Η επιλογή λοιπόν αναγκαστικά μας οδηγεί σε συνεργασίες εκτός των συνθηκών – η τουλάχιστον για κάποιο χρονικό διάστημα- εκτός εάν αλλάξουν οι συνθήκες κατά την τρέχουσα διακυβερνητική διάσκεψη σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων.
2. Το δεύτερο σενάριο απαιτεί πρώτον τη δημιουργικά μιας ομάδας κρατών κατά τα άρθρα 43-46 συνθ Ε.Ε. Δεύτερον απαιτεί αναθεώρηση των συνθηκών για την άρση

της απαγόρευσης ενισχυμένων συνεργασιών στον χώρο της άμυνας. Τρίτον απαιτείται η αλλαγή του ελάχιστου αριθμού κρατών για την δημιουργία ενισχυμένων συνεργασιών ώστε να μειωθεί σε έξι, τέταρτον οι σχετικές αποφάσεις να λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία παρά με ομοφωνία από το συμβούλιο. Εναλλακτικά θα ήταν δυνατόν κατά το πρότυπο του Ευρώ να εισαχθεί ένα σχετικό πρωτόκολλο στη νέα συνθήκη κατά την επόμενη Δ.Δ πράγμα που σημαίνει ότι θα είναι και η περισσότερο δεσμευτική λύση εφόσον θα αποτελεί μέρος του πρωτογενούς δικαίου.

Και στις δύο περιπτώσεις όμως απαιτείται και η πρόβλεψη μηχανισμών επίλυσης συγκρούσεων ενδεχομένως μέσω του ΔΕΚ. Και στις δύο περιπτώσεις απαιτείται, προκειμένου οι σχέτισες πρωτοβουλίες να αντέξουν στο χρόνο, να ενταχτούν οι αμυντικές προμήθειες στους κανόνες της εσωτερικής αγοράς αλλά και να αναδιοργανωθούνε σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Τα ερωτήματα σχετικά με τέτοιες πρωτοβουλίες είναι λίγο πολύ γνωστά:

1. Ποια θα είναι η σχέση αυτού του μορφώματος με το ΝΑΤΟ.
2. Πως θα κριθεί μακροπρόθεσμα η δέσμευση των μελών της ομάδας σε αυτόν τον στόχο και τι εγγυήσεις μπορούν να υπάρξουν.
3. Είναι δυνατή η συμμετοχή των κρατών μελών σε δυο ταυτόχρονα πλαίσια συλλογικής ασφάλειας σε πιθανή τροχιά σύγκρουσης μεταξύ τους;
4. Υπάρχει δέσμευση για τη χρηματοδότηση ενός τέτοιου εγχειρήματος στον βαθμό που απαιτείται ειδικά για ζητήματα έρευνας και ανάπτυξης.
5. Είναι βιώσιμη μια τέτοια λύση χωρίς τη συμμετοχή του Ηνωμένου Βασιλείου;

Περιορίζομαι εδώ να θέσω μερικά μόνον ερωτήματα για τα οποία δεν έχω την δυνατότητα να προσφέρω απαντήσεις τουλάχιστον τώρα. Σε οποιαδήποτε περίπτωση φαίνεται ότι οδηγούμαστε σε λύσεις τύπου Condominio που χαρακτηρίζονται εκτός των άλλων από την ύπαρξη πολλών κέντρων καθώς και από αποκλίσεις μεταξύ της λειτουργικής και της εδαφικής εκπροσώπησης.

Προσωρινό συμπέρασμα

Η συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης έχει διατελέσει ένα σπουδαίο έργο, η εφαρμογή του οποίου διαφοροποιεί τη πολιτική φυσιογνωμία της Ε.Ε αλλά και το οποίο σε καμία περίπτωση δεν δημιουργεί ένα ομοσπονδιακό σύστημα. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Συνεργασίας απέχει ακόμη από αυτή την κατάσταση πραγμάτων. Αντιμετωπίζει μέσω της απλούστευσης των συνθηκών, της απόδοσης νομικής προσωπικότητας στην Ε.Ε, τον διευρυμένο ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων, τις συστάσεις για την εξωτερική δράση, την άμυνα, την ενσωμάτωση της χάρτας των θεμελιωδών δικαιωμάτων κλπ, τις προϋποθέσεις ανάδειξης ενός διαλεγόμενου διεθνικού δήμου, μιας υπό ανάπτυξη αλλά βιώσιμης *rew publica*.

Παρά την έγκρισή του σχεδίου της νέας Συνθήκης από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2004, εν τούτοις είναι εξαιρετικά αβέβαιο εάν θα επικυρωθεί από τα 25 κράτη μέλη της Ε.Ε. Η Πολωνία, η Σλοβακία, οι τρείς Βαλτικές Δημοκρατίες, το Ήνωμένο Βασίλειο είναι μερικές από τις χώρες οι οποίες είναι πιθανόν να μην επικυρώσουν τη νέα Συνθήκη. Σας θυμίζω ότι η νέα Συνθήκη θα πρέπει να επικυρωθεί από όλες και τις 25 χώρες μέλη.

Όλα τα ζητήματα που αντιμετωπίζονται στα πλαίσια της συνέλευσης για την προετοιμασία της νέας συνταγματικής συνθήκης, μας παραπέμπουν στο ότι το ευρωπαϊκό σύστημα συνεργασίας, που σχεδιάστηκε για να ελέγξει τον εθνικισμό, να ηρεμίσει τις περιφερειακές αντιθέσεις και να ξαναχτίσει την υποδομή της Ευρώπης μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο, μετασχηματίζεται αργά αλλά σταθερά σε μια πολιτεία. Μια πολιτεία όμως της οποίας η νομιμοποίηση στη συνείδηση των πολιτών, οφελεί να καθοδηγείται από την "caritas republicae" την αγάπη για την δημοκρατία- και οι απλοί ευρωπαίοι πολίτες θα είναι υπερήφανοι για την Ευρώπη τότε και μόνον τότε όταν θα είναι ικανοποιημένοι από την ποιότητα της δημοκρατίας της.

“ΑΣΦΑΛΕΙΑ Η/Υ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ”

Περίληψη Διατριβής του **Ασμαχού (Ι) Γεώργιου Κατσάνη**

Σπουδαστού της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς στην ΑΔΙΣΠΟ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Η ασφάλεια των Η/Υ και των Πληροφοριακών Συστημάτων (ΠΣ), είναι μέρος του Πληροφοριακού Πολέμου, ο οποίος αποτελεί μία νέα πρόκληση για τους στρατιωτικούς Διοικητές, τα Επιτελεία και τις Πολιτικές Ηγεσίες¹.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο συγχρονισμός των επιχειρήσεων θα επιτυγχάνεται με τη διασύνδεση όλων των εμπλεκομένων δυνάμεων μέσω ενός συστήματος αυξημένης επιχειρησιακής ετοιμότητας, υποστηριζόμενο από ένα ολοκληρωμένο Σύστημα Διοίκησης, Ελέγχου, Πληροφοριών και Επικοινωνιών, η Πληροφορία θα παραμείνει θεμελιώδης στρατιωτικός αντικειμενικός σκοπός και ως εκ τούτου η ασφάλεια των επικοινωνιών και η πληροφοριακή υπεροχή θα διαδραματίσουν τον κεντρικό ρόλο στο μελλοντικό πεδίο επιχειρήσεων.

Οι Ελληνικές ΕΔ, δεν έχουν μέχρι σήμερα αντιμετωπίσει την ασφάλεια των ΠΣ ως ένα υποσύνολο της γενικότερης απαιτούμενης ασφάλειας, και δεν έχει επίσης κατανοηθεί το μέγεθος της ασύμμετρης απειλής που αυτή εγκυμονεί. Παράλληλα, δεν υπάρχει θεσμοθετημένη διαδικασία, η οποία να αφορά στον βέλτιστο τρόπο εργασίας του προσωπικού το οποίο διαχειρίζεται τα θέματα ασφάλειας. Παρότι έχει διθεί σημαντική έμφαση στον τεχνολογικό τομέα, η επίδραση του ανθρώπινου παράγοντα δεν έχει διερευνηθεί σε βάθος.

Ο σκοπός της παρούσης εργασίας είναι:

α. Να ερευνηθεί και να ολοκληρωθεί μια μεθοδολογία εργασίας (framework), η οποία να χρησιμοποιείται στο μέλλον ως οδηγός (guide line), από το προσωπικό των ΕΔ το οποίο διαχειρίζεται την ασφάλεια των Η/Υ και των Πληροφοριακών Συστημάτων,

¹ Αμυνα & Διπλωματία, Τεύχος Δεκεμβρίου 2003, σελ. 75

ώστε να καλύπτει τις τεχνολογικές εξελίξεις και να εξασφαλίζει τα απαραίτητα επίπεδα ασφάλειας των ΠΣ.

β. Να ερευνηθεί η συμβολή του ανθρώπινου παράγοντα, καθώς, λειτουργώντας μέσα από διαφορετικούς ρόλους, ευθύνες και θέσεις², αποτελεί τον αδύναμο κρίκο της αλυσίδας της ασφάλειας, και να προσδιοριστούν όλοι εκείνοι οι κανόνες και διαδικασίες οι οποίοι θα συμβάλλουν στη βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάλληλης ενημέρωσης του, και δεν έχουν ακόμη προσδιοριστεί.

ΑΡΧΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΠΣ

Ασφάλεια των ΠΣ είναι τα απαραίτητα ενεργητικά και παθητικά μέτρα για να τα προστατεύσουμε τόσο από εχθρικές ενέργειες (άμεσες ή έμμεσες), όσο και από φυσικά αίτια³. Σκοπός, είναι η απαγόρευση διαρροής προς τον εχθρό ή σε οποιονδήποτε μη εξουσιοδοτημένο των διαβαθμισμένων πληροφοριών οι οποίες αποθηκεύονται ή διακινούνται από αυτά ή τα επεξεργάζονται εντός αυτών.

Η ασφάλεια των Πληροφοριακών Συστημάτων χαρακτηρίζεται από την προστασία των παρακάτω⁴:

α. *Εμπιστευτικότητα (Confidentiality)*: εξασφαλίζεται ότι οι πληροφορίες είναι προσιτές μόνο σε εκείνους που έχουν εξουσιοδότηση πρόσβασης.

β. *Ακεραιότητα (Integrity)*: προστατεύεται η ακρίβεια των δεδομένων και η πληρότητα των μεθόδων της επεξεργασίας των πληροφοριών.

γ. *Διαθεσιμότητα (Availability)*: εξασφαλίζεται ότι οι εξουσιοδοτημένοι χρήστες έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες και τα σχετικά δεδομένα, οποτεδήποτε απαιτηθεί.

Η ασφάλεια των ΠΣ επιτυγχάνεται με την εφαρμογή ενός κατάλληλου συνόλου ελέγχων, το οποίο θα μπορούσε να είναι πολιτικές, πρακτικές, διαδικασίες, οργανωτικές δομές και λειτουργίες λογισμικού.

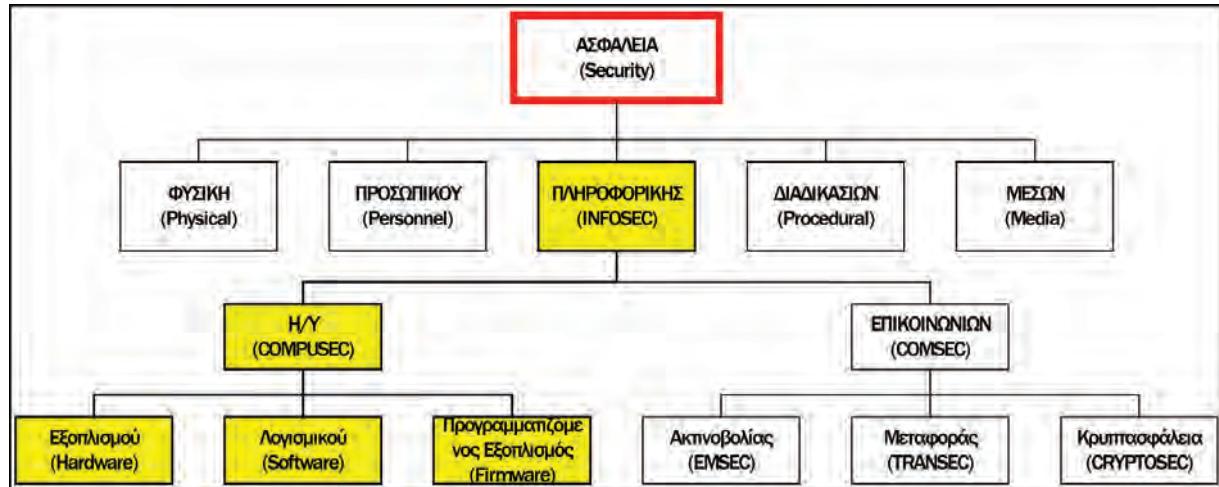
Η αποτελεσματική ασφάλεια των ΠΣ είναι ουσιαστικά βασισμένη στην εφαρμογή ενός ισορροπημένου συνόλου αντίμετρων. Τα μέτρα και οι διαδικασίες δεν αφορούν

² Kevin Mitnick, The Art of Deception, October 2003, σελ. 89

³ Άμυνα & Διπλωματία, Τεύχος Δεκεμβρίου 2003, σελ. 80

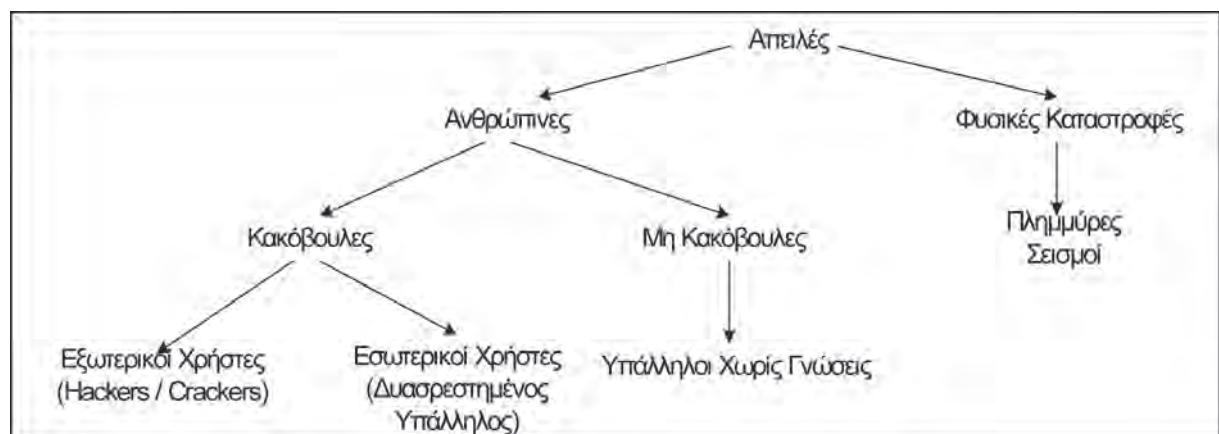
⁴ International Standard ISO/IEC 17999:2000

αποκλειστικά αυτούς που εμπλέκονται με τα ΠΣ και τους Η/Υ γενικότερα. Πρέπει να εφαρμοστούν ταυτόχρονα σε όλα τα οργανωτικά επίπεδα (φυσικό, προσωπικού κλπ), όπως απεικονίζονται στο ακόλουθο διάγραμμα:

ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ

Οι απειλές εναντίον Η/Υ και ΠΣ διαχωρίζονται σύμφωνα με το παρακάτω σχήμα⁵:

Σχήμα 2. Διαχωρισμός Απειλών

Στις φυσικές απειλές συμπεριλαμβάνονται οι καταστροφές, όπως οι σεισμοί, οι πλημμύρες και οι φωτιές και δεν εξετάζεται στην παρούσα διατριβή.

⁵ <http://www.microsoft.com>

ΤΑ ΟΠΛΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΠΣ

Οι επιθέσεις εναντίον ΠΣ έχουν το δικό τους οπλοστάσιο, το οποίο χρησιμοποιείται για καταστροφή των πληροφοριών, της υλικής υποδομής του ΠΣ αλλά και για την προσπάθεια αρπαγής κρισίμων πληροφοριών. Τα όπλα που χρησιμοποιούνται στις επιθέσεις σε ΠΣ, κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες:

α. Λογισμικό (*Software*)

Τα πιο σημαντικά στην κατηγορία αυτήν είναι οι ιοί, τα σκουλήκια και οι δούρειοι ίπποι. Ο ιός είναι λογισμικό που αυτοαντιγράφεται σε ένα μεγαλύτερο πρόγραμμα και το τροποποιεί, αντιγράφεται και μολύνει άλλα προγράμματα. Το σκουλήκι είναι ανεξάρτητο πρόγραμμα, που αντιγράφει τον εαυτό του από σύστημα σε σύστημα σε ένα ολόκληρο δίκτυο, υπό την μορφήν πλημμύρας, και καταναλώνει τους πόρους του δικτύου. Ο δούρειος ίππος λειτουργεί επικουρικά εκτελώντας συγκαλυμμένη λειτουργία, ουσιαστικά για να καλύψει έναν ιό ή σκουλήκι και δεν προκαλεί καταστροφή από μόνο του.

β. Εξοπλισμός (*Hardware*)

Κάθε κατασκευαστής αφήνει τουλάχιστον μια δυνατότητα εναλλακτικής εισόδου σε ένα σύστημα ώστε να υπάρχει εναλλακτική οδός, αν η συμβατική δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για οιονδήποτε λόγο. Εάν όμως, την ανακαλύψει ένας hacker, τα δεδομένα διαφοροποιούνται. Πέραν όμως αυτού υπάρχουν γενετικά μεταλλαγμένοι μικροοργανισμοί, που τρέφονται με πυρίτιο (το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένα τα εξαρτήματα στις πλακέτες του computer) και προκαλούν καταστροφές.

γ. Ηλεκτρομαγνητικά

Υπάρχουν ηλεκτρομαγνητικές παρεμβολές είτε για να μπλοκάρουν τους διαύλους επικοινωνίας είτε για να γίνει διείσδυση σ' αυτούς και να διοχετευθούν στον αντίπαλο παραπλανητικά δεδομένα. Όλα τα καλώδια στις πλακέτες των κυκλωμάτων λειτουργούν ως κεραίες, οι οποίες μετατρέπουν το πανίσχυρο ηλεκτρομαγνητικό πεδίο ενός πυροβόλου ή μιας βόμβας σε ισχυρότατο ηλεκτρικό ρεύμα το οποίο, κυριολεκτικά, καίει εξαρτήματα ή και ολόκληρα κυκλώματα, πλακέτες κ.λπ.⁶.

⁶ Άμυνα & Διπλωματία, Τεύχος Δεκεμβρίου 2003, σελ.82

ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΟΣΒΟΛΩΝ ΠΣ

Οι επιθέσεις εναντίον Η/Υ και ΠΣ αφορούν τις παρακάτω κύριες κατηγορίες:

- α. Άρνηση Υπηρεσιών (Denial of Service)
- β. Προσβολές με Εφαρμογές (Application Attacks)
- γ. Αναγνωριστικές Προσβολές (Reconnaissance Attacks)
- δ. Προσβολές Μεταμφίεσης (Masquerading Attacks)
- ε. Τεχνικές Παγίδευσης (Decoy Techniques)

ΔΡΑΣΤΕΣ & ΚΙΝΗΤΡΑ

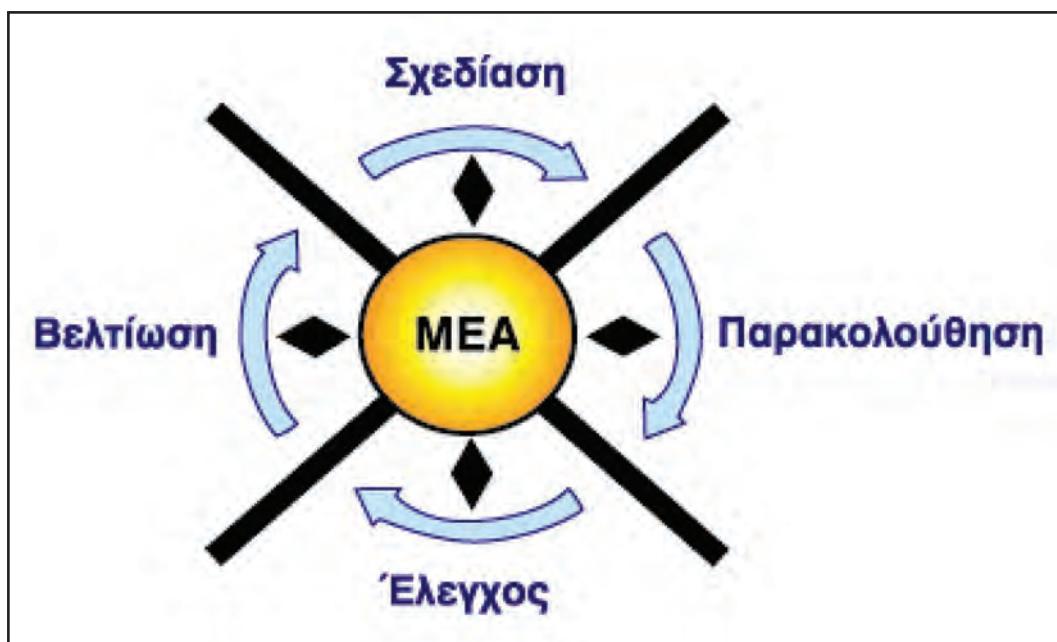
Στις μέρες μας, hacker ορίζεται κάποιος που ανιχνεύει παράνομα και διαπερνά ένα δίκτυο υπολογιστών για να έχει πρόσβαση και να διαχειρίζεται δεδομένα. Όταν το μέσο άτομο φαντάζεται την εικόνα ενός hacker, αυτό που συνήθως έχει στο μυαλό του είναι ένας μοναχικός, εσωστρεφής σπασίκλας που ο καλύτερος φίλος του είναι ο υπολογιστής και που δυσκολεύεται να αρθρώσει δύο συνεχόμενες λέξεις, εκτός αν το κάνει χτυπώντας τα πλήκτρα του μηχανήματος του. Ο άνθρωπος ο οποίος έχει ικανότητες hacker και έχει κοινωνικές ικανότητες που τοποθετούνται στο άλλο άκρο του φάσματος - αναπτυγμένες δεξιότητες χειραγώγησης ανθρώπων οι οποίες του επιτρέπουν να αποκτά πρόσβαση στις πληροφορίες τους με τρόπους που κανείς δεν θα πίστευε ότι είναι εφικτοί, ονομάζεται κοινωνικός μηχανικός. Η Κοινωνική Μηχανική (Social Engineering) είναι η τεχνική χειρισμού των ανθρώπων, ώστε να κάνουν αυτό ακριβώς που θέλει κάποιος άλλος, χρησιμοποιώντας ως μέσο την πειθώ. Είναι ο κυριότερος παράγοντας ο οποίος απασχολεί, και θα απασχολήσει το χώρο της ασφάλειας της τεχνολογίας, όπως θα αναλυθεί παρακάτω. Άλλοι παράγοντες που θα επηρεάσουν μελλοντικά τον τομέα της ασφάλειας είναι η Αυτοματοποίηση & Ταχύτητα των Εργαλείων, η Βελτίωση της "Λογικής" των Εργαλείων, η Γρηγορότερη Αποκάλυψη των Ευπαθειών, η Αύξηση της Διαπερατότητας των Firewalls⁷, η Αύξηση των Επιθέσε-

⁷ Firewall είναι ένα πρόγραμμα ή μια συσκευή ενός ΠΣ, η οποία προστατεύει το ΠΣ από την εισβολή από ανεπιθύμητους χρήστες από άλλα ΠΣ, εμποδίζοντας έτσι την προσπέλαση στα δεδομένα του ΠΣ.

ων στις Υποδομές, οι Επιθέσεις από το Εσωτερικό (Insiders), τα Ασύρματα Δίκτυα⁸ και οι Κβαντικοί Η/Υ⁹.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ΜΕΑ)

Είναι γνωστό ότι ποτέ δεν θα υπάρξει απόλυτη (100%) ασφάλεια δεδομένων σε ένα ΠΣ. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για να προστατεύσουμε τα δεδομένα, αφού υπάρχουν αποτελεσματικοί τρόποι που ελαχιστοποιούν τα επίπεδα κινδύνου. Η ασφάλεια των ΠΣ είναι μια συνεχή διαδικασία και ο αποτελεσματικός χειρισμός των εισβολών απαιτεί μια μεθοδολογία εργασίας. Η μεθοδολογία που περιγράφεται στη συνέχεια είναι πρότυπη και συνθετική¹⁰, χρησιμοποιώντας και άλλα μέχρι σήμερα γνωστά¹¹ μοντέλα¹² των μεγαλύτερων εταιρειών και περιλαμβάνοντας μεγάλη εμπειρία στην ανάπτυξη και συντήρηση ΠΣ. Σχηματικά παριστάνεται στο επόμενο σχήμα:

Σχήμα 3. Μεθοδολογία “ΜΕΑ”

⁸ Άμυνα & Διπλωματία, Τεύχος Δεκεμβρίου 2003, σελ. 86

⁹ Περιοδικό RAM, Τεύχος Δεκεμβρίου 2003, σελ.32

¹⁰ <http://www.cert.org>

¹¹ <http://www.microsoft.com>

¹² <http://www.cisco.com>

Η Μεθοδολογία Εφαρμογής της Ασφάλειας (ΜΕΑ), αποτελείται από τέσσερα βήματα τα οποία είναι:

- α. **Σχεδίαση Ασφάλειας:** Αξιολόγηση του Κινδύνου, Επιλογή, ρυθμίσεις και προσαρμογή λειτουργικού συστήματος και λογισμικού, Αύξηση των μέτρων ασφάλειας, Προετοιμασία του ΠΣ, ο ανθρώπινος παράγοντας και η εκπαίδευση του προσωπικού.
- β. **Παρακολούθηση της Ασφάλειας:** Αναγνώριση των προβλημάτων και ανωμαλιών του ΠΣ, Γενικός έλεγχος του ΠΣ και *real-time Intrusion Detection*, Απόκριση στις εισβολές όταν παρουσιαστούν.
- γ. **Έλεγχος Ασφάλειας:** με δοκιμές του συστήματος και χρήση διαφόρων εργαλείων και τεχνικών για να εισβάλουμε στο σύστημά μας, με αυτά που θα χρησιμοποιούσε ένας υποτιθέμενος hacker ή social engineer.
- δ. **Βελτίωση Ασφάλειας:** Η διαδικασία της αναθεώρησης και τροποποίηση της Πολιτικής Ασφάλειας και των διαδικασιών και πρακτικών, με συλλογή δεδομένων, εντοπισμό κενών ή παραλείψεων και επιλογή νέων εργαλείων.

2. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ

Όσα έχουν γραφτεί μέχρι το σημείο αυτό ακόμη και το προηγούμενο προτεινόμενο μοντέλο ασφάλειας, είναι άμεσα εξαρτημένα και απειλούνται από τον ανθρώπινο παράγοντα και ειδικότερα από αυτόν που λέγεται social engineer. Κανένα μοντέλο και κανένα μέτρο ασφάλειας δε μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά εάν δεν επενδύσουμε στον παράγοντα άνθρωπο¹³.

Αν ρίξουμε μια ματιά στα σημερινά αεροδρόμια, θα δούμε ότι τα μέτρα ασφαλείας είναι δρακόντεια, αλλά συνεχώς φτάνουν στα αυτιά μας ανταποκρίσεις για ταξιδιώτες που κατάφεραν να παρακάμψουν τα μέτρα και να περάσουν από τα σημεία ελέγχου διάφορα όπλα. Το πρόβλημα δεν είναι οι μηχανές ανίχνευσης, αλλά ο ανθρώπινος παράγοντας: **οι άνθρωποι που χειρίζονται τις μηχανές.**

Το ίδιο πρόβλημα υπάρχει και στο εσωτερικό των κυβερνητικών υπηρεσιών, των ΕΔ και των επιχειρήσεων σε ολόκληρο τον κόσμο. Παρά τις προσπάθειες, οι πληροφορίες παντού παραμένουν ευάλωτες.

¹³ Kevin Mitnick, *The Art of Deception*, October 2003, σελ.260

Το θέμα λοιπόν της επίδρασης του ανθρώπινου παράγοντα είναι θεμελιώδες και κάθε Οργανισμός, όπως και οι ΕΔ, θα πρέπει να λάβουν τα παρακάτω μέτρα, ανά τομέα, τα οποία θέτουν τους απαραίτητους κανόνες:

- α. **Δικαιώματα & Λογαριασμοί Χρήσης:** Ποιος εγκρίνει έναν νέο λογαριασμό, τι προνόμια θα έχει, ποιοι έχουν προνομιακούς λογαριασμούς, πότε λήγει κάθε λογαριασμός χρήσης, πότε απενεργοποιείται κλπ
- β. **Κωδικοί Πρόσβασης:** Πόσο μεγάλος και τι στοιχεία πρέπει να περιέχει, πότε πρέπει να λήγει, από πόσους χαρακτήρες να αποτελείται, τι να περιέχει (αριθμό, σύμβολο (πχ , \$, !, &, @), κεφαλαίο ψηφίο), κλπ.
- γ. **Λειτουργικό Σύστημα:** Προστασίας οθόνης με κωδικό: Τρέξιμο εντολών η προγραμμάτων Λογισμικό καταπολέμησης ιών και Αναβάθμιση αρχείων αντιβιοτικών.
- δ. **Συνδέσεις Σε Δίκτυα:** Ενεργοποίηση των θυρών ή των συσκευών του δικτύου. Επισκέπτες σε συνδέσεις δικτύου. Μόντεμ. Ασύρματα σημεία πρόσβασης. Διαδικασίες

Η ασφάλεια γενικότερα, μπορεί να επιτευχθεί με παράλληλες ενέργειες που διενεργούνται σε τρία διαφορετικά επίπεδα:

- (1) *Ανθρώπων, οι οποίοι αποτελούν το δυναμικό των επιχειρήσεων και πρέπει να έχουν την κατάλληλη κουλτούρα και γνώση, προκειμένου να κατανοήσουν τη σημασία της ασφάλειας και να την ενσωματώσουν στις καθημερινές τους ενέργειες.*
- (2) *Διαδικασιών, που αφορούν την καθημερινή ροή εργασιών και αντίστοιχες κατευθύνσεις που πρέπει να ακολουθηθούν, προκειμένου να υπάρχει ασφάλεια.*
- (3) *Προϊόντων / Τεχνολογιών, οι οποίες αφορούν το hardware, software και δίκτυα που πρέπει να είναι κατάλληλα τοποθετημένα ώστε να εγγυώνται ασφάλεια.*

Η αλληλεπίδραση των τριών προαναφερθέντων οντοτήτων γίνεται με πολλούς και απρόβλεπτους τρόπους.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για την ουσιαστική βελτίωση της ασφάλειας των ΠΣ και των Η/Υ στις ΕΔ, θα πρέπει να εφαρμοστούν παράλληλα βήματα στους παρακάτω τομείς:

- α. Εφαρμογή μιας μεθοδολογίας για την εφαρμογή της επιλεγείσας πολιτικής ασφάλειας, όπως η “ΜΕΑ”.
- β. Μείωση της επίδρασης του ανθρώπινου παράγοντα, με διαδικασίες, κανόνες, σωστή εκπαίδευση και ενημέρωση του προσωπικού.
- γ. Αντιμετώπιση της ασφάλεια των ΠΣ εντός ενός ευρύτερου τομέα της ασφάλειας των ΕΔ και όχι ως κάτι αυτόνομο το οποίο θα πρέπει να σχεδιάζεται και υλοποιείται από το προσωπικό της Πληροφορικής.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ 11ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2001

Περίληψη Διατριβής του **Τχη (ΠΖ) Βασιλείου Βασιλόπουλου**

Σπουδαστού της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς στην ΑΔΙΣΠΟ

1. ΨΕ Αμερικάνων στο Αφγανιστάν

Η πρόκληση την οποία δέχθηκαν οι ΗΠΑ ως παγκόσμια δύναμη, ήταν ιδιαίτερα καταστροφική γιατί στρεφόταν εναντίον των συμβόλων τη οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος τους. Της Νέας Υόρκης, χρηματιστηριακής και εμπορικής εστίας και του εγκεφάλου της πιο ισχυρής και άρτια οργανωμένης στρατιωτικής μηχανής, του Πενταγώνου. Το ψυχολογικό σοκ ήταν έντονο στην Αμερικανική κοινή γνώμη και στη διεθνή κοινότητα.

Ο κίνδυνος εμφάνισης μιας ιδιαίτερης απειλής κατά της ασφάλειας και του συστήματος αξιών της Αμερικανικής αλλά και της Παγκόσμιας δημοκρατικής κοινωνίας ήταν εμφανής. Οι ΗΠΑ, με την κυβέρνηση και τη διπλωματία τους, έπρεπε να αντιδράσουν -και αντέδρασαν- άμεσα με τη διεξαγωγή ΨΕ στο Στρατηγικό και Τακτικό επίπεδο με σκοπό:

α. Να αποδείξουν ότι οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπ δεν θα επιτραπεί να υποβαθμίσουν ούτε την ισχύ των ΗΠΑ, ούτε την ικανότητα τους να την προβάλουν σε παγκόσμιο

επίπεδο, αλλά ούτε επίσης την εξάρτηση του υπολοίπου κόσμου από αυτές –κάτι που ίσως αποτελούσε και στόχο των εμπνευστών τους.

β. Να ανυψώσουν το ηθικό των πολιτών αλλά και των Στρατιωτικών δυνάμεων τους.

γ. Να διακηρύξουν τη διεθνή ηγετική τους θέση, να εφελκύσουν τη διεθνή κοινή γνώμη με το μέρος τους και να επιτύχουν την αμέριστη συμπαράσταση της στις μελλοντικές ενέργειες τους για την τιμωρία των πρωταριών της καταστροφής και την πάταξη της τρομοκρατίας.

δ. Να επιτύχουν τη διεθνή κατακραυγή κατά των Κρατών που συντηρούν, υποθάλπουν και καλύπτουν κάθε μορφή τρομοκρατίας.

ε. Να διαμηνύσουν προς τους λαούς των Κρατών αυτών ότι “δεν έχουν τίποτα με αυτούς”, επιθυμούν και επιδιώκουν την απελευθέρωση τους από τα τυραννικά τους καθεστώτα και μάχονται μόνο τις ηγεσίες τους.

στ. Να τρομοκρατήσουν και να κάμψουν το ηθικό των αντιπάλων τους.

Για το λόγο αυτό επιστρατεύθηκαν και εργάστηκαν αποτελεσματικά όλοι, με επικεφαλής τον Πρόεδρο Μπούς και χρησιμοποιήθηκαν όλα τα μέσα, Υπηρεσίες, Συμμαχίες-Συνασπισμοί.

Ο Πρόεδρος Μπούς με διάγγελμα του τα ξημερώματα της 12^{ης} Σεπτεμβρίου προσπάθησε να εμψυχώσει τον Αμερικανικό λαό, τονίζοντας ότι “παραμένουν ισχυροί” ότι “θα αγωνιστούν για την ελευθερία τους” και ότι “θα τιμωρηθούν οι υπεύθυνοι για τον πόλεμο που κήρυξαν κατά της χώρας”. Εξέφρασε την οδύνη και τη συμπαράσταση του για τα θύματα και ευχαρίστησε τους ηγέτες των

ξένων Κρατών που έσπευσαν να τον συλλυπηθούν. Τόνισε ότι όλο το Έθνος αισθάνθηκε μια “βουβή και ανυποχώρητη οργή” και ότι οι ΗΠΑ έγιναν στόχος γιατί αποτελούν “τον πιο λαμπερό φάρο της ελευθερίας”.

Με τη φράση “όσοι δεν είναι μαζί μας, είναι με τους τρομοκράτες” επιβεβαίωσε τον ηγετικό ρόλο των ΗΠΑ και κάλεσε όλους να συστρατευθούν κατά της τρομοκρατίας.

Το ΝΑΤΟ για πρώτη φορά στην ιστορία του αποφάσισε την όμεση εφαρμογή του άρθρου 5 της συνθήκης της Συμμαχίας του 1949, που προέβλεπε την αλληλεγγύη των Κρατών-μελών όταν ένα εξ' αυτών δεχθεί επίθεση.

Ο Αμερικανός Υπουργός Κόλιν Πάουελ, ανακοίνωσε ότι οι ΗΠΑ σχεδιάζουν να αναλάβουν σφαιρική προσπάθεια στην οποία εκτός από το ΝΑΤΟ θα συμμετέχει και ο μουσουλμανικός κόσμος για την πάταξη της τρομοκρατίας.

Στην προσπάθεια προσέλκυσης του μουσουλμανικού κόσμου ο Πρόεδρος Μπούς επισκέφθηκε ως προσκυνητής το μουσουλμανικό τέμενος της Ν. Υόρκης. Το γεγονός προβλήθηκε από όλα τα ΜΜΕ με σκοπό ακόμη την πρόληψη τυχόν Ισλαμικής συσπείρωσης υπέρ των Ταλιμπάν και του Οσάμα Μπίν Λάντεν. Δηλώνει ακόμη ότι ένα ανεξάρτητο Παλαιστινιακό Κράτος ήταν ανέκαθεν μέρος του οράματος του για τη Μέση Ανατολή.

Ο πρεσβευτής των ΗΠΑ στον ΟΗΕ απέστειλε επιστολή προς τον Γενικό Γραμματέα Κόφι Ανάν, δηλώνοντας ότι η χώρα του διατηρεί το δικαίωμα να επιτεθεί σε θυλάκους τρομοκρατίας και πέραν του Αφγανιστάν.

Ο Υπουργός Αμύνης Ντόναλντ Ράμσφελντ πραγματοποιεί περιοδεία στη Μέση Ανατολή, όχι για να συζητήσει το Παλαιστινιακό αλλά να επιτύχει τη σύσταση αντιτρομοκρατικής συμμαχίας.

Η Διευθύντρια Επικοινωνίας του Λευκού Οίκου Κάρεν Χιούτζες με την Βρετανίδα ομόλογο της, ίδρυσαν Γραφείο Πολεμικής Ειδησεογραφίας στο Πακιστάν, συνδεδεμένο με την Ουάσιγκτον-Λονδίνο- Ισλαμαμπάντ για να βοηθούν στο σχηματισμό των μηνυμάτων της ημέρας.

Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ για να εξασφαλίσει την καλύτερη επικοινωνιακή πολιτική, όρισε Υφυπουργό Εξωτερικών την Σάρλοτ Μπίρς, πρώην στέλεχος διαφημιστικής εταιρείας των ΗΠΑ, η οποία χρησιμοποιεί όλες τις ικανότητες και τα τεχνάσματα του μάρκετινγκ για να καθιερώσει τις Αμερικανικές αξίες στην παγκόσμια κοινή γνώμη.

Εξέπεμψαν πληθώρα αρνητικών εικόνων και μηνυμάτων για τη ζωή στο Αφγανιστάν και την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα των γυναικών και των παιδιών, που ήταν αποτελέσματα της απάνθρωπης κυβέρνησης των Ταλιμπάν.

Παρά την ελευθερία του λόγου, οι ΗΠΑ επέβαλλαν σχετική λογοκρισία με την υποχρέωση του έντυπου, τηλεοπτικού και ραδιοφωνικού τύπου να μη δημοσιοποιούν ανακοινώσεις των Ταλιμπάν, να μην αναμεταδίδουν εικόνες από το Αλ-Τζαζίρα, και να παρουσιάζονται με σχετική υπερβολή οι επιτυχίες των Αμερικανικών επιδρομών.

Η βιομηχανία του κινηματογράφου εξέτασε απ' αρχής τις ταινίες που είχαν γυρισθεί και εξάλειψε αναφορές σε τρομοκρατία, αεροπλάνα που εκρήγνυνται, κτίρια που καταρρέουν και οτιδήποτε μπορούσε να επαναφέρει στις μνήμες των πολιτών τις φρικιαστικές εικόνες της 11ης Σεπ.

Στις 6 Οκτ. 2001 ο Αμερικανικός Στρατός εκτόξευσε από τη βάση Βάντεμπεργκ πύραυλο που μετέφερε κατασκοπευτικό δορυφόρο ειδικευμένο στη συλλογή εικόνων, ηλεκτρονικών δεδομένων και τηλεφωνικών συνομιλιών. Τα στοιχεία αυτά εκμεταλλεύονται από τη νεοσύστατη ομάδα ΨΕ της CIA που συμμετέχει στις επιχειρήσεις.

Στις 8 Οκτ. 2001 οι αεροπορικές δυνάμεις βομβάρδισαν τον "λόφο των κεραιών" στην Καμπούλ και τον ραδιοφωνικό σταθμό "Voice of Sharia" (Φωνή της Σαρία) που μετέδιδε προπαγανδιστικά κηρύγματα και προσευχές.

Χρησιμοποίησαν 42 ειδικά έντυπα φεγγιθολάν και έριξαν προκηρύξεις μέσα στο έδαφος του Αφγανιστάν που δήλωναν ότι δεν έχουν τίποτα με το λαό και ότι ο συνεταιρισμός των ελευθέρων λαών ήταν εκεί για να βοηθήσει.

Ενημέρωσαν τον ανημέρωτο Αφγανικό λαό -η τηλεόραση ήταν απαγορευμένη από το καθεστώς των Ταλιμπάν- σχετικά με το τι είχε συμβεί την 11η Σεπ 2001, με τη μεταφορά στα χωριά του Αφγανιστάν τηλεοράσεων και προβολή μιας 3λεπτης βιντεοταινίας στην οποία προβαλλόταν το τρομοκρατικό χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους και οι εκατοντάδες θυμάτων που προκάλεσε. Με αυτόν τον τρόπο ήθελαν να εξηγήσουν το λόγο για τον οποίο ξεκίνησαν τις επιχειρήσεις τους, εναντίον ποιων απευθυνόταν αυτές, αλλά και να πάρουν το λαό με το μέρος τους.

Τα Αμερικανικά αεροπλάνα εκτός από βόμβες έριχναν και 37.500 μερίδες φαγητού (σε ειδικές κίτρινες συσκευασίες) ημερησίως, φάρμακα ενημερωτικά βιβλία αλλά και

ραδιοφωνα μιας συχνότητας που έπιαναν μόνο τις εκπομπές που μεταδίδονταν από τους επίγειους σταθμούς των Αμερικάνων ή από το ειδικά διαμορφωμένο αεροσκάφος C-130.

Προσεταιρίσθηκαν τους αντικαθεστωτικούς της βόρειας συμμαχίας στο Αφγανιστάν, για να τους φέρουν σε ρήξη με τους Ταλιμπάν, να χρησιμοποιήσουν το έδαφος τους για την προπαγάνδα τους και τους ίδιους για τις δύσκολες χερσαίες επιχειρήσεις.

Γενικά οι ΨΕ των Αμερικανών που άρχισαν από την επομένη του τρομοκρατικού χτυπήματος της 11^{ης} Σεπτ 2001 με σκοπό τη διπλωματική προετοιμασία του πολέμου σε παγκόσμια κλίμακα και την επίτευξη Διεθνούς συμμαχίας κατά της τρομοκρατίας, Al-Qaida, Οσάμα Μπίν Λάντεν και Ταλιμπάν είχαν θεαματικό και πρωτοφανές για την παγκόσμια ιστορία αποτέλεσμα. Δεν υπήρξε ούτε ένα Κράτος στον πλανήτη που δε συστρατεύθηκε στη συμμαχία αυτή συμπεριλαμβανομένων και των Κούβας, Κίνας, Ρωσίας και Λιβύης που μέχρι την 10^η Σεπτ 2001 ήταν αδιανόητο να πολεμήσουν στο πλευρό των ΗΠΑ. Εξασφαλίστηκε έτσι η διεθνής απομόνωση του Οσάμα Μπίν Λάντεν και του καθεστώτος των Ταλιμπάν, ακόμη και από τους παραδοσιακούς φίλους τους (Πακιστάν, Β.Υεμένη, Σουδάν κλπ), καθώς επίσης και η παγκόσμια αποδοχή και νομιμοποίηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

2. ΨΕ από Al- Qaida και Ταλιμπάν

Παρά το γεγονός ότι η Al-Qaida και οι Ταλιμπάν δε διέθεταν τα μέσα και τις δυνατότητες των Αμερικάνων, συμμετείχαν ενεργά στο μέτωπο των ΨΕ, κυρίως με έντυπα, συνεντεύξεις, εκμετάλλευση των φιλικών προς αυτούς ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών και επιστολές.

Προσπάθησαν να ασκήσουν πιέσεις συλλαμβάνοντας Άγγλους δημοσιογράφους στο Αφγανιστάν, τους οποίους απειλησαν με θανατική καταδίκη.

Σε συγκεντρώσεις πιστών οπαδών της Al-Qaida, υψηλόβαθμα στελέχη της οργάνωσης, καλούν αυτούς και δλους τους μουσουλμάνους σε Ιερό Πόλεμο (Τζιχάντ) κατά των Συμμαχικών Δυνάμεων. Επιστρατεύουν μάνες που δίνουν συνεντεύξεις και δηλώνουν ότι θεωρούν χρέος να λάβουν μέρος τα παιδιά τους σε αυτό τον πόλεμο.

Στις 30 Οκτωβρίου 2001 τρία άτομα συνελήφθηκαν γιατί μοίραζαν φυλλάδια στα οποία ήταν γραμμένο το μήνυμα: “Η υποστήριξη προς τον αντιτρομοκρατικό συνασπισμό ενάντια στο Αφγανιστάν, σημαίνει προδοσία κατά του Ισλάμ”.

Το φονταμενταλιστικό κόμμα Hizb ut- tahrir στο Πακιστάν, δημοσίευσε διάφορα φυλλάδια και δηλώσεις τα οποία περιελάμβαναν τέτοιες φράσεις όπως “ο εγκληματίας πολέμου Bush έχει κηρύξει ένα άδικο πόλεμο στους μουσουλμάνους...” και όσον αφορά την ενοχή του Οσάμα Μπίν Λάντεν, “εμείς είμαστε εξοικειωμένοι με τη σκόπιμη εξαπάτηση και τα ψέματα της Αμερικής σε τέτοιες καταστάσεις”, με σκοπό να αντιστρέψουν την προπαγάνδα των Αμερικανών.

Φυλλάδια που καλούσαν για ένοπλη εξέγερση ενάντια στις Ηνωμένες Πολιτείες και τους συμμάχους της κυκλοφόρησαν μεταξύ των Αφγανών προσφύγων στο Πακιστάν και στο έδαφος του Αφγανιστάν. Οι αποκαλούμενες “επιστολές νύχτας” κατέγγελναν την προσωρινή Αφγανική κυβέρνηση του Hamid Karzai ως “προδότες του Ισλάμ” και προειδοποιούσαν τους Αφγανούς και άλλους που αγωνίζονταν μαζί με τους Αμερικανούς ότι κάποια μέρα “θα υποστούν τις συνέπειες.”

Άλλα φυλλάδια περιελάμβαναν ιστορίες προσωπικής θυσίας και των αποκαλούμενων “θαυμάτων” στη μάχη ενάντια στις ΗΠΑ και τους συμμάχους της, όλα με σκοπό προφανώς να εμπνεύσουν νεαρούς Αφγανούς για να λάβουν μέρος στον αγώνα και για να μεταφέρουν στο σπίτι το μήνυμα ότι ο Θεός είναι στην πλευρά των Ταλιμπάν.

Αντιαμερικανικά φυλλάδια διανεμήθηκαν στην συνοριακή πόλη Boldak, ζητώντας από τους Αφγανούς να προετοιμαστούν για Τζιχάντ ενάντια στις Αμερικανικές δυνάμεις. “Να είστε έτοιμοι για το Τζιχάντ. Θα καθαρίσουμε το έδαφος από τα Αμερικανικά στρατεύματα.”

Ο Οσάμα Μπίν Λάντεν συνέχισε να “τρομοκρατεί” τις ΗΠΑ χρησιμοποιώντας ως βήμα του το Αλ-Τζαζίρα, ένα αραβικό δορυφορικό δίκτυο ειδήσεων, το οποίο εκμεταλλεύθηκε άριστα. Βιντεοκασέτες του Μπίν Λάντεν συνέχισαν να καταφτάνουν στο Αλ Τζαζίρα επί μήνες, με τις οποίες η Al-Qaida επιχείρησε το σημαντικότερο μέρος των ΨΕ της. Επρόκειτο πραγματικά για έναν πόλεμο προπαγάνδας.

Η ρητορική του Οσάμα Μπιν Λάντεν δεν ξεφεύγει από το σχήμα πιστοί-άπιστοι, και κάθε άτομο είναι υπεύθυνο για το στρατόπεδο που διαλέγει. Η μάχη που θα ακολουθήσει μεταξύ των πιστών και των απίστων θα επιλύσει και τα προβλήματα που συνιστούν έκφραση των αδικιών που υφίστανται οι Μουσουλμάνοι, όπως είναι οι βομβαρδισμοί στο Ιράκ και το Παλαιστινιακό. “Ορκίζομαι στο θεό ότι η Αμερική και οι κάτοικοι της δε θα βρουν ειρήνη μέχρι να φύγουν τα στρατεύματα των απίστων από τους ιερούς χώρους του Ισλάμ και να υπάρξει ειρήνη στην Παλαιστίνη”, δήλωσε στο πρώτο του τηλεοπτικό μήνυμα στο Αλ Τζαζίρα.

Οι εμφανίσεις του συνιστούν μια έξυπνη επικοινωνιακή στρατηγική που έχει δύο κυρίως στοιχεία. Από τη μία υπονοεί ότι τα χτυπήματα δεν πρόκειται να σταματήσουν, εγκλωβίζοντας έτσι το “Δυτικό” του ακροαστήριο σε μια κατάσταση φόβου και ανασφάλειας και από την άλλη χωρίς να αναλαμβάνει την ευθύνη για το χτύπημα, αναφέρει τους λόγους που το νομίμοποιούν.

Εάν στον πόλεμο του κόλπου το CNN είχε αποκλειστικότητα αναμετάδοσης των γεγονότων, από την κρίση που ξέσπασε μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις εναντίον των ΗΠΑ, όλες οι εικόνες, τα ρεπορτάζ, οι δηλώσεις των Ταλιμπάν από το Αφγανιστάν, αποτελούν αποκλειστικό προνόμιο του Αλ-Τζαζίρα. Αναμεταδίδουν συνεχώς εικόνες με τραυματισμένα παιδιά, προσβολές νοσοκομείων, με σκοπό να προσελκύσουν τη διεθνή κοινή γνώμη με το μέρος τους. Αποτέλεσμα των εκπομπών αυτών στην Αμερικανική κοινή γνώμη ήταν, το ποσοστό των Αμερικανών που συμφωνούσαν με τις επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν από 98% που ήταν τις πρώτες ημέρες να πέσει στο 75%. Το Αλ-Τζαζίρα μετατρέπεται σε ισχυρό πονοκέφαλο των Αμερικανών και θα τους αναγκάσει να αναζητήσουν τρόπους θεραπείας.

Η Al-Qaida προσπάθησε για άλλη μια φορά -και το κατάφερε- να τρομοκρατήσει τη διεθνή κοινότητα στέλνοντας επιστολές που περιείχαν το βάκιλο του άνθρακα, με τα γνωστά θανατηφόρα αποτελέσματα. Εντός των επιστολών έγραφαν:

Δεν μπορείς να μας σταματήσεις. Έχουμε ΑΝΘΡΑΚΑ.

Πεθαίνεις τώρα ΦΟΒΑΣΑΙ?

Θάνατος στην ΑΜΕΡΙΚΗ. Θάνατος στο ΙΣΡΑΗΛ.

Ο ΆΛΛΑΧ είναι Μεγάλος

Ο τρόμος της ασθένειας του άνθρακα κατέλαβε τις Ηνωμένες Πολιτείες και ο φόβος για το τρομερό βακτηρίδιο οδηγεί τους πολίτες στα φαρμακεία και στα τμήματα έκτακτων περιστατικών στα νοσοκομεία, όπου ζητούν το αντιβιοτικό CIPRO, αντίδοτο για την ασθένεια ή να υποβληθούν στο τεστ για την ανίχνευση άνθρακα.

Ο τρόμος όμως απλώθηκε και στην Ευρώπη. Στη Γαλλία, άρχισε η παραγωγή εμβολίου κατά της ευλογιάς, ενώ στο Βέλγιο και σε πολλές άλλες χώρες οι αρχές έδιναν στους πολίτες οδηγίες να ειδοποιούν τους ειδικούς σε περίπτωση που ελάμβαναν ύποπτα γράμματα ή δέματα ταχυδρομικώς.

ΨΕ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ – ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΙΡΑΚ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

1. ΨΕ Αμερικάνων στο Ιράκ

Οι ΨΕ των ΗΠΑ όσον αφορά τις επιχειρήσεις στο Ιράκ διακρίνονται στις επιχειρήσεις τους προκειμένου να πείσουν τη διεθνή κοινή γνώμη περί την ανάγκη διεξαγωγής αυτών των επιχειρήσεων για να αντιμετωπισθεί ένας κοινός κίνδυνος και σε αυτές κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων.

Οι ΗΠΑ με σύμμαχο τη Μεγάλη Βρετανία, μετά τις επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν έκριναν σκόπιμη την επέμβαση και στο Ιράκ διότι κατά εξακριβωμένες και διασταυρωμένες κατ' αυτούς πληροφορίες το δικτατορικό καθεστώς του Ιράκ διέθετε πυρηνικά και χημικά όπλα μαζικής καταστροφής.

Εκτιμούσαν ακόμη ότι ήταν σε θέση το Ιρακινό καθεστώς να κάνει χρήση των όπλων αυτών εντός μικρών χρονικών ορίων.

Ακόμη υποστήριζαν ότι η ανάγκη απαλλαγής του Ιρακινού λαού από το τυραννικό καθεστώς του Σαντάμ ήταν ένας ακόμη λόγος επέμβασης.

Με συνεχείς και επίμονες ενέργειες προσπάθησαν να επιτύχουν τη σύναψη της μεγαλύτερης δυνατής Συμμαχίας και έγκριση της επέμβασης από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, χωρίς όμως ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα, κυρίως από την έλλειψη επαρκών στοιχείων στήριξης των ισχυρισμών τους.

Τελικώς αποφάσισαν μονομερώς την επέμβαση παρότι υπήρξαν και αντιδράσεις διεθνώς.

Ενώ η δημόσια διπλωματία στο Στρατηγικό επίπεδο παρήγαγε, στην καλύτερη περίπτωση, σχετικά αποτελέσματα, η εφαρμογή των ΨΕ μέσα στο Ιράκ στο στρατιωτικό επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο ήταν περισσότερο επιτυχής.

Η χρήση των μέσων μαζικής επικοινωνίας όπως το ραδιόφωνο, τα φυλλάδια και τα στοχοθετημένα μέσα όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mails) προς τους ανθρώπους –κλειδιά στη λήψη αποφάσεων και η χρήση μεγαφώνων κατά τη διάρκεια των χερσαίων επιχειρήσεων, είχαν σημαντική επιδραση.

Περισσότερα από 40 εκατομμύρια φυλλάδια έπεσαν στο Ιράκ πριν από την πρώτη επίθεση στις 20 Μαρτίου και άλλα 40 εκατομμύρια επιπλέον κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων. Μερικά από αυτά χρησιμοποιώντας την απειλή για να κάμψουν τη θέληση για αντίσταση, απειλούσαν ότι θα κατέστρεφαν οποιονδήποτε στρατιωτικό σχηματισμό θα αντιπαρατασσόταν και θα μαχόταν εναντίον τους. Άλλα ενθάρρυναν τον Ιρακινό λαό και τους στρατιωτικούς να αγνοήσουν τις οδηγίες της ηγεσίας τους και να εμπιστεύονται τους στρατιώτες της Συμμαχίας, οι οποίοι ήρθαν για να τους “ελευθερώσουν” από το δικτατορικό καθεστώς του Σαντάμ.

Βεβαίως ο συμμαχικός συνασπισμός των Αμερικανοβρετανών δεν είδε και αυτή τη φορά τους ίδιους αριθμούς Ιρακινών στρατιωτικών να παραδίνονται όπως συνέβη στον Πόλεμο του Κόλπου το 1991 που έφθασαν τους 70.000 την πρώτη ημέρα. Ο αριθμός των 250 Ιρακινών που παραδόθηκαν την πρώτη ημέρα, δε μετατράπηκε σε πλημμύρα κατά τη διάρκεια αυτών των επιχειρήσεων.

Κατά τη διάρκεια των πρώτων ημερών της σύγκρουσης η Συμμαχία προσέγγισε την όλη στρατιωτική εκστρατεία από πλευράς ΨΕ με την εκτίμηση ότι η χρήση συντριπτικού αριθμού δυνάμεων και πυρομαχικών ακριβείας “θα συγκλόνιζε και θα προκαλούσε δέος”, με αποτέλεσμα το Ιρακινό καθεστώς να κατέρρεε ως χάρτινος πύργος. Η τακτική αυτή του “κλονισμού και δέους” δεν είχε τα προεκτιμηθέντα αποτελέσματα. Η Συμμαχική Διοίκηση μελέτησε νέο τρόπο προσέγγισης του προβλήματος -με αποτέλε-

σμα και οι αρμόδιοι του σχεδιασμού των ΨΕ να επανεξετάσουν τα θέματα τους και τα μηνύματα- υιοθετώντας αυτόν που στηρίζεται περισσότερο στη σταθερή δραστηριότητα και πίεση, παρά σε αυτόν που “ελπίζει” ότι ένα μοναδικό χτύπημα μπορεί να επιφέρει το αναμενόμενο αποτέλεσμα.

Εκτός από τα φυλλάδια, ένα άλλο μέσο που χρησιμοποιήθηκε ευρέως για ΨΕ ήταν το ραδιόφωνο. Από σταθερούς πύργους μετάδοσης καθώς επίσης και από το ειδικά διαμορφωμένο αεροσκάφος C-130, μεταδίδονταν δημοφιλής μουσική συνδυαζόμενη με ειδήσεις και μερικές ανακοι-

νώσεις. Το όνομα που επιλέχθηκε γι' αυτόν το σταθμό ήταν “Ραδιόφωνο Πληροφοριών”. Τοπικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί ιδρύθηκαν έξω από σημαντικά κέντρα πληθυσμών. Ένας από αυτούς ήταν και το “Radio Nahrain” (Δύο ποταμοί) που έφτιαξαν οι Βρετανοί στα περίχωρα της Βασόρας. Η Συμμαχία εκτός από την προσπάθειά της να δημιουργήσει δικούς της ραδιοσταθμούς, προσπάθησε –και πέτυχε σε μεγάλο βαθμό- με ηλεκτρονικά μέσα να φράξει τους σταθμούς του Ιράκ, περιορίζοντας τις δυνατότητες του για διεξαγωγή ΨΕ στο εσωτερικό αλλά και στο εξωτερικό, αποκτώντας ταυτόχρονα σχετικό μονοπάλιο ειδήσεων και πληροφοριών που ήταν διαθέσιμες στον Ιρακινό λαό.

Σε αντίθεση με τις παραπάνω ενέργειες που ανήκαν στη “Λευκή προπαγάνδα”, παράλληλα από την πλευρά της CIA εφαρμόσθηκε και η “Μαύρη προπαγάνδα” μέσω του ραδιοφωνικού σταθμού “Tikrit”. Ενός σταθμού που προσπάθησε να οικοδομήσει την αξιοπιστία του ισχυριζόμενο ότι διευθυνόταν από πιστούς Ιρακινούς, οι οποίοι έλεγαν ότι ήταν ένθερμοι υποστηρικτές του Σαντάμ. Μέσα σε λίγες εβδομάδες όμως ο τόνος των μηνυμάτων άλλαξε και γινόταν όλο και πιο επικριτικός προς αυτόν.

Το καινοτόμο μέσο που χρησιμοποιήθηκε σε αυτόν τον πόλεμο για διεξαγωγή ΨΕ, ήταν η αποστολή μηνυμάτων και e-mails στα κινητά και τα κομπιούτερ σημαντικών στελεχών του καθεστώτος. Στην έναρξη του 2003 υπήρχαν μόνο 60 Internet-cafe στο Ιράκ και η αμοιβή σύνδεσης ήταν 25 δολάρια για κάθε σπίτι, ποσό που ήταν πέρα από

τα όρια των περισσότερων Ιρακινών. Εκτός του κόστους, το Ιρακινό καθεστώς ήταν πολύ προσεχτικό σε ότι αφορούσε την παροχή άδειας πρόσβασης στο Internet σε όλη τη χώρα. Έτσι ενώ η πλειοψηφία των Ιρακινών δεν είχαν πρόσβαση στο Internet, δε συνέβαινε το ίδιο με τα άτομα του καθεστώτος. Αυτό το εκμεταλλεύθηκε η Συμμαχία και το χρησιμοποίησε για να επισημαίνει στον καθένα το κόστος της συνεχούς υποστήριξης τους στον Σαντάμ, τόσο για το Ιράκ συνολικά όσο και γι' αυτούς προσωπικά.

Εκτός από την έκδοση και ρίψη των εκατομμυρίων φυλλαδίων οι Αμερικάνοι εξέδωσαν την εφημερίδα “The Times” με αρχική κυκλοφορία 10.000 φύλλων και τύπωσαν και διένειμαν 250.000 έγχρωμα παιδικά βιβλία που ενημέρωναν τα παιδιά για τους κινδύνους από τα μη εκραγέντα πυρομαχικά και άλλα.

Σημαντική ακόμη στον πόλεμο αυτό εκτιμάται ότι υπήρξε η συμμετοχή και δράση των ομάδων μεγαφώνων. Οχήματα με μεγάφωνα και ένα μεταφραστή προσκολλήθηκαν άμεσα στις μάχιμες μονάδες. Αυτές οι ομάδες απέδειξαν την αξία τους με τη συμβολή τους να πείθουν Ιρακινά στρατεύματα να παραδοθούν, διατηρώντας την τάξη και τον έλεγχο στους αιχμαλώτους. Ακόμη διεξήγαγαν και επιχειρήσεις παραπλάνησης κατά των Ιρακινών στρατευμάτων παίζοντας από τα μεγάφωνα τους ήχους από άρματα και ελικόπτερα για να σπείρουν τον πανικό.

Γενικά οι Συμμοχικές Δυνάμεις όπως και στο Αφγανιστάν διεξήγαγαν επιτυχείς ΨΕ χρησιμοποιώντας όλα τα γνωστά μέχρι τότε μέσα και τρόπους, αλλά και τα νέα όπως κινητά τηλέφωνα και Internet που απεδείχθησαν πολύ αποτελεσματικά. Αποδείχθηκε για μια ακόμη φορά ότι στις ΨΕ πρέπει να στρατεύονται και χρησιμοποιούνται μετά από καλά καταστρωμένο σχέδιο όλα τα μέσα, με κύριο βάρος σε αυτά που απευθύνονται στο νου και την ψυχή του ανθρώπου.

Οι χρησιμοποιηθείσες δυνάμεις, 11 Λόχοι ΨΕ και περίπου 1000 άτομα προσωπικό σε βοηθητικές υπηρεσίες στις ΗΠΑ, εκτιμάται ότι είναι οι μεγαλύτερες στην ιστορία.

Ενώ οι ΨΕ των ΗΠΑ κατά τα διάρκεια των επιχειρήσεων εκτιμάται ότι υπήρξαν απολύτως επιτυχείς, σήμερα ένα χρόνο μετά την αναγγελία της λήξης του πολέμου από τον πρόεδρο Μπούς, δεν υπάρχει η ίδια εκτίμηση.

Στο Ιράκ μαίνονται οι συγκρούσεις, ο λαός του Ιράκ δυσανασχετεί από την εκεί παρουσία των Συμμαχικών στρατευμάτων, ο αριθμός των νεκρών και τραυματιών στρατιωτών είναι πολλαπλάσιος του αριθμού των επιχειρήσεων και αρχίζει να εμφανίζεται το "Σύνδρομο του Βιετνάμ" στις τάξεις των Αμερικανών στρατιωτών .

2. ΨΕ Ιρακινών

Το καθεστώς του Ιράκ, γνωρίζοντας από την εποχή των επιχειρήσεων του Κόλπου τις δυνατότητες του δορυφορικού καναλιού ειδήσεων CNN, να μεταδίδει κατ' αποκλειστικότητα παγκοσμίως τα γεγονότα και να διαμορφώνει ανάλογα την κοινή γνώμη, απαίτησε και επέτυχε την απομάκρυνση του από τη χώρα με το αιτιολογικό ότι στερείται αντικειμενικότητας και παράγει προπαγάνδα υπέρ των ΗΠΑ.

Παράλληλα αναζήτησε και βρήκε σύμμαχο του το δορυφορικό σταθμό Αλ-Τζαζίρα που από Αραβικής πλευράς έπαιζε τώρα τον αντίστοιχο ρόλο του CNN στις επιχειρήσεις του Κόλπου.

Με το σταθμό αυτό διεξήγαγε τις ΨΕ που απευθυνόταν κατά κύριο λόγο στον έξω του Ιράκ κόσμο, μεταδίδοντας εικόνες όπως καταρρίψεις Αμερικανικών Ε/Π, αιχμαλωσίες Αμερικανών στρατιωτών, διαψεύσεις ανακοινώσεων των ΗΠΑ, εικόνες του Σαντάμ εν μέσω ενθουσιωδών οπαδών του, δηλώσεις αξιωματούχων ότι οι επιχειρήσεις είναι επιτυχείς, εικόνες της Τεθωρακισμένης Μεραρχίας MEDINA που αποτελούσε την ελίτ της Προεδρικής φρουράς ακόμα και απλών πολιτών που ορκίζονταν στο όνομα του Σαντάμ και δήλωναν την απόφαση τους να πολεμήσουν και να θυσιαστούν γι'

αυτόν. Εικόνες από επιχειρήσεις των Αμερικάνων παρουσιάζονταν ότι έχουν στόχο άμαχο πληθυσμό ή έργα κοινής ωφέλειας. Λάθη των αμερικανικών βομβαρδισμών που είχα ως θύματα πολίτες, αναμεταδίδονταν κατ' επανάληψη και έτυχαν ευρείας εκμετάλλευσης.

Ο Ιρακινός Υπουργός Εξωτερικών Naji Sabr εξέφρασε παράπονα προς τον ΟΗΕ ότι οι Αμερικάνοι χτυπούσαν χωρίς διάκριση σχολεία, σπίτια, τεμένη και εκκλησίες, μη σεβόμενοι αμάχους, μικρά παιδιά και τους τόπους λατρείας του Ιρακινού λαού.

Στο εσωτερικό της χώρας προσπάθησε για τη διεξαγωγή των ΨΕ του, να εκμεταλλευθεί όσες δυνατότητες απέμειναν, μετά τα Αμερικανικά αντίμετρα, στα ΜΜΕ που διέθετε όπως και το έντυπο υλικό.

Ο Υπουργός Τύπου Saeed al-Sahhaf μέσω της Ιρακινής τηλεόρασης και των ραδιοφωνικών σταθμών, πληροφορούσε τον Ιρακινό λαό ότι οι Ιρακινές δυνάμεις είχαν αποκρούσει τις Αμερικανοβρετανικές επιθέσεις και ότι τα στρατεύματα της Συμμοχίας παρουσίαζαν ως αιχμαλώτους πολίτες, αντί για στρατιώτες.

Για να παροτρύνει τον Ιρακινό λαό στον αγώνα κατά των Συμμαχικών Δυνάμεων, σκόρπισε σε όλη τη χώρα φυλλάδια, υποσχόμενο αμοιβές χιλιάδων δολαρίων όπως: 14.000 ή 28.000 δολάρια σε όποιον έφερνε νεκρό ή ζωντανό Αμερικανό στρατιώτη αντίστοιχα και 50.000 ή 100.000 δολάρια σε όποιον κατέρριπτε συμμαχικό Ε/Π ή αεροπλάνο αντίστοιχα.

Γενικά το Ιράκ δεν παρουσίασε κάτι το νέο στις ΨΕ. Εφάρμοσε τους κλασικούς τρόπους διεξαγωγής των ΨΕ με βασικά εργαλεία τα ΜΜΕ, τηλεόραση και ραδιόφωνο, με περιορισμένες όμως δυνατότητες λόγω των αμερικανικών αντιμέτρων.

Οι όποιες ΨΕ τους προς τον έξω κόσμο διεξήχθησαν μέσω του Αλ-Τζαζίρα, που κάλυψε πλήρως τις απόψεις του Αραβικού κόσμου για τις επιχειρήσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως και τις επιχειρήσεις της Al-Qaida στο Αφγανιστάν.

Παρά τη λήξη όμως του "θερμού πολέμου", ακόμη και σήμερα εξακολουθούν να υπάρχουν μικρές οιμάδες Ιρακινών που παράγουν προπαγάνδα κατά των Συμμαχικών Δυνάμεων και καλούν τους Ιρακινούς να πάρουν τα όπλα εναντίον τους. "Η Τζιχάντ στο Ιράκ αποτελεί τώρα καθήκον για κάθε μουσουλμάνο" είναι ένα από τα μηνύματα στα φυλλάδια που διανέμουν.

Τον Απρίλιο του τρέχοντος έτους κυκλοφόρησε ένα ακόμη φυλλάδιο με το οποίο

προσφέρουν αμοιβή 15 εκατομμυρίων δολαρίων σε όποιον φέρει το κεφάλι του Γ.Γ του Υπουργείου Αμύνης των ΗΠΑ ή του Διοικητή των Συμμαχικών Δυνάμεων ή του εκπροσώπου τύπου των Συμμαχικών Δυνάμεων.

Αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης προπαγάνδας είναι η συνέχιση των συγκρούσεων, ο πολλαπλασιασμός των νεκρών και τραυματιών των Αμερικανών και Βρετανών και η εντύπωση ότι ο πόλεμος συνεχίζεται παρότι πρό έτους ανακοινώθηκε η λήξη του.

ΕΚΤΙΜΗΣΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την πρώτη στιγμή έγινε φανερό ότι αυτός που σχεδίασε το χτύπημα της 11ης Σεπ 2001 είχε κατανοήσει πολύ καλά ότι στις σύγχρονες Δυτικές κοινωνίες το μέσο για διεξαγωγή ΨΕ είναι το μήνυμα. Ο τρόπος που σχεδιάστηκε το χτύπημα αποκαλύπτει ότι επιδίωξη των δραστών ήταν να χτυπήσουν στόχους-σύμβολα και μάλιστα σε ζωντανή μετάδοση.

Οι τρομοκρατικές επιθέσεις στους Δίδυμους Πύργους της Ν. Υόρκης την 11^η Σεπ 2001 είναι σίγουρο ότι θα καταγραφούν στο βιβλίο της ιστορίας της ανθρωπότητας ως απαρχή μιας νέας εποχής για το σύμπλεγμα των διεθνών σχέσεων, στο πλαίσιο του οποίου το ζήτημα της τρομοκρατίας θα αποτελέσει τον καθοριστικό παράγοντα.

Οι σχεδιασθείσες ΨΕ από τις ΗΠΑ αμέσως μετά το χτύπημα της 11^{ης} Σεπ 2001, η άψογη εφαρμογή των σχεδίων, ο συντονισμός και η διπλωματική εκστρατεία προς όλες τις χώρες του κόσμου, οργανισμούς και συμμαχίες είχαν θεαματικό και πρωτοφανές για την παγκόσμια ιστορία αποτέλεσμα διότι:

1. Ανέτρεψαν την μέχρι την 10^η Σεπ 2001 κρατούσα κατάσταση στις Διεθνείς σχέσεις με τη συστράτευση του συνόλου σχεδόν των Κρατών του κόσμου σε συμμαχία με τις ΗΠΑ για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας.

2. Εξασφάλισαν τη διεθνή απομόνωση του Οσάμα Μπίν Λάντεν και του καθεστώτος των Ταλιμπάν.

3. Εξασφάλισαν την παγκόσμια αποδοχή και νομιμοποίηση των Στρατιωτικών επιχειρήσεων που σχεδίαζαν οι ΗΠΑ στο Αφγανιστάν.

4. Επιβεβαίωσαν και επεξέτειναν την ισχύ των ΗΠΑ και την ικανότητα τους να προβάλλονται στο παγκόσμιο επίπεδο ως ηγέτιδα δύναμη καθώς και την εξάρτηση του υπολοίπου κόσμου από αυτές.

5. Επέτυχαν να ανακόψουν τον διαφανέντα αρχικά κίνδυνο δημιουργίας της αίσθησης μιας ιδιαίτερης απειλής κατά της ασφάλειας και του συστήματος αξιών της Αμερικανικής και παγκόσμιας δημοκρατικής κοινωνίας.

Δεν επέτυχαν την παγκόσμια αποδοχή και νομιμοποίηση της μονομερούς επέμβασης των Αμερικανοβρετανών στο Ιράκ προ των επιχειρήσεων αλλά μέχρι και σήμερα, παρά μόνο την κατ' ανάγκη ανοχή (Παγκόσμια δύναμη). Η δημόσια διπλωματία δεν δημιουργεί αυθημερόν αποτελέσματα. Τα πενιχρά αποτελέσματα των ΗΠΑ στον τομέα αυτό στην κρίση στο Ιράκ, πολλοί τα απέδωσαν στο γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 οι ΗΠΑ δεν αισθάνονταν την ίδια ανάγκη να εξηγήσουν τις πολιτικές της παγκοσμίως και να οικοδομήσουν μια διεθνή καλή θέληση, όπως είχαν κάνει κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.

Οι ΨΕ σχεδιάστηκαν, συντονίστηκαν και εκτελέστηκαν υποδειγματικά σε όλα τα κλιμάκια. Κατά την εφαρμογή τους, τα αρχικά σχέδια τροποποιήθηκαν (Ιράκ) και προσαρμόστηκαν στις προκύψασες νέες καταστάσεις με απόλυτη επιτυχία. Υπάκουσαν σε όλες τις αρχές των ΨΕ, χρησιμοποίησαν κάθε διαθέσιμο μέσο και είχαν την μεγαλύτερη δυνατή επιτυχία.

Επιβεβαίωσαν την κρατούσα άποψη ότι αποτελούν αποτελεσματικό μέσο διεξαγωγής του πολέμου, διότι επηρεάζουν το φρόνημα (θετικά ή αρνητικά ανάλογα με το σκοπό) των αντιπάλων.

Οι Αμερικανοί, τόσο στις επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν όσο και στο Ιράκ, πέραν από

τις μέχρι τότε γνωστές μεθόδους και μέσα χρησιμοποίησαν, παρά το υψηλό κόστος, ότι νέο μέχρι τη στιγμή αυτή προσέφερε η επιστήμη, η τεχνολογία και αυτή ακόμη η ιδιωτική πρωτοβουλία. Η τηλεόραση, η ασύρματη τηλεφωνία, το Internet, οι κατασκοπευτικοί δορυφόροι, κάθε νέα τεχνολογία που έρχεται πολλαπλασιάζουν τις δυνατότητες διεξαγωγής των ΨΕ και τις καθιστούν ικανές να επηρεάσουν τη συμπεριφορά, τις αντιδράσεις και τη θέληση για αγώνα (Προεδρική φρουρά-επίλεκτες δυνάμεις Ιράκ).

Οι ΨΕ των ΗΠΑ προ και κατά τις επιχειρήσεις (Αφγανιστάν, Ιράκ) πέτυχαν αναμφισβήτητα θεαματικά αποτελέσματα. Για τις, μετά την επίσημη αναγγελία λήξης των πολέμων, συνεχίζομενες μέχρι και σήμερα δεν υπάρχουν τα ίδια αποτελέσματα, γιατί ούτε η εξουδετέρωση του Οσάμα Μπίν Λάντεν επιτεύχθηκε αλλά και οι συγκρούσεις συνεχίζονται αμείωτες στο Ιράκ. Οι νεκροί αυξάνονται συνεχώς, ο κίνδυνος εμφάνισης του “Συνδρόμου του Βιετνάμ” στους Αμερικανούς στρατιώτες είναι εμφανής και οι αντιδράσεις στην Αμερικανική κοινή γνώμη αυξάνονται. Ιδιαίτερα τις τελευταίες ημέρες έχουν γίνει πιο έντονες από τις αποκαλύψεις για την συμπεριφορά Αμερικανών και Βρετανών στρατιωτών σε βάρος Ιρακινών αιχμαλώτων.

Οι ΨΕ αποτελούν σημαντικότατο μέσο διεξαγωγής όχι μόνο των στρατιωτικών επιχειρήσεων, αλλά και οιασδήποτε άλλης επιχείρησης (οικονομική, πολιτική, πολιτιστική). Είναι παράγοντας που προετοιμάζει το περιβάλλον και δημιουργεί τις συνθήκες κατάληψης του τελικού αντικειμενικού σκοπού. Είναι βασική προϋπόθεση σχεδίασης κάθε επιχείρησης που πρέπει να είναι έγκαιρη και έγκυρη.

Η διεξαγωγή επιτυχών ΨΕ απαιτεί τη διάθεση σημαντικών κονδυλίων για την εξασφάλιση των μέσων νέας τεχνολογίας. ΨΕ έκτασης και επιπέδου των ΨΕ των ΗΠΑ εκτιμάται ότι δε μπορεί να αντιμετωπίσει η οικονομία οποιασδήποτε άλλης δύναμης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο άνθρωπος συνιστά την κοινή γνώμη και συγκροτεί τις αντίπαλες δυνάμεις. Αυτός χειρίζεται τα μέσα και εκμεταλλεύεται τις όποιες δυνατότητες του με το νου, την ψυχή και την κρίση του.

Η κοινή γνώμη σήμερα διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από τα ΜΜΕ και κυρίως από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο που επηρεάζουν τη διάθεση του. Καθίσταται έτσι σχεδόν συχνά, ο κύριος μοχλός πίεσης των πολιτικών αποφάσεων και ο πόλεμος είναι πολιτική απόφαση.

Όλα τα μέσα ενημέρωσης της κοινής γνώμης είναι εργαλεία των ΨΕ. Έτσι οι ΨΕ που έχουν σχεδιαστεί λεπτομερώς, έχουν στη διάθεση τους όλα τα μέσα και χρήματα και εκτελούνται με συνέπεια, είναι το όπλο που μπορεί να οδηγήσει στη νίκη ακόμη και χωρίς μάχη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

- Ινστιτούτο Αμυντικών Αναλύσεων, "Το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001"
- Jean-Marie Colombani , "Είμαστε όλοι Αμερικάνοι; Ο κόσμος μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001", Αθήνα: Πόλις 2002
- Peter L. Bergen, «Ιερός Πόλεμος, Ο μυστικός κόσμος του Οσάμα Μπίν Λάντεν»
- ΕΕ 125-1 (ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ)

Άρθρα

- Tomas Jerma Lavicius, "The World after September 11th, Change and Continuity", BALTIC DEFENCE REVIEW No 6, 2001.
- Lionel Barber, "Η μεταμόρφωση της Αμερικής μετά την 11η Σεπ", FINANCIAL TIMES.

Ημερήσιος και Περιοδικός Τύπος

- TIME, "Special edition 11th September 2001"
- TIME, "Using Psywar against Taliban" 10-12-2001
- Δημήτρης Αναστασόπουλος , "Λάβαρο από μολύβι" , Ελευθεροτυπία, 02-01-2002
- Ειρήνη Κοσμά , "Το Χόλιγουντ στο χακί" Ελευθεροτυπία 28-11-2001
- Κων/να Γιαννούτσου, "Βόμβες πολέμου στην αλήθεια", Ελευθεροτυπία, 11/10/2001
- Νίκος Κιάος , "Πότε και πώς θα τελειώσουν τον πόλεμό τους;" Ελευθεροτυπία, 11/10/2001
- Michael Ratner "Οι ελευθερίες, θυσία στο βωμό του πολέμου" Le Monde, 18/11/2001
- (ΑΠΕ-Ασοσιέτεντ-Γαλλικό), "Θα κτυπήσουμε κι αλλού" ,Ελευθεροτυπία, 09-10-2001
- Χρήστος Ξανθάκης "Καλημέρα Καμπούλ" KYRIAKATIKH - 21/10/2001
- TZOPTZ ΜΠΟΥΣ Ο ΝΕΟΤΕΡΟΣ "Η είστε μαζί μας ή είστε με τους τρομοκράτες!" ΤΟ ΒΗΜΑ , 22-09-2002
- ΟΣΑΜΑ ΜΠΙΝ ΛΑΝΤΕΝ "Ξεσηκωθείτε, ω μουσουλμάνοι. Το Ισλάμ σάς καλεί!" ΤΟ ΒΗΜΑ , 22-09-2002

ΑΣΥΜΜΕΤΡΕΣ ΑΠΕΙΛΕΣ

Περιληψη Διατριβής του **Ανπχου Δημητρίου-Ελευθέριου Κατάρα** ΠΝ
Σπουδαστού της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς στην ΑΔΙΣΠΟ

Στην ιστορική πορεία της ανθρωπότητας κατά καιρούς δημιουργήθηκαν αντιπαλότητες, οι οποίες εκφράσθηκαν με τον παραδοσιακό τρόπο πολεμικής αναμέτρησης. Σήμερα πλέον οι συγκρούσεις έχουν πάρει και διαστάσεις ασύμμετρες, όπου οι αντίπαλοι και τα αποτελέσματα είναι δυσανάλογα, σε σχέση με τη φύση της παραδοσιακής σύρραξης.

Ο νέος μονοπολικός κόσμος δεν αντιμετωπίζει πλέον απειλές προερχόμενες από κρατικούς φορείς με στρατιωτικό ή ιδεολογικό περιεχόμενο. Οι κίνδυνοι προέρχονται από νέα φαινόμενα της διεθνούς πραγματικότητας. Η τρομοκρατία και η διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής, το οργανωμένο έγκλημα, οι εθνοφυλετικές συγκρούσεις, η λαθρομετανάστευση, αποτελούν ένα τμήμα από το πεδίο δημιουργίας και δράσης των νέων ασύμμετρων απειλών.

ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο όρος “**ασύμμετρες απειλές**” καθιερώθηκε μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, στις αρχές της δεκαετίας του 1990, για να δηλώσει τη χρήση μη συμβατικών μεθόδων για την αντιμετώπιση ενός κατά πολύ υπέρτερου αντιπάλου. Η ασύμμετρη μορφή συγκρούσεων όμως, δεν αποτελεί φαινόμενο μόνο της μεταψυχοπολεμικής εποχής. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι πρωτοεμφανίστηκε στο μύθο της αντιμετώπισης του Γολιάθ από τον Δαβίδ, ενώ στην ίδια κατηγορία της ασυμμετρίας “εν όπλοις”, εμπίπτουν ο ανταρτοπόλεμος των Βιετκόνγκ, το αντάρτικο των πόλεων από τον IRA, ακόμη και η Ιντιφάντα των Παλαιστινίων.

Ως “**ασύμμετρες απειλές**” ορίζονται οι προσπάθειες εκείνες υπονόμευσης της ισχύος ενός αντιπάλου, οι οποίες στηρίζονται στην εκμετάλλευση των αδυναμιών του, με χρήση πρακτικών και μέσων που διαφέρουν σημαντικά από τις συμβατικές μεθόδους διεξαγωγής επιχειρήσεων.

Οι ασύμμετρες απειλές είναι μία εκδοχή “παράνομου πολέμου”, η οποία εμπεριέχει την χρήση του αιφνιδιασμού σε όλες του τις διαστάσεις, και τη χρήση όπλων με τρόπους που δεν προβλέπονται στη σχεδίαση και τα σενάρια των οργανωμένων κρατών. Άλλα χαρακτηριστικά είναι, η δυσαναλογία σε καταστροφικότητα, ο εκφοβισμός που επιτυγχάνεται κυρίως με τον αιφνιδιασμό, η θυσία αμάχων και οι ακρότητες στη χρησιμοποίηση μέσων.

ΑΙΤΙΑ ΑΣΥΜΜΕΤΡΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ

Η κατάρρευση των διαχωρισμών του διπολισμού, δεν επέφερε την ειρήνη ή την καλύτερη κατανόηση μεταξύ των λαών. Αντιθέτως, παρουσιάστηκαν νέου είδους διακρίσεις, σαν απόρροιες της αιφνίδιας κατάρρευσης του κομουνιστικού μπλοκ, αλλά και σαν επακόλουθα της ραγδαίας και άνισα κατανεμημένης εξελίξης της τεχνολογίας. Στη εποχή της παγκοσμιοποίησης που διανύουμε, οι νέοι διαχωρισμοί εγείρονται από την διευρυνόμενη πενία, όχι μόνο μεταξύ των πλουσίων και των φτωχών χωρών, αλλά και μεταξύ περιοχών διαφορετικού πλούτου εντός των αναπτυγμένων χωρών, καθώς και από την έξαρση του φανατισμού - θρησκευτικού και εθνικιστικού. Τον παλαιό διαχωρισμό Ανατολής-Δύσης, Βορρά-Νότου υποκατέστησε η διάκριση μεταξύ συστημικών και μη συστημικών, μεταξύ “εχόντων” και “μη εχόντων”, μεταξύ πιστών και απίστων.

Στην νέα παγκόσμια τάξη που διαμορφώθηκε, προκαλώντας και περιλαμβάνοντας τους ανωτέρω διαχωρισμούς, οι κίνδυνοι προέρχονται πλέον από νέες οντότητες της διεθνούς πραγματικότητας, που δημιουργούν ως συνακόλουθα φαινόμενα νέες ασύμμετρες απειλές. Σαν κύριες αιτίες των απειλών αυτών εντοπίζονται οι εξής:

- Οι Πολιτικές – Οικονομικές – Κοινωνικές Διαφορές μεταξύ Ανεπτυγμένων και μη Χωρών.
- Ο Θρησκευτικός και Εθνικιστικός Φονταμενταλισμός.

ΜΟΡΦΕΣ ΑΣΥΜΜΕΤΡΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ

Οι ασύμμετρες απειλές μπορούν να λάβουν πολλές μορφές, ανάλογα με τους στόχους και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξή τους. Οι κυριότερες μορφές είναι οι ακόλουθες:

α. Διεθνής Τρομοκρατία

Ο όρος “Τρομοκρατία” σημαίνει την μεθοδευμένη χρήση βίας με εγκληματική μορφή, που στρέφεται εναντίον των εθνικών νόμων, ανθρώπων ή περιουσιών, απειλεί θεσμούς και ιδέες μιας κοινωνίας, και αποσκοπεί στο να επιτύχει πολιτικούς ή ιδεολογικούς σκοπούς. Οι ανθρώπινες επιδιώξεις που απορρέουν από διάφορα κίνητρα, και προσπαθούν να υλοποιηθούν με ανορθόδοξους τρόπους, συνθέτουν την αόρατη απειλή της τρομοκρατίας, η οποία έχει τη δυνατότητα να επιφέρει ισχυρά και καίρια κτυπήματα σε απρόβλεπτο χρόνο και τόπο.

Το κύμα της τρομοκρατίας που πλήττει τις σύγχρονες, και ιδιαίτερα τις δυτικές κοινωνίες, είναι φαινόμενο που οι ρίζες του φθάνουν μέχρι τις πρώτες μορφές κοινωνικής οργάνωσης. Εν γένει, η τρομοκρατία γεννάται από την αδικία και υποθάλπεται από τον φανατισμό και την αδυναμία λύσεων. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας επιτυγχάνεται καλύτερα με την καταπολέμηση της φτώχειας, της ανισότητας, της αφάθειας και του φανατισμού, χαρακτηριστικά γνωρίσματα που επικρατούν σε χώρες και περιοχές, με παράδοση παραγωγής τρομοκρατίας.

Παρά την οργανωμένη πλέον εκστρατεία κατά της τρομοκρατίας, μετά και τα γεγονότα της 11 Μαρτίου 2004 στην Μαδρίτη, δεν διαφαίνονται αισιόδοξα μηνύματα για την εξάλειψη της τρομοκρατίας, καθώς παραμένουν οι δυσχέρειες για την αντιμετώπισή της. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, αναδεικνύεται σε πρωτεύουσα απειλή για τις μεγάλες δυνάμεις της διεθνούς κοινότητας.

β. Οργανωμένο Έγκλημα

Σήμερα, ως οργανωμένο έγκλημα θεωρείται η οργάνωση προσώπων, που αποσκοπεί στην άσκηση εγκληματικής δραστηριότητας σε διαρκή βάση, προκειμένου να αποκομίσει οικονομικά οφέλη και να ελέγξει εθνικές και διεθνείς καταστάσεις. Το οργανωμένο έγκλημα στις νέες του σημερινές μορφές είναι πιο πολύπλοκο, και επεκτείνεται σε ευρύτερο γεωγραφικό πλαίσιο.

Υπάρχει η δυνατότητα, υπό προϋποθέσεις, ορισμένες άλλες μορφές ασύμμετρων απειλών, όπως επίθεση με ΠΒΧ όπλα, ή πληροφοριακός πόλεμος, να εκδηλωθούν δια του οργανωμένου εγκλήματος. Βέβαια, η πιθανότητα κινδύνου ασύμμετρης απειλής από το οργανωμένο έγκλημα, είναι σχετικά περιορισμένη. Παρόλα ταύτα, στο σημερινό πλέγμα σχέσεων και αλληλουχίας των εγκληματικών πράξεων, και με δεδομένη την

επιδίωξη του οργανωμένου εγκλήματος για εύκολο και παράνομο πλουτισμό, δεν μπορεί να αποκλεισθεί η χρησιμοποίηση κακοποιών του κοινού ποινικού δικαίου σε τρομοκρατικές πράξεις. Αυτό βέβαια προϋποθέτει, αφενός τη δυνατότητα σοβαρής χρηματοδότησης εκ μέρους τρομοκρατικών οργανώσεων, και αφετέρου την εκτίμηση εκ μέρους τους, ότι οι επιδιωκόμενοι στόχοι είναι ευκολότερα υλοποιήσιμοι μέσω της δράσης οργανωμένων εγκληματιών.

γ. Διασπορά Όπλων Μαζικής Καταστροφής.

Ο όρος “Όπλα Μαζικής Καταστροφής” (OMK) χρησιμοποιείται λόγω της μαζικότητας των καταστροφών που προκαλούν τα όπλα αυτά, σε αντιδιαστολή με τον όρο ΠΒΧ όπλα που είχε καθιερωθεί αρχικά, και αφορούσε στην καθαρά στρατιωτική χρησιμοποίηση και αξία τους. Τα OMK θεωρούνται όπλα των στρατιωτικών δυνάμεων δευτέρας τάξεως, ή ακόμη και μη κρατικών ομάδων. Οι μέχρι πρότινος αδύνατοι παράγοντες στο παγκόσμιο προσκήνιο, εκτιμούν πλέον, ότι έχουν βρει τρόπους επηρεασμού και εκφοβισμού των νομίμων κυβερνήσεων, μέσω των όπλων αυτών.

Η ασύμμετρη απειλή από τα OMK μπορεί να είναι πυρηνική, βιολογική ή χημική, ανáλογα με τα όπλα και την τεχνολογία που κατέχει ο αντίπαλος. Παρά τις πρωτοβουλίες που έχουν κατά καιρούς εκδηλωθεί, ο κίνδυνος της διασποράς και χρησιμοποίησής OMK φαίνεται όλο και πιο πιθανός, υπό το φως της αλλαγής αντικειμενικών στόχων των κρατών και της τρομοκρατίας, αλλά και της διαθεσιμότητας οπλικών συστημάτων και τεχνολογίας.

δ. Λαθρομετανάστευση

Η κατάρρευση των καθεστώτων της ΝΑ Ευρώπης, η κρίση στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και η φτώχεια σε πολλές χώρες της Ασίας και της Αφρικής, προκάλεσαν ένα μεγάλο κύμα λαθρομετανάστευσης προς τη Δύση.

Το ιδιαίτερης υφής κοινωνικό και ανθρωπιστικό θέμα αγγίζει και τα όρια ασφάλειας. Ειδικότερα η λαθρομετανάστευση διαμορφώνει για την χώρα που την υφίσταται, συνθήκες για πιθανή δημογραφική αλλοίωση του πληθυσμού σε συγκεκριμένες περιοχές, για δημιουργία εθνικών η θρησκευτικών ομάδων, για διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, μη αποκλειομένων και των OMK. Μέσω της λαθρομετανάστευσης δίνεται η δυνατότη-

τα σε κακοποιά στοιχεία και φανατικούς, να εισέλθουν στη χώρα, όταν μάλιστα δεν υφίστανται προϋποθέσεις για αποτελεσματική αμφίπλευρη διαφύλαξη των συνόρων. Η εξαθλίωση των λαθρομεταναστών, τους καθιστά ικανούς για διάφορες πράξεις βίας προκειμένου να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους, και συνεπώς εύκολα θύματα στη στρατολόγηση από οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο.

Η λαθρομετανάστευση, ως ένα παγκόσμιο κοινωνικό φαινόμενο, λόγω των διαστάσεων που έχει προσλάβει τα τελευταία χρόνια, αποτελεί έναν εν δυνάμει παράγοντα ασύμμετρης απειλής για το εσωτερικό των χωρών που την υφίστανται.

ε. Πληροφοριακός Πόλεμος / Κυβερνοπόλεμος

“Πληροφοριακός Πόλεμος (ΠΠ) ή Κυβερνοπόλεμος” είναι όλες οι ενέργειες που απαιτούνται για την εξασφάλιση της κυριαρχίας στο χώρο των πληροφοριών, και για τον επηρεασμό κατά το δοκούν, της πληροφόρησης του αντιπάλου, των διαδικασιών που βασίζονται σε πληροφορίες, των πληροφοριακών του συστημάτων και των επικοινωνιακών του δικτύων τα οποία έχουν ως βάση λειτουργίας Η/Υ, με ταυτόχρονη λήψη μέτρων για την προστασία των ημετέρων αντιστοίχων.

Ως ασύμμετρες απειλές ΠΠ, μπορούμε να ορίσουμε τις παγκόσμιες, και συνεχώς αυξανόμενες ενέργειες που δημιουργούν προβλήματα ή καταστρέφουν την πληροφοριακή υποδομή. Οι μορφές της επίθεσης εντοπίζονται στη διάβρωση, την καταστροφή ή την υποκλοπή αρχείων, είτε στην πρόκληση καταρρεύσεων σε τμήματά του. Ιδιαίτερο πλεονέκτημα μιας κυβερνοεπίθεσης, είναι το σημαντικά χαμηλότερο κόστος, σε σχέση με τη χρήση άλλων όπλων, καθώς και η δυνατότητα επίθεσης σε παγκόσμιο επίπεδο από μία θέση, χωρίς ο επιτιθέμενος να διατρέχει ουσιαστικό κίνδυνο, δεδομένου ότι είναι πολύ δύσκολο αυτός να ελεγχθεί.

Το μέλλον μας επιφυλάσσει εφιαλτικές προοπτικές σε επιθέσεις Κυβερνοπολέμου. Σήμερα οι φορείς τρομοκρατίας, διαθέτουν άφθονα ειδικευμένα άτομα στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, πλήθος οργανώσεων με φαινομενικά νομιμότατες προδιαγραφές, άριστο και άφθονο σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό και το σπουδαιότερο, μέλη-οπαδούς που είναι φανατικοί και διατεθειμένοι για οτιδήποτε.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΣΥΜΜΕΤΡΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ

Οι συγκρούσεις που προέρχονται από ασύμμετρες απειλές, έχουν ως σκοπό τη δημιουργία αισθήματος αβεβαιότητας, και την αλλοίωση του ηθικού των κοινωνικών ομάδων στις οποίες απευθύνονται, δεδομένου ότι ο τελικός στόχος είναι η κοινωνική αναταραχή, η επιβολή της θέλησης των κέντρων αποφάσεων, και η πρόκληση υλικών ζημιών.

Οι πολίτες αισθάνονται ότι οι μηχανισμοί είναι αδύναμοι να τους παρέξουν το αγαθό της ασφάλειας, και η απογοήτευση αυτή μεταφέρεται σ' όλα τα επίπεδα της δραστηριότητάς τους. Έτσι, περιορίζεται κάθε κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική δραστηριότητα. Παράλληλα, η ξενοφοβία και οι φυλετικές διακρίσεις αυξάνονται, με αποτέλεσμα να δημιουργείται κοινωνική αναταραχή, φοβία και ακραία συμπεριφορά.

Το προσωπικό των ΕΔ αντίστοιχα, ενδέχεται να απογοητευθεί από την αδυναμία να αντικρούσει ένα τρομοκρατικό χτύπημα, από εχθρό και διεύθυνση που δεν είναι εύκολο να προσδιοριστούν, ιδιαίτερα όταν είναι επαρκώς εξοπλισμένο με σύγχρονα όπλα, πολύ καλά εκπαιδευμένο και οργανωμένο. Εφόσον αποφασισθεί ότι οι ΕΔ πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην καταπολέμηση των ασύμμετρων απειλών, τούτο σαφώς επιβάλει αναθεώρηση δομών, εξοπλισμών και εκπαίδευσης.

ΠΙΘΑΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΑΣΥΜΜΕΤΡΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ

Οι ασύμμετρες απειλές έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν και να προσβάλουν ένα ευρύ φάσμα στόχων της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής ζωής του κρατικού μηχανισμού. Οι στόχοι αυτοί είναι εξαιρετικά δύσκολο να προσδιορισθούν με ικανοποιητική ακρίβεια, ώστε να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία τους. Είναι δυνατόν όμως να προσδιοριστούν ως γενικές κατηγορίες στόχων των ασυμμέτρων απειλών, αυτές που αναφέρονται στον πληθυσμό και τις υποδομές, όπως:

- α. Η Άμυνα και Ασφάλεια (Στρατιωτικές μονάδες, κέντρα ελέγχου και διοίκησης, εγκαταστάσεις και το ανθρώπινο στρατιωτικό δυναμικό).
- β. Οι Κρατικές λειτουργίες (Υπουργεία, Νοσοκομεία, Σχολεία, Δικαστήρια κλπ).

- γ. Τα Δίκτυα παροχής ύδατος, ενέργειας, επικοινωνιών, πληροφοριών και μεταφορών.
- δ. Τα Δίκτυα της Οικονομίας και Τραπεζικής υποδομής και τα πληροφοριακά συστήματα που τα εξυπηρετούν.

Εν γένει, η πιθανότητα μιας συμβατικής τρομοκρατικής ενέργειας, που θα συνδυαστεί με επιθέσεις σε υποδομές και συστήματα πληροφορικής, καταστρέφοντας ζωτικά συστήματα εμπορικών, στρατιωτικών και κυβερνητικών επικοινωνιών και πληροφοριών είναι μεγάλη. Μια τέτοια απειλή θα έχει αποτελέσματα δυσανάλογα με τα χρησιμοποιημένα μέσα για την υλοποίησή της.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΑΣΥΜΜΕΤΡΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ

Η σημαντικότερη επένδυση στην αντιμετώπιση σημαντικού μέρους ασύμμετρων απειλών, είναι η καταπολέμηση των γενεσιούργων αιτίων τους. Η οικονομική ανασυγκρότηση κρισίμων περιοχών του πλανήτη που εκτιμάται ότι είναι κέντρα ανάπτυξης ασύμμετρων απειλών, η εξάσκηση πολιτικής κατανόησης των ιδιαιτεροτήτων των λαών, και η εφαρμογή των κανόνων του διεθνούς δικαίου, είναι κινήσεις που εκτιμάται ότι μακροπρόθεσμα θα φέρουν αποτέλεσμα. Παράλληλα, όσον αφορά στην πρόληψη των επιδράσεων του θρησκευτικού φονταμενταλισμού, απαιτείται κατανόηση του ισλαμικού κόσμου, στη βάση του πολιτισμού και των λαϊκών του παραδόσεων.

Η αντιμετώπιση των ασύμμετρων απειλών απαιτεί διακρατική συνεργασία, εντατικοποίηση της διεθνούς οργάνωσης, και επιλογή σωστά διαρθρωμένων και ισορροπημένων μέτρων, όπου οι θεμελιώδεις ελευθερίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν θα αλλοιώνονται ουσιωδώς. Σε όλες τις περιπτώσεις, επιβάλλεται η διατήρηση της ισχύος της αρχής της νομιμότητας.

Αποτελεσματική αντιμετώπιση των ασύμμετρων απειλών δεν μπορεί να γίνει αμιγώς με συμβατικά στρατιωτικά μέσα. Απαιτείται ο συνδυασμός αξιόπιστης στρατιωτικής αποτροπής και μη στρατιωτικών μέσων και πολιτικών, που συνθέτουν τη λεγόμενη “στρατηγική διπλωματία”.

Ειδικότερα, για αντιμετώπιση κάθε μιας από τις μορφές ασύμμετρων απειλών, εκτιμώνται ως απαραίτητα τα ακόλουθα:

α. Διεθνής Τρομοκρατία:

- (1) Οι στρατηγικές που απαιτείται να εφαρμοσθούν, με βάση την κατάταξη της ασφάλειας σε Ατομική, Εθνική, Διεθνή και Πογκόσμια, είναι:
- (α) Ατομική Ασφάλεια: Η ύπαρξη αποτελεσματικού μηχανισμού ασφάλειας στο εσωτερικό της χώρας.
- (β) Εθνική Ασφάλεια: Σχεδίαση και υλοποίηση στρατηγικών σε επίπεδο διπλωματικό, συνεργασία των υπηρεσιών πληροφοριών και τέλος στρατιωτική δράση.
- (γ) Διεθνής και Πογκόσμια ασφάλεια: Στρατηγικές διεθνούς συνεργασίας και παροχής βοήθειας στην ανάπτυξη των χωρών, για την απάλειψη των συνθηκών που δημιουργούν την τρομοκρατία.
- (2) Σύμφωνα με την αποτελεσματικότητα τους σε σχέση με το χρόνο, οι διαθέσιμες στρατηγικές δύνανται να είναι:
- (α) Βραχυπρόθεσμες: Ανταλλαγή πληροφοριών διεθνώς, συνεργασία των αστυνομικών αρχών, στρατιωτική επέμβαση, προληπτικές επεμβάσεις, ύπαρξη σχεδίων αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών, μέτρα υποστήριξης του ηθικού του κοινού, πάταξη της γραφειοκρατίας στη λήψη αποφάσεων, καθαρές πολιτικές κατευθύνσεις.
- (β) Μεσοπρόθεσμες: Συστήματα χειρισμού κρίσεων, μέτρα αποτροπής, επανεξέταση και αναθεώρηση της οργάνωσης και λειτουργίας των διεθνών οργανισμών, αναπροσαρμογή του Διεθνούς Νομικού περιβάλλοντος, επίλυση τοπικών ή περιοχικών συγκρούσεων, ενημέρωση του κοινού.
- (γ) Μακροπρόθεσμες: Στρατηγικές παροχής βοήθειας και προγράμματα ανάπτυξης σε χώρες που έχουν ανάγκη, προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δημοκρατικοποίηση των χωρών και εδραίωση του δικαίου, έναρξη διαλόγου μεταξύ των διαφόρων πολιτισμών, υλοποίηση στρατηγικών ενσωμάτωσης των υποβαθμισμένων χωρών στις εξελιγμένες κοινωνίες.
- (3) Εκτιμάται ότι τα Υπουργεία Εσωτερικών, Δημόσιας Τάξης, Δικαιοσύνης και Εξωτερικών απαιτείται να έχουν προτεραιότητα στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας, έ-

ναντι των δυνατοτήτων αλλά και των περιορισμών που παρουσιάζουν οι στρατιωτικές δυνάμεις.

β. Οργανωμένο Έγκλημα

Απαιτείται:

- (1) Στενότερη συνεργασία αρμόδιων εθνικών υπηρεσιών στο πλαίσιο των εκάστοτε ενώσεων και συμμαχιών (NATO, ΕΕ κλπ) και ευρύτερα.
- (2) Ενίσχυση αρμοδιοτήτων διεθνών ειδικευμένων διωκτικών υπηρεσιών.
- (3) Ενίσχυση των εθνικών νομοθεσιών.
- (4) Πληρέστερη ενημέρωση αρμόδιων και κοινής γνώμης.
- (5) Αυστηρότερα μέτρα φύλαξης συνόρων και τελωνειακών ελέγχων.
- (6) Κοινή διεθνής νομοθεσία για πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος.
- (7) Αύξηση συνεργασίας μεταξύ διωκτικών αρχών.

γ. Διασπορά Όπλων Μαζικής Καταστροφής

Απαιτείται:

- (1) Αναγκαιότητα για έγκαιρη πληροφόρηση και αποτροπή πριν την εκδήλωση της επίθεσης, είτε μέσω προληπτικών κτυπημάτων είτε με απαγόρευση κατοχής ΟΜΚ.
- (2) Υπογραφή διμερών και διεθνών συμφωνιών συνεργασίας με όμορα, κατά προτίμηση, κράτη και γενικά κράτη που πιστεύουν στις ίδιες αρχές και αξίες.
- (3) Δημιουργία ενός καλά οργανωμένου κεντρικού δικτύου πληροφοριών και στενή συνεργασία με υπηρεσίες πληροφοριών άλλων χωρών για συλλογή, ανάλυση και εκμετάλλευση πληροφοριών.
- (4) Εφοδιασμός των αρμόδιων υπηρεσιών με σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό, συμβατό με αυτόν που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της Ε.Ε. και του NATO. Άρτια οργάνωση και παροχή ειδικής εκπαίδευσης στο προσωπικό που θα επιφορτισθεί με την αντιμετώπιση των νέων απειλών .

- (5) Σχεδίαση για αντιμετώπιση ασυμμέτρων απειλών, που να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα επιλογών στη διοχείριση κρίσεων και αντιμετώπιση προκλήσεων καθώς και συνεχή εκτίμηση για πιθανούς στόχους και λήψη μέτρων.

δ. Λαθρομετανάστευση

Απαιτείται:

- (1) Δημιουργία και λειτουργία κέντρων παρακολούθησης της μετανάστευσης.
- (2) Ανάπτυξη και βελτίωση του υφισταμένου νομικού πλαισίου και των κοινών πρακτικών για επιχειρησιακή δράση, αναφορικά με το διασυνοριακό έγκλημα.
- (3) Διαμόρφωση συστημάτων ελέγχου της χερσαίας, θαλάσσιας και εναέριας διακίνησης λαθρομεταναστών.
- (4) Έγκαιρος εντοπισμός των διακινούμενων μεταναστών, όταν βρίσκονται στις ενδιάμεσες χώρες πριν τον τελικό προορισμό τους, και διακρατική συνεργασία για την επαναπροώθησή τους.
- (5) Αποφυγή μακροπρόθεσμης δημιουργίας μειονοτήτων, που δύνανται να μετατρέψουν τις μονοεθνικές κοινωνίες σε πολυεθνικές, προκαλώντας διατάραξη της κοινωνικής γαλήνης και συνοχής.

ε. Πληροφοριακός Πόλεμος

Απαιτείται:

- (1) Βελτίωση της πληροφοριακής υποδομής με σύγχρονα υλικά και εξειδικευμένο πρωτικό.
- (2) Διατήρηση ανεξαρτήτων ζωτικών εθνικών συστημάτων επικοινωνιών και πληροφορικής.
- (3) Ανάπτυξη τοπικής υποδομής η οποία θα μπορεί σε περιπτώσεις κυβερνοεπιθέσεων να λειτουργεί ανεξάρτητα χωρίς σύνδεση με δίκτυα πληροφοριών.
- (4) Πολιτικό-στρατιωτικά δίκτυα με πολλαπλές κοινές χρήσεις.

ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΥΜΜΕΤΡΕΣ ΑΠΕΙΛΕΣ

Στη εποχή του 21ου αιώνα, η ασφάλεια και η οικονομία έχουν καταστεί οι δύο βασικοί πυλώνες εξελίξεως των κρατών. Η γενική αποδοχή, ότι οι ασύμμετρες απειλές αποτελούν εξωτερική απειλή στρατιωτικού χαρακτήρα, επιβάλλει αναπροσαρμογή των διαδικασιών, της οργάνωσης, καθώς και συμπαράταξη και κοινή προσπάθεια. Έχει πλέον καταστεί επιτακτική η ανάγκη διαμορφώσεως νέας πολιτικής ασφάλειας, η οποία να καλύπτει και την αντιμετώπιση των ασυμμέτρων απειλών, καθώς απαιτείται η επίτευξη αισθήματος ασφαλείας από τους πολίτες, και θωράκιση της κοινωνίας απέναντι στις εν λόγω απειλές. Είναι πεποίθηση ότι επιβάλλεται και η συμβολή των ΕΔ στην αντιμετώπιση των ασυμμέτρων απειλών ως εξωτερική απειλή, η οποία απαιτεί αναθεώρηση του δόγματος ασφαλείας, διαμόρφωση υποδομών, και εξοπλισμό με κατάλληλα μέσα, προκειμένου να αντιμετωπίζονται οι νέες απειλές με επάρκεια.

ΣΥΝΟΨΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- α. "Ασύμμετρες απειλές" είναι οι προσπάθειες υπονόμευσης της ισχύος ενός αντιπάλου, οι οποίες στηρίζονται στην εκμετάλλευση των αδυναμιών του, με χρήση πρακτικών και μέσων που διαφέρουν σημαντικά από τις συμβατικές μεθόδους διεξαγωγής επιχειρήσεων.
- β. Οι κύριες αιτίες που προκαλούν τις ασύμμετρες απειλές είναι η άνιση ανάπτυξη που προκύπτει από τις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές διαφορές μεταξύ ανεπτυγμένων και μη ανεπτυγμένων χωρών, καθώς και η αναταραχή που προκαλείται από τον θρησκευτικό και εθνικιστικό Φονταμενταλισμό.
- γ. Οι κυριότερες μορφές είναι, η Διεθνής Τρομοκρατία, το Οργανωμένο Έγκλημα, η Διάδοση των Όπλων Μαζικής Καταστροφής, η Λαθρομετανάστευση, και ο Πληροφοριακός Πόλεμος.
- δ. Οι συγκρούσεις που προέρχονται από ασύμμετρες απειλές, έχουν ως σκοπό τη δημιουργία αισθήματος αβεβαιότητας, και την αλλοίωση του ηθικού των κοινωνικών ομάδων στις οποίες απευθύνονται.

ε. Γενικές κατηγορίες πιθανών στόχων των ασυμμέτρων απειλών, είναι αυτές που αναφέρονται στον πληθυσμό και τις υποδομές.

στ. Η ασυμμετρία δεν αντιμετωπίζεται μόνο με στρατιωτικά μέσα, αλλά απαιτείται συνεργασία όλων των εμπλεκομένων φορέων, και χρήση όλου του “οπλοστασίου” που έχει στη διάθεσή του ένα κράτος.

ζ. Επιβάλλεται διεθνής συνεργασία, θωράκιση της περιφερειακής και διεθνούς ασφαλείας, και θεσμική και οργανωτική ενίσχυση των μηχανισμών ασφάλειας και αντιμετώπισης εκτάκτων καταστάσεων.

η. Απαιτούνται ΕΔ ικανές για επιχειρησιακή δράση, ειδικά εκπαιδευμένες, στελεχωμένες και εξοπλισμένες, για διαφύλαξη εγκαταστάσεων εθνικού συμφέροντος και διεξαγωγή επιχειρήσεων εναντίον των ασύμμετρων απειλών, όταν και όποτε κριθεί αναγκαίο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

- Βαληνάκης Γ. Γ. – Μπότσιου Κ. Ε., *Διεθνείς σχέσεις και στρατηγική στην πυρηνική εποχή*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Παρατηρητής, 2000.
- Βερέμης Θ. – Κουλουμπής Θ., *Ελληνική Εξωτερική Πολιτική. Προοπτικές και Προβληματισμοί*, Αθήνα, 1995
- Γαλάνης Γ., *Τρομοκρατία. Νέα Μορφή Πολέμου*, Αθήνα, Εκδ. Παπαζήση 2003.
- ΓΕΣ, *ΕΕ 125-1, Ψυχολογικές Επιχειρήσεις*, Αθήνα, 1996.
- Μπόση Μ., *Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων*, Αθήνα, Εκδ. Παπαζήση, 1999.
- Ντόκος Π.Θ., *Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων & Στρατηγικής*.
- Γλατιάς Αθ., *To Νέο Διεθνές σύστημα*, Αθήνα, Εκδ. Παπαζήση, 1995.
- Τεγόπουλος-Φυτράκης, *Μείζον Ελληνικό Λεξικό*.
- Miller J., Engelberg S., Bound W., *Μπροστά στη Βιολογική Απειλή*, Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη, 1995.
- Sun - Tzu, *Η Τέχνη του Πολέμου*, Oxford University Press, 1963.

Άρθρα

- Άρθρα από το 27th Session of the International Seminars on Planetary Emergencies. Nuclear and Biological Mega terrorism.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΔΙΣΠΟ

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ ΚΙΝΑΣ ΣΤΗΝ ΑΔΙΣΠΟ

Η Σχολή Πολέμου Αεροπορίας της Κίνας στα πλαίσια του προγράμματος συνεργασίας μεταξύ των χωρών Ελλάδας-Κίνας που πραγματοποιήθηκε με μέριμνα του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας, επισκέφθηκε την Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου στις 19 Απριλίου 2004.

Από την επίσκεψη της Σχολής Πολέμου Αεροπορίας της Κίνας στην ΑΔΙΣΠΟ

Κατά την επίσκεψή της στην Σχολή, πραγματοποιήθηκε ενημέρωση όπου αναφέρθηκε η αποστολή, το έργο καθώς και οι τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται . Ακολούθως επισκέφθηκαν αίθουσες εκπαίδευσεως και χώρους της Σχολής, παρετέθει δεξίωση και έγινε ανταλλαγή αναμνηστικών.

Με μέριμνα της 113 ΠΜ, η οποία είχε την ευθύνη και τον συντονισμό της επίσκεψής τους στη Θεσσαλονίκη, επισκέφθηκαν και το Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλεως.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΑΑΣ “ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ” ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ JTLS

Σύμφωνα με το πρόγραμμα εκπαίδευσεως της ΑΔΙΣΠΟ κατά το χρονικό διάστημα από 21 Ιουνίου μέχρι 2 Ιουλίου 2004 διεξήχθη, η διακλαδική άσκηση διπλής ενεργείας “ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ” μέσω Η/Υ με τη χρήση του Πολεμικού Παιγνίου (ΠΠ) JOINT THEATER LEVEL SIMULATION (JTLS).

Το ΠΠ JTLS επιλέχθηκε το 1996 από το ΓΕΕΘΑ ως το πλέον κατάλληλο Διακλαδικό Πολεμικό Παίγνιο για την εκπαίδευση των στελεχών του και αποτελεί επίσημο μοντέλο προσομοίωσης του ΝΑΤΟ. Μπορεί να προσομοιώνει όλα τα είδη χερσαίων, ναυτικών και αεροπορικών επιχειρήσεων, με αντικειμενικό σκοπό ο ασκούμενος να εθίζεται αφενός στη ταχεία αντίληψη και εκτίμηση της κατάστασης, στην έγκαιρη λήψη ορθών αποφάσεων σε συνθήκες ανάλογες με αυτές των πραγματικών και αφετέρου στην υποστήριξη της διαδικασίας σχεδιάσεως.

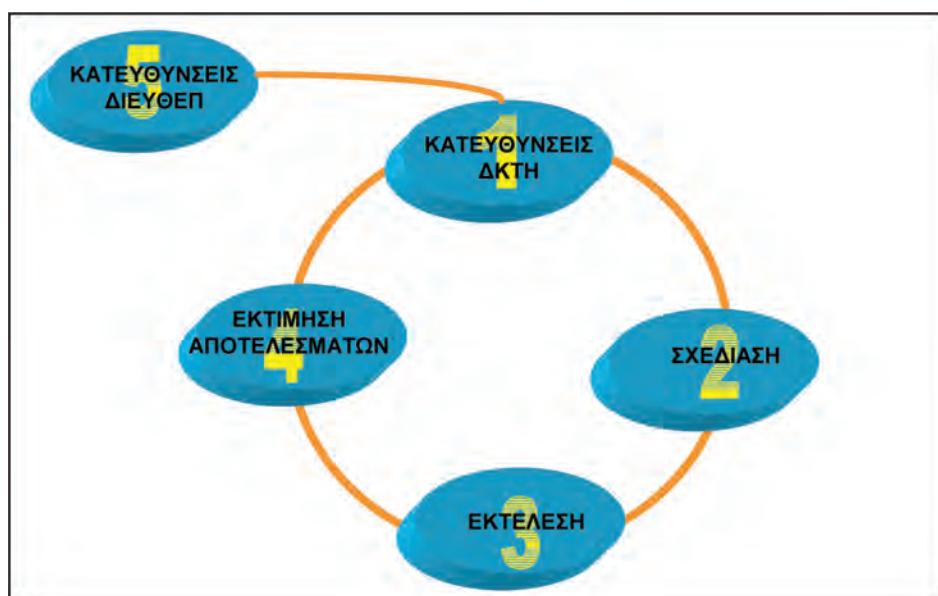
Άσκηση Διπλής Ενεργείας “ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ” με χρήση του ΠΠ “ JTLS ”

Τις δυνατότητες αυτές του ΠΠ η ΑΔΙΣΠΟ “εκμεταλλεύτηκε” για τη διεξαγωγή της ΤΑΑΣ “ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ” ως επισφράγισμα της παρεχόμενης εκπαίδευσης στις διακλαδικές ασκήσεις, θέτοντας ως αντικειμενικό σκοπό την εκπαίδευση των σπουδαστών στη σχεδίαση, διεύθυνση και διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων με τη χρήση Η/Υ σε περιβάλλον που προσεγγίζει το πραγματικό. Ένα περιβάλλον σύνθετο και πολύπλοκο όπου οι σπουδαστές κλήθηκαν να λάβουν αποφάσεις υπό την πίεση του χρόνου, αξιολογώντας την ορθότητα των αποφάσεων των σύμφωνα με τους τεθέντες σκοπούς και τα επιτευχθέντα αποτελέσματα. Για το λόγο αυτό επελέγει η προσομοίωση να είναι “ελεύθερου σχεδιασμού” που σημαίνει ελεύθερη εξάσκηση των σπουδαστών στις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων βασισμένες όμως στα διακλαδικά δόγματα.

Παράλληλα με το ΠΠ “JTLS” η Σχολή ανέπτυξε το σύστημα C4I, ως επιπρόσθετο μέσο για την αποτελεσματική επικοινωνία των επιτελείων.

Κατά τη διεξαγωγή του ΠΠ οι σπουδαστές επάνδρωσαν αντίπαλα διακλαδικά στρατηγεία, υπό την επίβλεψη των εκπαιδευτών του ΓΕΕΘΑ και της Σχολής. Η σχεδίαση και η εκτέλεση των Διακλαδικών Στρατηγείων ελέγχονταν από το ΔΙΕΥΘΕΠ με σκοπό οι ενέργειες των σπουδαστών να παραμένουν εντός των τεθέντων αντικειμενικών σκοπών της άσκησης.

Η εκτέλεση της άσκησης σε καθημερινή βάση πραγματοποιήθηκε με τον κύκλο που φαίνεται στο παρακάτω σχήμα, σύμφωνα με τον οποίο οι επιτελείς σχεδίαζαν βάση

των κατευθύνσεων του Δκτή, διεξήγαγαν επιχειρήσεις κλείνοντας στο τέλος τον κύκλο με την εκτίμηση των αποτελεσμάτων και τις κατευθύνσεις του ΔΙΕΥΘΕΠ, ώστε να ξεκινήσει ένας νέος κύκλος την επόμενη ημέρα των επιχειρήσεων.

Η διακλαδική άσκηση ΤΑΑΣ “ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΙΓΕΝΗΣ” ως επιστέγασμα της εκπαίδευσης, προσέφερε στους σπουδαστές εμπειρία και γνώση σε ρεαλιστικές και απρόβλεπτες συνθήκες που είχαν πάντα κατά νου το “FOG AND FRICTION” (αβεβαιότητα του πολέμου) του Κλαούζεβιτς.

ΤΕΛΕΤΗ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΩΝ ΕΠΙΤΕΛΩΝ 1ης ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΣΕΙΡΑΣ ΣΤΗΝ ΑΔΙΣΠΟ

Τα πτυχία των Διακλαδικών Επιτελών της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) επέδωσε ο υφυπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Ιωάννης Λαμπρόπουλος στις 9 Ιουλίου 2004.

Απευθυνόμενος στους πρώτους αποφοιτήσαντες Διακλαδικούς Επιτελείς της Σχολής, ο κ. υφυπουργός τους ευχήθηκε καλή επιτυχία στα νέα καθήκοντά τους και επεσήμανε μεταξύ άλλων:

“Από εσάς αναμένουν οι Ένοπλες Δυνάμεις μας, να αποτελέσετε τον κύριο φορέα νέων δογμάτων και ιδεών, και να συμβάλετε στην προώθηση του υγιούς διακλαδικού πνεύματος, που θα πρέπει να διέπει όλα τα στάδια της επιτελικής λειτουργίας και δράσης σας”.

“Η ευθύνη που αναλαμβάνετε από σήμερα είναι μεγάλη, αλλά και ανάλογη του υψηλού επιπέδου γνώσεων που αποκτήσατε με την φοίτησή σας στη Σχολή. Η συνεκπαίδευσή σας, είμαι απόλυτα βέβαιος ότι έχει συντελέσει στην ενίσχυση των σχέσεων συνεργασίας, εμπιστοσύνης και αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των αξιωματικών και των τριών κλάδων, και έχει εδραιώσει τη νέα αντίληψη αντιμετώπισης όλου του φάσματος των επιχειρησιακών θεμάτων”.

Αποφοίτησαν 239 Αξιωματικοί Διακλαδικοί Επιτελείς, από τους οποίους 139 του Στρατού Ξηράς, 38 του Πολεμικού Ναυτικού, 38 της Πολεμικής Αεροπορίας, 2 των Κοινών Σωμάτων, 15 Ελληνοκύπριοι, 1 της Ελληνικής Αστυνομίας, 1 του Πυροσβεστικού Σώματος και 1 του Λιμενικού Σώματος καθώς και 4 Άλλοδαποί Αξιωματικοί (από Αλβανία, Βουλγαρία, Αίγυπτο και Αλγερία).

**Από την τελετή επίδοσης των πτυχίων του Διακλαδικού Επιτελούς
στους αποφοίτους Αξιωματικούς της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς**

Σημειώνεται, ότι σκοπός της Σχολής είναι η διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και η επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων, με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων και την κατάρτισή τους για στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων.

**Από την τελετή επίδοσης των πτυχίων του Διακλαδικού Επιτελούς
σε απόφοιτο Αξιωματικό της 1ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ**

Επίδοση πτυχίου Διακλαδικού Επιτελούς σε Άλλοδαπό Αξιωματικό της Βουλγαρίας

Στη τελετή επίδοσης των πτυχίων της 1ης Εκπαιδευτικής Σειράς της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου παρέστησαν, ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Στρατηγός Γεώργιος Αντω-

νακόπουλος, Πολιτικές και Στρατιωτικές Αρχές της Θεσσαλονίκης, απόστρατοι Αξιωματικοί, εκπρόσωποι συλλόγων και οργανισμών καθώς και συγγενείς των αποφοίτων Αξιωματικών.

Επίδοση πτυχίου Διακλαδικού Επιτελούς σε Άλλοδαπό Αξιωματικό της Αιγύπτου

Αναμνηστική φωτογραφία με τους Διακλαδικούς Επιτελείς της 1ης ΕΣ στην είσοδο του διατηρητέου κτιρίου της Σχολής.

Από τη δεξίωση που παρατέθηκε στους χώρους της Σχολής προς τιμή των αποφοίτων Διακλαδικών Επιτελών της 1ης ΕΣ.

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΑΔΙΣΠΟ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Αντιπροσωπεία της ΑΔΙΣΠΟ, αποτελούμενη από το Διοικητή Υποστράτηγο Ιωάννη Πετρίδη και εκπαιδευτές των 3 κλάδων των ΕΔ, πραγματοποίησε επίσκεψη στο Εθνικό Πανεπιστήμιο Άμυνας της Ρουμανίας από 14 μέχρι 17 Ιουλίου 2004 στα πλαίσια του Προγράμματος Στρατιωτικής Συνεργασίας μεταξύ των χωρών Ελλάδας και Ρουμανίας. Σκοπός της επισκέψεως ήταν η αλληλοενημέρωση για την οργάνωση και λειτουργία των Σχολών (Εθνικού Πανεπιστημίου Άμυνας της Ρουμανίας και της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου), η ανταλλαγή απόψεων επί του τρόπου και των προγραμμάτων εκπαίδευσεως, η αλλογνωριμία και η δημιουργία κλίματος καλών σχέσεων μεταξύ των σχολών.

Στο πλαίσιο της επίσκεψης του Εθνικού Πανεπιστημίου Άμυνας πραγματοποιήθηκαν επιμέρους ενημερώσεις των Σχολών που υπάγονται στο Πανεπιστήμιο, όπως της Σχολής Εθνικής Άμυνας, του Πολυεθνικού Κέντρου Εκπαίδευσης Υποστήριξης της Ειρήνης ΝΑΤΟ/PfP και του Κέντρου Εκπαίδευσης Προσωμείωσης, καθώς και της Στρατιωτικής Ακαδημίας της Αεροπορίας.

Κατά τον ελεύθερο χρόνο έγινε ξενάγηση στο κάστρο BRAN (Κάστρο του Δράκουλα), στη Βουλή και στο Στρατιωτικό Μουσείο της Ρουμανίας, στο κάστρο του PIREJMER, καθώς και επίσκεψη σε τουριστικούς χώρους.

Επίσημο γεύμα όπου έγινε η ανταλλαγή αναμνηστικών δώρων.

